

FRANT. LANGER

PERIFERIE

FRANTIŠEK
LANGER
PERIFERIE

DRAMA
O PATNÁCTI
OBRAZECH

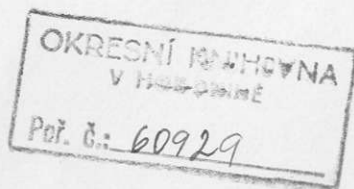
tiše
ů,
ře.
lid
kým
edd
ivo
jí
je
orm
velk
osno
ma
Ca
ět.
Pe
u
bli
estu
l...
aslo

A

OSOBY

FRANCI
ANNA
BARBORKA
TONY
SOUDCE
PÁN
PANÍ
SLUŽKA
1. STRÁŽNÍK
2. STRÁŽNÍK
ŘEDITEL BARU
KOMISAŘ
MLADÝ MUŽ
ŠVEC
HOSTINSKÝ
SKLEPNÍK
NOČNÍ HLÍDAČ
LIDI Z DOMU

němé osoby

en
R 83

Na předměstské stanici večer, již ke sklonku léta, vystoupil mladý člověk. Ačkoliv bylo již chladno a padal drobný a za límec pronikající déšť, muž neměl na sobě k ochraně před ním víc než krátký, povetšely kabátek a pomuchlanou plácatou čepici. Ovšem že neměl límeček nebo jinou takovou zbytečnou část oděvu. Pod paži nesl malý balíček v novinovém papíru. Ani jej neschovával před deštěm, asi že nestálo za mnoho všecko, co měl a co v ovlhlém balíčku nesl.

Z nádraží šel cestou, která se místy podobala polní cestě, když vedla nezastavěnými plochami, a jinde ulici, když po stranách trčely činžáky nebo se choulily malé domy, které zde byly z doby, než se bývalá vesnice stala předměstím. Muž se cestou nerozhlížel, jako by tu chodil denně. Ale přece se tu a tam otočil nebo pozorněji podíval, když šel kolem právě dostavěného domu, anebo když míjel nově otevřený hokynářský krám, který novostí až svítil. Přece jen asi nebyl v těchto místech, která tak dobře znal, delší dobu.

Muž došel až na kraj předměstí. Blízko svítily byste viděli, že je zcela mlád, tak asi pětadvacet let, že je vyhublý jako po nemoci, oči má zapadlé hluboko v lebce a jako obkroužené modrými prsteny, a že má velmi husté černé vlasy teprve nedávno stříhány. Kalhoty se mu plandají kolem vyhublých nohou a boty jsou šedivé, nějak seschlé či plesnivé. Ale nic více byste neviděli, protože svítily zde na okrajině šetří světlem. Mladý člověk šel však ještě hezký kus za poslední pořádné svítily. Tam několik činžáků se dívalo již přes pustá pole. Byly to šeredné třípatrové budovy, všechny jako opršalé, ohmatané, jistě nikdy neopravované, taková doupata bídý, v nichž je celý vnitřek rozdělen na obydlí jako králíkárna, kde se do bytů vstupuje z pavlačí, mají úzké točité schody a jediný záchod pro poschodí, jen aby se nikde neztrácelo kousek místečka. Stály v řadě vedle sebe, jeden jako druhý, ale muž vešel do jednoho z nich s takovou určitostí, jako by je

dovedl rozlišit podle nějakých, jinému neviditelných, značek.

Vystoupil po točnici schodů a pak po pavlači k jednom z těch sta stejných dveří, které vedly do lidských kurníků. U dveří poprvé zaváhal. Šel k nim jako k něčemu zcela jistému, ale teprve u nich se zarazil. Asi si vzpomněl, jak je to dávno, kdy je zavíral za sebou naposled, a že od té doby se mohlo mnoho změnit. Což jestli ho za těmito dveřmi již nikdo nečeká? Ale již přece sáhl po klice, pohodiv trochu hlavou, jako by si řekl, že nečeká-li ho zde nikdo, jinde nikoho známého již vůbec nenalezne, a otevřel dveře bez zaklepání, jako by se právě vracel do bytu, z něhož si jen na okamžik vyšel na pavlač.

SCÉNA PRVNÍ

Prostá světnice, z níž v levé stěně vedou dveře na pavlač, v pravé jest okno do ulice, vzadu dveře do druhé místnosti. V koutě jest postel, u okna malý toaletní stolek. Před postelí stůl s několika židlemi. U stolu sedí hezké děvče, ne již zcela mladé a ne již zcela svěží, ale opravdu hezké. Má mnoho vlasů a pružnou postavu. Její blůza je polorozhalená, bez rukávů, střevice jsou sešmačchané, jako by byla o sebe málo dbalá. Ale přes židli má přehozený nádherný kožíšinový plášť a na něm skoro skvělý klobouk. Právě si spravuje rukavice. Dveře v zadní stěně jsou otevřeny. Snad vedle je kuchyně a z kuchyně jde teplo. Dveřmi jest viděti ševce, obráceného k nim zády, který sedí u verpánku a stejným, zřídkakdy přerušovaným tempem zatlouká floky do podrážky, na kterou mu svítí lampička. Ničeho si nevšímá, nikdy se neobráť. Dveře z pavlače se náhle otevrou a jimi vstoupí Franci, mladý muž, který přišel z nádraží. Děvče, Anna, vstane překvapena a jaksi ze zvyku si začne přihlazovat rozčuchané vlasy.

ANNA Co zde chcete?

FRANCI Přišel jsem... Nu, mohl jsem si to ihned myslit, že zde bude bydlit už někdo jiný. Ale neměl jsem kam jít tak jako tak, a zde někde se nocleh vždycky najde.

ANNA Tady ne, zde teď bydlím já.

FRANCI Vidím na vlastní oči, panenko. A tam vedle bydlí švec. Taky zde loni nebydlel. Hm. Mně se to nezdá ani tak dávno, ale je to přece jen celý rok. Zde se náramně rychle žije. Loni měl tenhle byt pan Hais, čepičář. Ale ovšem, ten měl souchotiny.

ANNA Stojíte, jako by se vám nechtělo odtud. Ale já nemám kdy.

FRANCI Děkuju za pozvání, ale sedat si nebudu. Musím si jít hledat nocleh.

ANNA Jestli snad na něj nemáte...

FRANCI Nejsem dnešní, slečinko, a dovedu si najít nocleh, i když na něj nemám. Však v těchhle domech někoho najdu, kdo mne i za rok pozná.

ANNA A kde jste byl ten rok?

FRANCI Seděl.

ANNA */odloží své šití, protože ji nyní chlapík začal zajímat/* A proč?

FRANCI Pro takovou pitomost. Vybíralo se nějaký byt a kamarádi mne navnadili, abych šel s nimi. Na tyhle věci jsem já nebyl a vůbec měl jsem tehdy slušné místo v jednom výčepu.

ANNA Vy jste sklepník?

FRANCI Podle potřeby. Ale hlavně jsem tancoval a tam chodili docela slušní lidé.

ANNA Nějaký bar?

FRANCI Velmi slušný lokál.

ANNA A jak to bylo s tím bytem?

FRANCI Nu, šel jsem tam kvůli svým kamarádům a dělal jsem jim zed'. Ale přišli na nás, kamarádi se včas vytratili a já jsem do toho zapad. Navalili mi za to celý rok, pomyslete si. Ovšem nejvíc proto, že jsem nechtěl říct, kdo byl se mnou. To víte, dostali na mne vztek.

ANNA A to se teď vracíte?

FRANCI Přimo z lapáku, Mařenko.

ANNA Jmenuji se Anna.

FRANCI Tak tedy odpusťte. Ale vy zde taky asi nejste dlouho, sice bych vás znal. Znal jsem kdejakou ženskou zde v okolí, vlastně ony znaly Franciho. To jsem já. A vás bych si přece pamatoval podle vaší hřívy.

ANNA Tady bydlí nás všelijakých.

FRANCI Jen to nechte, byl jsem se všemi za dobré.

ANNA */začne opět, ale trochu vzrušeně, píchat do rukavice/* To se vám po nich asi stýskalo za ten rok.

FRANCI */mávně jen rukou/*

ANNA */mlčky šije/*

FRANCI Ten tam pořád takhle klepá? To není zrovna příjemné.

ANNA Ani si toho nevšímám.

FRANCI Tomu se říká práce. Klep, klep, klep...

Inu práce. To ho živí. Má asi také pár harantů.

ANNA Dva.

FRANCI Čepičář měl šest, to je co říct. Já se nepamatuju, že bych ho viděl spát. Když jsem v pět přicházel z baru, tedy ještě šil nebo už šil. To nevím, protože jsem spával až do večera. A to zase šil.

ANNA A k němu jste chtěl jít znovu do podnájmu?

FRANCI Myslíl jsem. Nebo že zde stihnu některého kamaráda. Ale to čepičář zatím dodělal. My jsme zde totiž bydlili tři.

ANNA Teď zde bydlím já.

FRANCI Vždyť já už půjdu. Jen si pomyslete, že jsem se živou duší za celý rok pořádně nemluvil. Čert ví, kde je jim všem konec. Chromého Tony jste zde nikde neviděla?

ANNA Já se o ty lidi zde nestarám.

FRANCI Inu, nejste zdejší. Váš švec ho jistě zná. A Barborku uzenáře?

ANNA Také ne.

FRANCI To se divím! Takový holkař, že by vás nechal na pokoji! Jste přece docela pěkná. A Barborka je známý silák, dostal několik prvních cen.

ANNA To byli ti kamarádi?

FRANCI Lumpi! Aspoň kdyby mi za ten rok poslali pár cigaret! Barborkovi nikdy nebylo zle. Ale to už tak bývá, když se jim člověk ztratí z očí, pak už po něm neštěkne ani pes. Měl jsem na ně leckdy takovou zlost, že bych se nejradši dal předvíst a píchl to na ně.

ANNA To jste měl pěkné přátele.

FRANCI Ale kdovíco jim vadilo, jinak to byli dobří hoši.

ANNA Vy jste asi nějaký dobráček, když jste si to za ně odseděl.

FRANCI Nu, radost jsem z toho žádnou neměl, to si můžete představit. Byl to ošklivej rok.

ANNA Já bych teprv mohla o něm povídat!

FRANCI Radši ne. U vás ženských vyjde to vždycky na stejné. Vždycky to byl nejdříve nějaký pořádek chlap a po něm ještě jeden a pak se už to končilo na předměstí. Já to znám, já se toho napolouchal! Vy jste tak před rokem mohla být slečinkou u dětí anebo psát na stroji u advokáta. A to ze všeho nejspíš. A tohle je dárek /*položí ruku na kožich*/ od toho prvního.

ANNA Uhodl jste skoro doslova.

FRANCI To víte, maličká, mám zkušenosti.

ANNA Nemůžete být tak starý.

FRANCI Asi jako vy, jestli se nemejlím. Je vám také šestadvacet? Vidíte! Ale nabírám zkušenosti od svého prvního roku a vy asi od té doby, co bydlíte v tomhle bytě.

ANNA Ba opravdu. Kdybyste věděl! Dřív jsem neznala, co je to život. Dřív to přece pořád ještě mohlo být jiné. Tady už ne. Člověk měl všelijakých nadějí! Ale tady jsem poznala, že se už není čeho chytit.

FRANCI Snad byste se nechtěla rozbřechet.

ANNA Víte, mužští se mne často na to vyptávají. Jak a proč to bylo... No, o něčem se mnou mluvit musí. A já jim to odříkám jako násobilku a vlastně ani necítím, jak je to se mnou zlé. Ale vy jste přišel jako... jako soused, no a to se to vykládá jinak.

FRANCI Tak když chcete, sousedko, ale už o tom dost, já to nemám rád, nařikavou ženskou. Poslechněte, je bar „U černého kozla“ ještě v chodu?

ANNA Nevím.

FRANCI Jak to? Přece chodíte po Praze. Na tyhle končiny jste moc hezká.

ANNA Ovšem že po Praze. A tu a tam v nějakém baru také bývám, ale ten váš neznám.

FRANCI Však já se to dovím. Tančíte?

ANNA To víte.

FRANCI Nu ovšem. Jste opravdu hezké děvče. A milého, máte?

/ 16 /

ANNA Nejsem hloupá a své peníze potřebuji pro sebe.

FRANCI Safra... Ten člověk takhle klepá celou noc?

ANNA Nevím. Nestarám se o něj. Dře mne dost a neví, kolik má chtět za tuhle díru.

FRANCI Za ten rok, co jsem seděl, jsem si ani na ženskou nevzpomněl. Ale teď když vás vidím...

ANNA Měl byste si jít hledat nocleh. Já už také musím jít, měla jsem už dávno jít.

FRANCI Zavřte ty dveře!

ANNA Ani mne nenapadne.

FRANCI Víte, vlastně se takový rok nic s člověkem neděje. Já měl jenom vztek, že Tony s Barborkou tak lacino vymázli. A že mi nepropašovali ani cigaretu. Ale hlavní se stane, když člověka pustí ven. Mne pustili dnes v deset hodin dopoledne. Do jedny jsem tam čekal na nádraží na vlak, a to jsem měl tolik myšlenek, že bych jich jindy za celá leta nevymyslel! Co že všechno budu dělat ještě dnes, zítra, jak si vyzkouším nohy a poohlédnu se po nějakém místě, jak sem vpadnu a řeknu Tonymu „Už se na tě nehněvám, ty chromý tele!“ a jak někam půjdeme, kde mi zazpívá... Víte, přede mnou bylo jako v prázdném bytě, kam se má teprve všechno nastěhovat.

ANNA Už jste už, já se musím oblékat.

FRANCI Celý rok jsem seděl, na ženskou si ani nevzpomněl a teď najednou mám plnou hlavu vás.

ANNA Nechte mne být.

FRANCI Zavřte ty dveře!

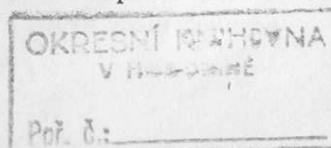
ANNA Mějte přece rozum. Nepůjdu-li dnes ven, nemám zítra ani na kus chleba.

FRANCI To je to s vámi tak zlé? Je mi vás líto, ženská. A dělalo by vám dobře, kdyby někdo dohlédl, aby vás ten švec tak nedřel.

ANNA Ne, já nikoho nechci. Mám své trápení.

FRANCI Zavři ty dveře!

/ 17 /

ANNA Ne. Já vím, bylo by to jako u druhých. Ze začátku samá sladkost, pak tahají jen peníze a pak bijí. Já jsem trochu jiná.

FRANCI Nemyslím, že jsem kdy nějakou ženskou bil. Ostatně nevím, jaký jsem teď, snad jsem jiný než dřív. Snad tě budu bít a snad budu vedle tebe jako hlupák. Vidíš, teď bych tě chtěl jen hladit, a říkat ti něco, co jsem ještě žádné neřikal, a nemyslit na nic, docela na nic.

ANNA Ne, ne. Vy jste nějaký dobrák, je to vidět. Ale já už nebudu mít nikoho ráda. Já už byla kolikrát oklamána v životě.

FRANCI To jsou jen řeči.

ANNA Neodkládejte svůj balíček, zde nesmíte zůstat.

FRANCI Nemluv, a zavři ty dveře, už dávno nejsi slečinkou v kanceláři. A já ti vidím na očích, co si pomyslíš, když já řeknu „rok“, „celý rok“. Vid? A proto já pořád říkám „celý rok“, abys věděla, že jsem byl sám a ty jsi mladá ženská. Že to na tebe působí, Mařenko nebo Andulko, či jak si říkáš? A nejt se jeden večer courat po ulicích, zvláště když tak prší a pěkně se ti povídá! A zůstat jeden večer doma s člověkem, který po roce zrovna přišel z kriminálu!

ANNA Vy dovedete mluvit.

FRANCI Myslím, že bysme se shodli. Já ti ručím, že se za týden ode mne ani nehneš.

ANNA Vy už myslíte daleko.

FRANCI Není to pěkné? Spadl ti najednou do klína milý, který celý rok padal z pěkného nebe. A ty jsi také aspoň už rok neměla nikoho ráda.

ANNA Neměla nikoho. */Zvolna, aniž sama pozoruje, se blíží k zadním otevřeným dveřím./*

FRANCI Já jsem také před půlhodinkou myslel na všechno možný, jen ne na tebe, a teď ti mám najednou toho tolik co povídat, že to ani konce nebere. Uvidíš, až se dám do pořádku. Ženské se za mne nemusely nikdy stydět.

ANNA Vy jste jich asi měl! Vy to s nimi dovedete.

FRANCI Nechme toho. Ale ty jsi první, co jsem zase na světě. A ty jsi tak hezká, že jsem nikdy žádnou hezčí neviděl . . .

ANNA */stojí na okamžik u dveří, jako by u nich hledala ochrany, a nyní je přibouchne/*

FRANCI */učiní dva chvatné kroky k ní/*

O p o n a

SCÉNA DRUHÁ

Dvorek mezi činžáky. Dva akáty a několik zakrslých stromčků v kořenáčích udělaly z něho hospodskou zahrádku. Stoly se židlemi jsou asi čtyři a naplní se jistě jen za horkých nedělních odpůldnů. Dveře vpravo vedou do ulice a výčepu, a tlustý a špinavý hostinský, který tudy vchází i odchází, je zamlklý a nepromlouvá ani slova. — Vchází Franci provázen Tonym a Barborkou. Barborka je vysoký a ramenatý čtyřicátník. Je jakžtak slušně oblečen, ale chybí mu vesta; má nízký límeček, ale připevněný přímo na triko, ovšem bez kravaty. Tony je nějaký chudák, má vpadlé tváře, neučesané kníry, je neveliký, slabý, kulhavý, parazit.

FRANCI Tedy jsem vás přece nachytil.

TONY My jsme se ti neschovávali, kuře.

BARBORKA Hospodo, tři piva, já platím.

FRANCI Jste pěkní syčáci, celý rok jste o mne nezavádili. Nevídáno, kdybyste mi byli poslali pár športek. Vzkazoval jsem vám dost a dost, jak se mi zle vede.

BARBORKA Na mou čest, Franci, že u nás nikdo nebyl.

FRANCI Od kdy máš čest, Barborko?

BARBORKA Dovol!

TONY Franci má pravdu. Seděl za nás, a kdyby jen hubu otevřel, byli jsme v tom až po krk. Ale Barborka má taky pravdu, protože jestli jsi nám po někom vzkazoval, tedy nám nikdo nic nevyřídil.

FRANCI Já jsem si to myslel. Ale ještě nejsem s vámi hotov.

TONY Napij se, kuře, Barborka platí.

FRANCI Tím to nezamluvíš. Co dělá můj modrý kabát, frak, lakýrky a moje dvě škrobené košile? Kde jsou? Co jste s nimi udělali? Ani se nemusím ptát. Propili jste je!

TONY Na mou duši, kuře... propili.

FRANCI Ták! Já to věděl!

TONY Ale co jsme s nimi měli dělat, když nás čepičář vyndal z bytu? A přece jsme je nemohli tahat s sebou.

FRANCI Vidíš, a já se na nic jiného netěšil, než jak si oblíknu svůj frak. To až mne vypustí z díry, to nebylo pro mne nic. Ale hned jak přijdu domů, že si budu moct oblíknout frak, to bylo všecko. Pak zase že budu jako člověk. Proto jsem vám o fraku také vzkazoval.

BARBORKA To se ti nahradí a bude to odbyto. Už bys mohl začít o něčem jiném. Já vím, co je to povinnost.

FRANCI Ty teď velebně mluvíš, uzenáři!

TONY No jo, to ty nevíš, odkud bys to také věděl! Barborka je přece v místě. Je u obce. Je tak říkajíc dobře jako úředník. Sice jen u pohodného...

BARBORKA Žádné sice jen...

TONY Já jen, aby kuře věděl.

BARBORKA Místo jako místo. Je to přece jen úřad. Vydělám si dost, abych ti jeden měsíc koupil kabát a podruhé lakýrky a košili. Kupíruju psy a stříhám je, chodím s tím k velkým pánům, tu a tam prodám nějaké štěně, a kdybys chtěl, tedy bych se ti mohl poohlédnout také po nějakém stálém místě.

FRANCI Jak budu mít frak, tedy od nikoho nic nepotřebuju.

BARBORKA No, a tím je to všecko odbyto, kuře.

TONY Tak vidíš. My jsme si říkali, že se to nějak spraví, až se vrátíš.

FRANCI Mnoho jste toho asi o mně nenamluvili.

TONY Ba ne, nezapomněli jsme, kuře. Byl jsi přece dobrý kamarád.

BARBORKA Bylo to od tebe hezké, že jsi mlčel. A já bych se k obci nedostal, kdyby se něco takového na mne píchlo. To bylo od tebe správné, že jsi mlčel. A že jsme ti nic neposlali, z toho si také nic

nedělej, já si myslil, že to nějak vydržíš, a posílat jsem ti nemohl nic. Když je člověk ve stálém místě u obce, tedy si musí dát pozor. A já zrovna tak dobře věděl, že to předržíš.

FRANCI No, už je to tak. Vždyť, vždyť se mně po vás stýskalo, vy chlapi!

TONY Hele, kuře!

FRANCI Ty drž hubu, Tony. Ale když mi zaopatříte kabát a frak, tedy bude zase všecko v pořádku. Mám dobrou špekulaci. Mám holku.

TONY Prosím tě, odkdy? Vždyť jsi včera přišel.

FRANCI Mám ji také od včerejška. Vylovil jsem ji v našem starém bytě, bydlí tam teď u ševce. Má nádhernou figuru a bude se dobře vyjímat. Ráno mi ukazovala, co se teď tancuje. To já dokážu jiné věci. Zvláště když budeme v páru. Ona dobře vypadá a já netancoval špatně.

TONY Vždyť ty jsi byl pravý umělec.

FRANCI Máš ještě svou harmoniku? Skoč pro ni!

TONY Mám, jenže ji má hostinský.

FRANCI Tak sem s ní! Anči sem přijde, zkusím, jestli mi nezdřevěněly hnáty, a ty budeš hrát.

TONY To by musel uzenář na hostinského. Já jsem tu dlužen a hostinský ji má v zástavě. Jdi, Barborko, když přece Franci přijel.

BARBORKA No, kvůli kuřeti. A pak chci vidět tu legraci. */Odejde do výčepu./*

FRANCI Tony, já jsem ti rád, že jsem zase venku.

TONY To ti rád věřím, kuře.

FRANCI A byla to jen hloupost, že jsem s vámi šel, když jsem v tom neuměl chodit. Ale vy jste do člověka tolik hučeli.

TONY Vždyť víš, jak mně a uzenáři bylo tehdá zle. Pořád se protloukat maličkejma věcma bylo ještě horší. Tehdy jsme mohli udělat najednou trefu. To bysme se pak byli roztahovali! Však ti to čtli před soudem, co v tom bytě všecko bylo, a my to čtli v novinách. Inu sklaplo.

FRANCI Já si to vypil.

TONY Mne kolikrát mrzelo, že jsme tě do toho vtáhli. Takového kelneříčka. Víš, že se po tobě ptalo moc ženských i paničky, s kterými jsi tancoval v baru? No dobře, že jsi zpátky. Já se teď už nepustím do nějaké voloviny a Barborka teprv ne. Co to sem kouká za holku?

FRANCI */ohlédne se/* Anči, pojď sem. To je ten Tony, zpěvák, a bude nám hrát.

TONY Napijte se!

ANNA Ne, nemám žízeň.

FRANCI Zkusíme to, jak to půjde.

TONY Vy tam bydlíte u toho čepičáře?

ANNA Čepičář je už dávno nebožtík, teď tam bydlí švec. Mně říkal Franci, že jste tam bydlili dřív. */Stále stojí a tiskne se k Francimu, je vidět, že se jeho včerejší předpověď vyplnila./*

TONY To asi povídal také o nás, jak jsme ho nechali v bryndě. Ale teď vám může povědět, že se to všecko napraví, vid', kuře.

ANNA */vzhledne udiveně/*

TONY My mu tak říkáme, to si Barborka na něj vymyslí, protože to byl takovej veselej kelneříček a tancmajstr. A udělal každému všecko k vůli. Dobrotisko na všechny strany. Už se ani pro ten frak na nás nezlobí.

FRANCI Ani mi nenapadne, abych si kvůli vám zkazil svůj dobřej humor.

BARBORKA */vrací se a vyluzuje prahanebné tóny z harmoniky, na kterou se však ihned její majitel žárlivě vrhne/* Podívejme se, ženská. A k světu! Kuře udělalo štěstí hned první večer. Že já jsem ji tu nikdy neviděl!

TONY Ty holkaři starej!

FRANCI Je hezká, co? Že má postavu? Myslím, že budeme spolu dobře vypadat. Postav se, Anči! A vlasy! Až se naučí hodit hlavou, bude to stačit, aby lidi koukali. Je pěkná?!

BARBORKA Je nějakej rozdivělej po tom roce, vid', holka?

ANNA */přitiskne se k Francimu/* Já ho dříve neznala.

TONY A dobrej kluk, toho si važ, to ti říkám. Toho jsme my vychovali.

FRANCI Teď ale hraj! Něco pěkného do tance. */Uhodí Tonyho vesele přes rameno./*

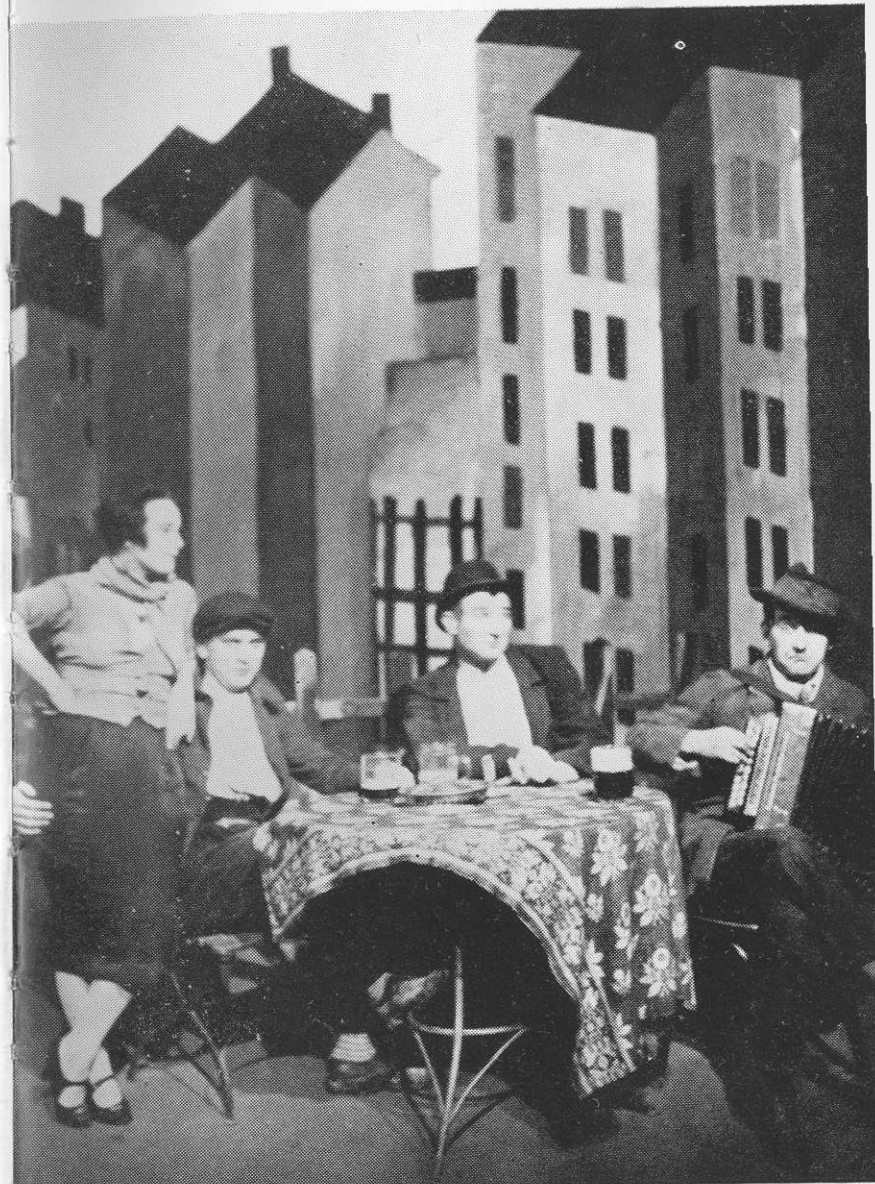
TONY Ouvej, člověče, máš těžkou ruku, odpočatou. Dej si na ni pozor. Ani hrát nebudu moct.

BARBORKA Hrej!

FRANCI Pojd', Anči! Ale žádný tanec! Jen se drž a jdi, jak tě povedu. Ať vidím, jak chytáš krok.

TONY */začíná hrát nějakou hodně rytmickou písničku/*

O p o n a

Míla Pačová */Anči/*, Zdeněk Štěpánek */Franci/*, Jaroslav Vojta */Barborka/*, Ludvík Veverka */Tony/* — Vinohradské divadlo 1925

Zdeněk Štěpánek /Franci/

Ludvík Veverka /Tony/

Míla Pačová /Ančí/

František Smolík /Komisař/

SCÉNA TŘETÍ

Annin pokojík. Přišla právě z ulice, rozsvítila lampu a zavřela dveře k ševci. Je provázena starším pánem v cylindru a ve šviháckém, světlém svrchníčku. Klobouk ještě nesňal, jen hůl se stříbrnou rukojetí již odložil na stůl.

PÁN To jsem měl vědět, že bydlíš tak daleko.

ANNA Říkala jsem vám to již v Praze, ale vy sám jste se tak přilepil.

PÁN Můžeš teď být sprostá, když jsi mne vytáhla až sem. A jak se vlastně dostanu odtud domů?

ANNA Ještě není jedenáct a tramvaje jezdí až do jedné. Ke stanici není tak daleko. Ostatně já také půjdu ještě dolů.

PÁN Nebudeš mít dnes ještě dost?

ANNA Přála bych vám, abyste byl v mé kůži, když mám před činží. Vy mi nedáte, co mi ještě chybí.

PÁN No, to se ještě neví.

ANNA Jsem jako drožkářská kobyla a musím táhnout, dokud nepadnu. Od vás vím, co mohu čekat. Já znám lidi. Ani elektriků jste za mne nezaplatil.

PÁN Styděl jsem se před lidmi. Mne zná v Praze kdekdo.

ANNA Ba ne, milý pane, já se nezmýlím, ale také nic nečekám.

PÁN S váma, holkama z předměstí, aby člověk mluvil skoro jen o penězích. Tebe jsem si představoval docela jinak. Vypadáš, jako bys sotva přišla k tomuhle řemeslu. Proto jsem jel s tebou tak daleko. Co tě k tomu přivedlo?

ANNA Tak jsme tam, kde vždycky začínají všichni starší páni. Tedy si sundejte pěkně klobouček a svrchník a udělejte si pohodlí jako doma.

PÁN Já věděl, že si porozumíme.

ANNA Musí to být tuze zajímavé slyšet od ubohé

holky, jak se stala tím, čím je. To asi podráždí nervy. Člověk vidí kousek života z druhé strany. Nu, ale když ode mne chcete trochu sentimentálnosti . . .

PÁN */odkládá zatím klobouk/*

ANNA Počkejte, máte cigaretu?

PÁN Kouříš? Mám jen doutníky.

ANNA To nevádí.

PÁN Snad je nekouříš?

ANNA Obyčejně po ránu dostanu na ně chuť.

PÁN To víš, že ti věřím. Máš asi na ně nějakého odběratele.

ANNA Vidíte, tolik řečí naděláte, a teď mi nechcete dát ani doutník. A přece já jsem ochotna vám přidat svou historii.

PÁN Kdyby sis jej hned zapálila, tedy bych jeden na to obětoval, abych viděl, jak ti bude zle.

ANNA Sem s ním! Hned si ho zapálím.

PÁN */vyjímá z kapsy tašku na doutníky, ale Anna mu jich vytrhne několik a uteče s nimi k oknu/* To je od vás drzost. Račte mi je ihned vrátit.

ANNA */chápe, že nemůže žertovat/* Zde jsou. Vždyť já to tak nemyslila. Já jen žertovala.

PÁN Kdybych to udal, mohla by policie být jiného mínění.

ANNA Krista pána! Vždyť je už zase máte. A posadte se. Já budu hodná. Já vám budu vyprávět, co chcete.

PÁN Zkrotil jsem tě.

ANNA Nerozumíte žertu.

/Otevrou se dveře a jimi vejde Franci./

PÁN Co je to!

ANNA */polekána/* Co zde chceš, Franci?

FRANCI Já? Já snad sem patřím, ale co chce zde tenhle?

PÁN To je darebáctví. To je lupičství. Teď už vím, proč jsi mne sem zatáhla.

FRANCI Ty jsi mi pěkný krasavec! Ven!

PÁN Dovolte!

FRANCI Ven!

ANNA Nedělej hlouposti, Franci!

PÁN */ztrácí hlas/* Policie, policie!

ANNA Odejdi, Franci, miláčku! Já už dám všechno do pořádku.

PÁN */sípe/* Policie!

ANNA Nedrážděte ho!

FRANCI Policie na mne? */Blíží se k němu vjhrůžně a pán ustupuje za stůl./*

ANNA Franci!

PÁN Nechte mne! Řekněte si, kolik chcete, a nechte mne!

FRANCI Já že od tebe něco chci, lumpe! */A jak se sápe za pánem a energicky odstavuje židli, zůstane mu kus jejího opěradla v ruce./*

ANNA Franci!

PÁN Pomoc, vrazi!

FRANCI Já ti dám vrazi. */Udeří jej kusem židle do hlavy a pán se svalí na zem. Franci se rázem uklidní a odhodí klacek do kouta./* Má aspoň naučení a podruhé nebude hned lidem vyhrožovat.

ANNA Ty nemáš zdravý rozum.

FRANCI Bude si to pamatovat. Vylej na něj džbán vody a ať běží!

ANNA Teď na mne poštvete strážníky.

FRANCI Proč sem lezl!

ANNA Přece víš, čím se živím.

FRANCI Ale nikdy jsem to neviděl.

ANNA */jde k umývadlu a máčí ručník ve vodě/*

Jsi hloupý. Jdi teď pryč, já zkusím ho zase udobřit.

Já jsem ještě neměla žádný trest a nic takového, žádné opletání. Krista pána, jen ne nic takového!

— Říkal jsi, že přijdeš domů hodně pozdě. */Jde k pánovi, aby ho vzkřísila./*

FRANCI Mně s kamarády nebylo vesele. Vidíš, mně se stýskalo po tobě.

ANNA Ty blázínku!

FRANCI Já si najdu místo a ty toho necháš.
ANNA Já bych ráda, Franci. Dal jsi mu pořádnou ránu.
FRANCI Jen jsem o něj zavadil.
ANNA Vždyť, vždyť on je... Ježíšmarjá, Franci, vždyť on je mrtvý, nedýchá!
FRANCI Cože!
ANNA Ty jsi ho zabil!
FRANCI To není možná.
ANNA Pro pána boha, cos to udělal?
FRANCI Já to nechtěl. Jak se to mohlo stát!
ANNA Co teď!
FRANCI Což já vím? Copak můžeme dělat. Dojdi pro policii, to bude nejkratší!
ANNA Ne, ne! Jen to ne.
FRANCI Tobě se nemůže nic stát, když ji sama přivedeš. Řeknu všechno, a ty přece za nic nemůžeš.
ANNA A ty... Včera jsi se teprve vrátil... Udělej něco jiného!
FRANCI Ale co? Já už jsem ztracený člověk.
ANNA Ježíši, nemluv! Nemluv tak! Mám tě ráda, jakživa jsem neměla nikoho tak ráda jako tebe, vůbec neměla jsem nikoho ráda, až tebe. Franci, byla jsem tak šťastna, že jsem tě našla. Do včerejška jsem byla jako vyhnaná kočka, kterou na chvíli vezmou do bytu a zase ji vykopnou. Až jsi včera přišel ty. Celý den jsem dnes měla takovou radost, že někoho mám, že mi někdo poroučí, něco ode mne chce, že už nejsem opuštěná.
FRANCI Ty jsi hodná holka.
ANNA Odnese me ho někam do polí.
FRANCI Já chtěl jím jen pořádně zatřepat, měl jsem na něho takový vztek. Tebe, tebe bych byl v té chvíli zabil, když jsem přišel a uviděl, že máš u sebe mužskýho.
ANNA Tos měl, radši mne jsi měl. Ani bych nepípla. Jakýpak mám já život!
FRANCI Zatracený chlap! Ale máš pravdu, odnesu

ho, to by šlo. Přece mi takový oblezlý chlap nezkaží můj dobrý humor. Počkej, něco vymyslím.
ANNA Dojdi pro kamarády, snad ti poradí a pomohou.
FRANCI To bych si přišel na ty pravé. Hlavně Barborka, pán od úřadu. Do takové věci bych nezamíchal ani bratra.
ANNA Co tedy?
FRANCI No zde ho nenechám. Někam ho odnesu. Počkej, nespíchej, to se musí opravdu rozmyslit. Do polí ne, to nic není. Ale mohla by ses podívat, jestli je po domě ticho.
ANNA Já se bojím.
FRANCI Nakoukni ke schodům. Jdi! */Anna beze slova odejde. Franci navléká na mrtvého kabát a prohledává mu kapsy. Nalezne jeho tobolku, nahlédne do ní, ale zase ji vloží do kabátu./*
ANNA */se vrací/*
FRANCI Je ticho?
ANNA Někdo šel po schodech nahoru.
FRANCI Počkám. Už mám nápad. Ten ti měl u sebe kolik tisíc!
ANNA A se mnou smlouval o pět korun!
FRANCI Mlč o tom.
ANNA A co s těmi penězi?
FRANCI Má je zase v kapse! Nesmím mu nic vzít. To se mi hodí, že má tolik peněz u sebe. Běží o krk. Teď bych snad už mohl jít.
ANNA Franci, já tě mám strašně ráda.
FRANCI Zůstaň doma. Já budu za hodinku zpátky.
ANNA Co já ještě vystojím strachu!
FRANCI Myslím, že to dobře dopadne, jestli budu mít štěstí. Ale holka, pro každý případ: Mne neznáš, nikdy jsi mne neviděla. A... Kolik je hodin?
ANNA Asi půl dvanácté.
FRANCI Ten chlap šel v jedenáct od tebe, rozumíš?
ANNA Franci, odpusť mi.
FRANCI Vždyť to nějak dopadne, neboj se!

ANNA A co chceš . . .

FRANCI Strčím ho strážníkům pod nos. Bude to chlapáckej kousek. Já říkám, že si tím oblezlým dědkem nedám zkazit humor. Je už po domě docela ticho?

ANNA */pootvírá dveře/* Je. — Franci! Já se strašně bojím.

FRANCI */nakládá si mrtvé tělo přes rameno a cylindr drží v ruce/* Podívej se, byl bych zapomněl jeho hůl. To by byl malér. Podej mi ji! A klíč!

ANNA O tebe se bojím.

FRANCI A nezapomeň, kdyby snad přece . . . Mne vůbec neznáš, a v jedenáct odešel.

ANNA Zabiju se, kdyby se ti něco stalo. Jsi moje všecko, Franci!

FRANCI Už tiše, holka! Bylo mi s tebou pěkně — od večera do večera. */Odchází./*

ANNA Bože nebeskej!

O p o n a

SCÉNA ČTVRTÁ

Lešení před novostavbou. Na levé straně je hlídačova dřevěná bouda a kousek před ní je vražena do hromady stavebního materiálu zhaslá červená svítilna na tyči. Uprostřed kupa hlíny a vápna. Z pravé strany vchází Franci a nese mrtvého stejným způsobem, jako když vyšel ze dveří bytu.

FRANCI Vidíš, tady by to bylo pěkné, milostpane.

Tady u těch klad. Jsi dost těžkej, člověče, ale zde se tě už zbavím. Zrovna zde bys mohl pěkně ležet, hlavičkou na té kládě. Tak. Zde ti vypadla z ruky hůlka a sem padl klobouk. Tak je to v pořádku. Snad jsme na nic nezapomněli! Sakra, vidíš! Máš čisté boty, jako bys sem přijel ve fiakru. To je chyba. Tomu musím odpomoct. Pojď trochu do hlíny! */Zdvihá mrtvého a staví jej několikrát do cihlářské hlíny, aby zamazal jeho obuv./* Teď je to docela v pořádku. Nebo ještě něco? Jen klid, jen klid! Teď pěkně oddychnout, jako bych dotancoval se stokilovou ženskou. Jedna, dvě, jedna, dvě . . . Tak a teď se parádně otočíme. */Volá./* Patrol, patrol! To je přece kousek? Halo, tam v boudě není nikdo? Halo! Patrol! */Chvilí čeká./* Kdybych jich nemohl potřebovat, tedy by zde byli hned. Patrol! Patrol! Copak v té boudě není nikdo? A já se odtud nehnu, mohli by mi ho okrást. Patroool!

1. STRÁŽNÍK */ze tmy/* Co se děje?

FRANCI Pojďte sem, tady někdo leží. */Vstupují dva strážníci./*

2. STRÁŽNÍK Co tu máte?

FRANCI Já nic, ale tady někdo leží, kdo toho má v sobě moc.

1. STRÁŽNÍK Ten přebral!

FRANCI Taky si myslím.

2. STRÁŽNÍK Jak jste ho našel?

FRANCI Šel jsem tamhle po druhé straně a viděl jsem ve tmě něco světlého ležet. Jdu k tomu a koukám, je to nějaký člověk. Třesu s ním chvíli a nehýbá se. Tak jsem zavolal patrol. Napil se na tvrdo.

1. STRÁŽNÍK */prohlédl zatím mrtvého/* Je mrtev.

2. STRÁŽNÍK To je pěkné.

FRANCI Ale jděte! Mně se nezdá.

1. STRÁŽNÍK Vy tomu rozumíte.

2. STRÁŽNÍK */svítí kapesní svítilnou pánovi do obličeje/* Ale vždyť toho já znám, to je stavitel Urban z Nového Města, známý ochlasta. Jednou jsem ho vezl domů v drožce. No dnes si pojede v truhle. Jdi pro ni zatelefonovat, já si zatím všechno zapíšu.

1. STRÁŽNÍK Nebude lépe, nechat všechno tak až do rána?

2. STRÁŽNÍK A budeš u toho stát? Vždyť je to jednoduchá věc. Zakopl a má to. Zrovna zde o tu kládu.

1. STRÁŽNÍK No dobrá. */Odejde./*

2. STRÁŽNÍK */obchází mrtvého, při tom chvílemi rozsvěcuje kapesní svítilnu a pilně si zapisuje do notýsku/*

FRANCI Já myslím, že bych měl něco dostat za to, že jsem ho našel.

2. STRÁŽNÍK To se musíte obrátit na příbuzné. */Prohlíží kapsy mrtvého a diktuje si./* Zlaté hodinky, peněženka, stříbrné pouzdro na doutníky, taška na peníze. */Nahlíží do ní./* S jedenácti tisícikorunami a třemi stovkami. Inu ovšem, pan stavitel Urban! Výborný host ve všech putykách a velké podnikatelství staveb!

FRANCI To by mně teprv měli příbuzní něco dát za to, že jsem ho našel, když měl tolik peněz při sobě.

2. STRÁŽNÍK To máte doslova pravdu. Jiný na vašem místě by mu nejdřív prohledal pořádně kapsy.

FRANCI Tak vidíte.

2. STRÁŽNÍK Zmíním se o vás v raportu. Snad to něco pomůže. Zdáte se pořádným člověkem.

FRANCI A nemám ani cigaretu.

2. STRÁŽNÍK Nu, nároky nemáte žádné.

FRANCI To bych se na to podíval! Když někdo najde peníze, tedy musí dostat třetinu, to je zákon, to já znám. A když najdu mrtvolu s penězi, tedy je to zrovna tak.

2. STRÁŽNÍK Vy jste mudrc. Dostanete tedy třetinu mrtvoly.

FRANCI Copak jsem řezník! A jak myslíte, že ten pán zapadl až sem?

2. STRÁŽNÍK Kdopak zná záliby těch bohatých pánů? Nějaká ženská, to se ví. Jeho paní bude mít co běhat, aby se nic nedostalo na veřejnost. To byl pěkný flamendr.

1. STRÁŽNÍK */se vrací/* K telefonu jsem nedošel, kdo by jej hledal teď v noci. Ale zato jsem našel prázdnou drožku a vzal ji s sebou.

2. STRÁŽNÍK Pojede tedy nóbl, jako vždycky.

1. STRÁŽNÍK Myslíš, že máme ho odnést?

2. STRÁŽNÍK Určitě. Je to jen nehoda. Pomozte nám, človíčku! */Odnášejí mrtvého a Franci jim pomáhá. Pak se vrací k ležení./*

STRÁŽNÍK */za scénou/* Kočí, na komisařství!

FRANCI */běží za nimi/* Počkejte, tady jste nechali jeho hůl! A já pojedou s vámi, já vím, že mám právo na odměnu.

STRÁŽNÍK */za scénou/* Vlezte si na kozlík!

Na policejním komisařství pochodil Franci stejně dobře jako se strážníky. Když po krátkém protokolu začal příliš naléhavě vymáhat své nálezné, byl neuctivě vyprovozen přede dveře. Ale touto poslední scénou se také vybil již všechn jeho vtip.

Proto, když šel domů, ani si nepovšiml opilého chodce, páркаře, který dřímal nad kotlíkem, cidiče stok, který mlčky vykonával své pochmurné řemeslo. Při jiné příležitosti by se jistě se všemi zastavil a prohodil některé to štiplavé slůvko, které měl pro tyto noční zjevy v zásobě již od svých dětských let. A která, nebyla-li pronesena, surbívala potom na jazyku jako uvízlý vlas. Ale nyní přemýšlel jen usilovně o tom, že dosud se mu všechno dařilo, ale že by stačila nějaká nepatrnost — třeba kdyby policie zjistila, v čí průvodu včera pan Urban opustil Prahu —, a už by zde byl hák, na kterém nešťastně uvázne.

Měl tedy náladu vážnou a neironickou, které říkal smutná. Ani hodně piva by ji z něho nespláchno. Aby se mu vrátil jeho dřívější dobrý humor, byl by potřeboval nějaký slib, že se i nadále bude všechno dobře dařit, a vlastně ne slib, ale záruku nebo jistotu, že bude mít i dále stejné štěstí. Pak byl schopen hazardovat dále jako dosud, a zahrávat si kde s kým s největší radostí. Jindy by si byl řekl: „Potkám-li do příštího rohu psa“, nebo „bude-li počet stromů na kraji chodníků sudý“, tedy „budu mít štěstí“. Tak jak to dělával, když chodil do školy a něčeho se tam obával, nebo když se vracel domů a měl před výpraskem. Měl takových proroctví vždycky celý výběr, mohla být stupňována od velmi lehkých až skoro k nemožným vzácnostem podle obtížnosti případu, o jehož výsledku se chtěl předem ujistit. Ale zde tušil, že žádný takový pokus nemá ceny a že ve hře je nyní příliš mnoho. Protože buď bude mít štěstí jako dosud, nebo — — A v tom případě cítil, že na něho číhá šibenice anebo ztuchlý zápach mnoholetého žaláře.

V této smutné náladě došel až k ubohému, zanedba-

nému parčíku, který křížil jeho cestu k domovu. Byl to jen kus ulice, nedbale pokrytý trochou hlíny, takže stromy zde krněly a křoví rostla jen jako metly, nebylo zde květinových záhonů ani palem, ani fontán, které zdobí parky vnitřního města. Ale znáte to? Přijdete v místa, která nějakým způsobem odpovídají přesně vaší náladě, a prodlíte podle nich, jako byste se na nich sytili, třeba by to bylo pouhé skladiště prázdných dehtových beček, jichž zápach vám připomíná daleké přístavy, po nichž jste před půlhodinou toužili. A stejně tak opuštěná nálada parku pozvala Franciho, aby si sedl na jednu jeho lavičku.

SCÉNA PÁTÁ

Park, totiž několik stromků a řídkých keřů, kterými prosvítá světlo pouličních svítlen ze sousedních ulic. Franci sedí na lavičce, paži má položenou na jejím opěradle a hlavu na paži. Vedle lavičky hoří polovičním světlem plynová svítilna.

FRANCI */zdvihne hlavu/* Čert mně ho nesl do cesty. Jako bych se musel vrátit včera právě proto. Hrom do toho. Já na to nejsem. */Položí si opěť hlavu na loket./*

SOUDCE */jde po cestičce. Je oblečen v trosky bývalého císařského kabátu, s pomačkaným kloboukem na hlavě. Má brýle. V ruce nese aktovku, přes rameno má přehozený vetčný svrchník. Přistupuje k lavičce a zatřese trochu Francim/.*

FRANCI */trhne sebou/* Co mi chcete?

SOUDCE Nic mladíku, jenomže tato lavička je odjakživa obsazena. Je to moje úřední lavice. To je známo. Nemáte-li kde spát, konečně vejdemo se sem zcela dobře oba, nebude-li vás ovšem moje práce snad vyrušovat. Ale bylo by mi milejší, kdybyste si našel místo na nějaké jiné pro dnešní noc.

FRANCI Já zde nebudu spát.

SOUDCE Tím lépe. Užíváte jen čerstvého vzduchu?

FRANCI Ano.

SOUDCE A nezeptáte se, co já zde dělám? Já zde vykonávám své povolání.

FRANCI Nepotřebuju to vědět.

SOUDCE Já jsem soudce.

FRANCI A co chcete mně?

SOUDCE Nic. Představuji se, jako každý zdvořilý člověk. Od svých klientů toho ovšem nežádám. Abyste rozuměl: Jsem totiž bývalý soudce, dávno bývalý. Teď jsem spíše jen právním rádcem. Radím ve všech záležitostech, zejména právních, jak

toho kdo potřebuje, a jak kdo za mnou přijde. Mívám leckdy dosti zákazníků, kteří mne zde nebo na jiných známých místech vyhledávají. Myslil jsem, že jste také přišel za radou. Byl jsem tomu rád, mám poslední dobou tuze málo práce a rád bych si zase vydělal na sklenku rumu, neboť se již začínají sychravé noci.

FRANCI A proč myslíte, že chci od vás radu?

SOUDCE Mnoho lidí potřebuje rady a ani o tom neví. Vzpomenou si, když začnou se mnou mluvit. Měl jsem ostatně dnes jedinou zákaznici, služku, která připomínala svému milenci, že s ním bude mít dítě. A jedna sklenička rumu je málo na tak vlhkou noc v mém stáří.

FRANCI Já nepotřebuju ničí rady. Já nic neproved.

SOUDCE Vzpomeňte si na něco. Snad přece něco. Snad něco naleznete, zač byste ubohému starci poskytl korunu na jeho obvyklou dávku alkoholu. Hleďte, bezmála vás prosím, abyste si na nějakou svou nesnáz vzpomenu.

FRANCI No konečně, víte, já bych... Ale co!

SOUDCE Tiše, mladý muži! Já věděl, že mne potřebujete. Ale nejdříve: Je mi uvnitř chladno. Dejte mi korunu, zde nedaleko je malá putyčka, kde bohužel nemám žádný kredit. Jsem za okamžik zpět i s radou. Ale dovolíte-li, nechám si u vás svou brašnu a kabát, protože ve chvíli slabosti bych jej tam mohl nechat za další sklenky. Bojím se toho zcela oprávněně. Jenom tedy jedinou korunku, pane.

FRANCI */vyhrabuje peníze z kapsy/* No korunu ještě mám.

SOUDCE Posloužím vám co nejlépe a jsem za minutku určitě zase zde. */Odejde./*

FRANCI */usedl, jako dříve seděl, se svěřenou hlavou. Ale pak slyší nějaké kroky, pohlédne a již uskočí do křoví. Po cestě jde volným krokem strážník a píská si veselou písničku, snad právě tu, při*

keré Franci s Annou zkoušeli své taneční umění. Zajde. Franci se vrátí a vidí, že nechal na lavici ležet brašnu a soudcův kabát. A prosím, on ji neviděl! Šel kolem, a neviděl ji? Na mou duši, mám štěstí!

SOUDECE */se vrací/* Mluví-li někdo sám se sebou, má se z čeho zpovídat. Mladý muži, mohu vás nyní vyslechnout s jasnou hlavou.

FRANCI A já už docela nic nepotřebuji. To jsem musil být docela naměkko, že jsem vám dal korunu.

SOUDECE Nechci vás o ni okrást.

FRANCI Už ji máte v sobě a nikdo vám ji nevezme.

SOUDECE Snad přece o mně nepochybujete? Myslíte-li si, že vám takový starý opilec nemůže prospět, to jste na omylu. Na velkém omylu. Poslyšte, pane! Byl jsem řádným a svědomitým trestním soudcem v pěkném městě a velmi dobrém společenském postavení. Jenže během let jaksi otupěly mé city a láska ke konání spravedlnosti, jež se mi stalo jednotvárným svým dělením lidí na spravedlivé a hříšné dle předpisů zákona. Mnoho jsem přemítal ve své svědomitosti o úkolech spravedlnosti a stále více jsem ztrácel víru v neosobní mechaničnost, jež jsem byl nástrojem, dosud poslušným. Nikdy jsem neviděl zbytečně zlých lidí na světě. A přece jsem pro ně shledával tresty. Ale proto také jsem nepoznal trestaných, jimž by spravedlnost byla dobrou matkou, na niž oddaně čekají, a uváděla je do stavu smíru a blaženosti, jak by bylo lze od spravedlnosti očekávat.

FRANCI Na mou duši, já to na své kůži také nepoznal.

[SOUDECE Nuže. Trestal jsem jen, mstil pouze staré věci, a trpěl vědomím, že svými rozsudky nic nenapravuji a že jsou jen hrou s propadlou minulostí. V rozrušení myslí jsem začal pít: Koňáček — — Dokud jsem pil málo, stačilo, abych otupěn mohl zůstat ve svém úřadě, pronášeti své soudy a první-

ho přijímati svůj plat. Ale pak jsem poznal rozkoš pití přes míru. A tu, když jsem se napil více, stal se zhusta zázrak. Neboť po více sklenkách sestupoval na mne boží soud a já začínal soudit po zákonech absolutní spravedlnosti. Například jsem stiskl ruku nenapravitelnému, podeváté již souzenému pytlákovi, který nadevše miloval noc a tičné šero lesního podrostu, ze všeho pak nejvíc svobodu velkého prostranství, a jehož by mrtvá spravedlnost poslala za to na půl roku do smrdutého vězení.

FRANCI Jestli z vás nemluví kořalka, tedy to bylo od vás hezké, starý pane.

SOUDECE To ovšem nemohlo dlouho trvat. A byl jsem propuštěn po tom dni, když jsem odsoudil v náhlém rozjasnění myslí vdovu a matku tří dětí, uznanou vinnou s polehčujícími okolnostmi pro krádež a zpronevěru, takovým způsobem: Budiž jí zakoupena vila a budiž odsouzena k životu v ní až do smrti a budiž odsouzena, aby tam vychovávala své děti v sytu až do jejich dospělosti... To byl můj konec. Ostatně nikoliv konec, protože jsem ještě zde a píšu služkám a vojákům zamilovaná psaní, radím, jak se vyhnouti zbytečným trestům a jak si získati přízně spravedlnosti, chce-li se člověk z něčeho vykrotit. Je to práce, kterou také někdo na světě musí vykonávat. A teď se mi svěřte se svou záležitostí, neboť rozjasnění z jediné sklenky nepotrvá dlouho a nechci vás právě napoprvé počastovati radou druhořadou.]

FRANCI Jen se nenamáhejte, já žádnou nepotřebuju.

SOUDECE Nechci vaši korunu zadarmo.

FRANCI Já byl jen nějak rozmrzelý a teď to ze mne spadlo. To byla legrace s tou vdovou, že? Ti na vás koukali! To by bylo opravdu pěkné, kdyby spravedlnost člověku vrátila správný humor. Kdo něco provede, je strašně smutný. A spravedlnost by mu zase vrátila dobrou náladu.

SOUDCE Chápete zcela dobře můj názor na spravedlnost, ovšem po svém způsobu.

FRANCI Ale já se už o takové věci nemusím starat, mám štěstí.

SOUDCE Ukradl jste něco?

FRANCI Je to horší, ale jako bych už byl z toho na vzduchu. A teď mohu jít. Přece jen jsem k vám nevpadl nadarmo. /Zdvihá se k odchodu./ Má úcta, starý pane.

SOUDCE Ale vy mne jistě budete ještě potřebovat, mladíče. Když jsem přišel, bylo to na vás vidět. A pak mi jen řekněte, že máte honorář zaplacený předem.

O p o n a

SCÉNA ŠESTÁ

Klády narovnané před dřevěným plotem nějaké továrny. Před kládami polní cesta a nad ní dráty elektrického vedení. Na kládách sedí Franci a Tony, který hraje na tahací harmoniku. Při otevření opony přestane.

TONY Ty, člověče, máš divný chvilky.

FRANCI Zvykl jsem si v Jičíně celou noc spát. A teď, když jsem dělal jednu noc do pěti sklepníka, chybí mi spaní.

TONY Člověk si může na všechno zvyknout, proč ne i na arest? Když mně bylo osmnáct let, slíbil mi jeden doktor, že mi spraví nohu. Ležel jsem s ní devět neděl v nemocnici a natahovali mi ji na prkýnku. Študenti se na mně chodili učit. A když to nešlo a pustili mne domů, tedy jsem první dvě noci nemohl usnout. Až jsem si přivázal nohu k prkýnku, tedy jsem pěkně usnul.

FRANCI Musím dělat výpomocného kelnera ve vypůjčeném kabátě, protože jste mně propili šaty a frak.

TONY To se po prvním spraví, říkal Barborka.

FRANCI Do prvního je ještě daleko, a já musím shánět pro holku i pro sebe.

TONY Ženskou si nemá člověk věšet na krk, aby se o ni musel starat. Andula by uživila tebe i sebe.

FRANCI Ale mne by pak nebavila. Až budu mít frak, tedy si ona svoje vyslouží. Bude tancovat?! Co?

TONY To si myslím. O takové ženské bych řekl, že má chytrý nohy. Vědí samy, co mají dělat.

FRANCI To jsem řekl já a ty to říkáš po mně.

TONY To je dost možná, kuře.

FRANCI Vydělávám na sebe, na ni a na tebe. Není to hezké, že nám nechceš hrát zadarmo. Kamarádovi — a propil jsi mi garderobu.

TONY Já taky musím být živ a tobě to neublíží. Ty máš štěstí.

FRANCI Myslíš, že mám štěstí?

TONY Aby ne! Hned první večer si najdeš pěkný nocleh a ještě bude holka tancovat jako baletka na provaze.

FRANCI Možná že opravdu mám štěstí.

TONY Já mít štěstí, tedy mi ve čtrnácti letech nepřejel valník nohu a já bych nebyl chromej. A jednou bych zpíval v hospodě a kolem jel bohatý pán, slyšel mne, dal zastavit a pak šel si pro mne a odvezl mne s sebou. A dal mne vyučit ve zpívání, já jsem šel do opery, a byl slavnej a bohatej. Ale já jsem neměl štěstí.

FRANCI Koukni, jak sem Anči běží.

TONY Má nakvap. Ta se na tebe pověsila.

FRANCI Na tebe by to neudělala.

TONY Kdybych byl přišel dřív.

FRANCI Ani ve snu.

TONY Ale Barborka.

FRANCI Ba ne, ta není krájená z vašeho dřeva.

TONY Pěkná je, jako z vejkladu.

FRANCI Vid'.

ANNA /*vchází*/ Hřejete se tu jako kočky.

TONY Co nám neseš?

ANNA Francimu něco. Něco ti chci povědět.

TONY Nemám rád zamilované párky.

FRANCI Tak koukej, ať zmizíš. Mně se nechce od-
tud. A ve tři ať jsi s harmonikou v hospodě.

TONY Tak pa. /*Odejde.*/

FRANCI Co mi chceš, že jsi přiběhla?

ANNA Přiběhla bych, i kdybych neměla nic. Mám tě ráda. Ale jdu ti něco povědět, to se zasměješ. Víš, kdo byl u mne? Tajnej.

FRANCI To pro začátek není k smíchu.

ANNA Jen počkej. Tedy: Všecko je v pořádku. Já jsem se ti nejdřív také lekla, ale nedala to znát, a říkala mu, jako aby si šel jinam. Já ti řeknu, jak to

všecko bylo: Tedy před čtvrthodinou přišel nějaký fešák — víš, oni všichni jsou takoví fešáci — a já ho chtěla odbýt. Ale on se mi představil, že je od úřadu, že shání Franciho, a že někdo mne viděl s tebou . . .

FRANCI Jak se ti lidi všecko hned dovědí! Všecka čest!

ANNA A já mu řekla, jestli je to takovej a takovej hezkej mladík, tedy že ho dobře znám, protože báječně tancuje a já s ním někde tancovala. Ale že jinak je to časté jméno a že znám víc lidí, kteří se tak jmenují.

FRANCI To bylo dobře. Víš, něco přiznat, něco zapřít.

ANNA To nebylo zapotřebí. On mi řekl: »Až ho tedy potkáte, slečno — oni jsou tak zdvořilí — tedy mu dejte laskavě tuto adresu, aby tam brzy zašel. Ušetříte mi s tím práci, abych ho nemusil shánět po všech koutech. Víte, je to vdova po tom člověku, kterého pan Franci — mně se zdá, že řekl pan Franci — tehdy našel. Asi se mu chce odměnit, že prokázal jejímu nebožtíku kousek té poslední služby.« Doslova tak, myslím, že si to pamatuji náležitě.

FRANCI A už nic jiného?

ANNA Vzal mne za bradu, to víš, jinak by to nešlo, oni jsou již takoví, a udělal mně pár hezkých komplimentů, to není žádné neštěstí. Ostatně dveře k ševci byly otevřeny. Můžeš se ho zeptat. No, a co tomu říkáš?

FRANCI Že jsi chytrá a hezká holka, a že já mám zkrátka štěstí. A že odpoledne bude Tony muset hrát, až ho budou bolet prsty, a já ti zase něco okážu. A že zítra seženu nějakého pianistu, kdybych ho měl třeba ukrást, protože při pianu to je jiné učení. A že by museli být na světě sami blbci, kdyby sme nedostali za dvě neděle angažmá, kde jen se okážeme. Mamsel Annie a Mosjé Franci. Holka, při tvých nohou a tvé figuře!

ANNA Ještě si mě žádný nevšiml, až ty, Franci. Bylo

by to tak krásné, kdybychom mohli spolu vystupovat!
FRANCI To budeme, jak mi po prvním kamarádi seženou ty hadry. Okaž mi tu adresu!

ANNA Ty tam chceš jít?

FRANCI Nu to se ví. Kdybych tam nešel, bylo by to podezřelé. Docela správné, paní Urbanová . . . Tedy vědí, že se známe, ale ještě jim chybí, že ty znáš pana Urbana.

ANNA Ježší, to by bylo!

FRANCI Žádné strachy! Jde to jako po másle.

ANNA Nejradši bych, kdyby už se o tom nemuselo mluvit. Kdyby nám s tou věcí dal každý už pokoj. Ale takhle ji ještě pořád táhneme za sebou.

FRANCI Já už se ničeho nebojím. Začínám mít z toho legraci. Už se tím začínám bavit.

ANNA Ty jsi takový, že bych se nejradši na tebe pořád dívala.

FRANCI Půjdu tam hned, ať vidím, co mi ta ženská chce. Vždyť peníze taky mi mohla poslat po policii, a ne mne k sobě citýrovat.

ANNA Budeš opatrný?

FRANCI To víš. Budu z opatrnosti trochu drzejší, než bych byl bez opatrnosti. Už je vyhráno.

ANNA O toho mrtvého se tak starají. A byl to lump, to jsem poznala, jak začal mluvit. O jiné zabité se nestarají. Kolikrát za ten rok zabili mne! A to nikdo mne nezdvihl a nikdo nehonil vraha. Až ty, Franci! Mám tě teď tak ráda, udělala bych ti pomyslení.

FRANCI Ale teď půjdu, ještě zatepla. To jsem zvědav na její odměnu.

ANNA Jestli je mladá a hezká, tedy, Franci, pozor! Jsem zde já. /Škádlivě./ A dovedla bych ji také poslat za jejím mužem.

FRANCI /směje se/ Hloupá!

ANNA Když ty jsi takovej strašně hezkej kluk!

O p o n a

SCÉNA SEDMÁ

Krásný, nepřeplněný pokoj, asi přijímací, v bohaté domácnosti. Paní, starší třiceti let, ale elegantního zjevu, oblečená v temný kostým, který však není kostýmem smutečním, stojí před zrcadlem a snímá klobouk. Asi se vrátila z procházky. Klobouk od ní přijímá hezká, koketní služka.

SLUŽKA /téměř mazlivě/ Pan ředitel dvakrát telefonoval, zdali se milostivá vrátila. A že si dovolí na cestě z továrny se zde zastavit.

PANÍ /neodpovídá a přihlazuje si před zrcadlem vlasů/

SLUŽKA Jak je to vlídný a roztomilý pán! Jsem u vás už čtvrtý rok, milostivá paní. A po těch čtyřech letech je to úleva mluvit s takovým pánem.

PANÍ Jsi milé děvče. Ale nemyslíš, že je ještě brzy o tom hovořit?

SLUŽKA Po takových letech není brzy. Bylo mi vás tak líto.

PANÍ Tak za tři čtyři měsíce si o tom budeme moci povídat.

SLUŽKA /jiným tónem/ Pak zde byli dělníci z továrny. Nějaká deputace. Přišli poděkovat za úpravu platů. A že ještě přijdou.

PANÍ A už nic?

SLUŽKA Už docela nic. Vyšila jsem vám monogramy na kapesníky.

PANÍ Pak mi je ukážeš.

SLUŽKA Jak je teď u nás příjemné ticho! Budete pít čaj nebo kávu?

PANÍ Kávu. /Zvonek v předsíni./

SLUŽKA Pan ředitel si pospíšil.

PANÍ Ty jsi se s ním spikla proti mně.

SLUŽKA /jde otevřít/

PANÍ Že přijdu za chvíli. /Odejde do susedního pokoje./

SLUŽKA */vrací se provázena Francim/* Počkejte tedy zde, milostivá ihned přijde.
FRANCI */opatrně si sedá/* Nemohla byste mi říci, co mi chce?
SLUŽKA Vždyť ani nevím, kdo jste.
FRANCI Vzkázala mi po policii, abych k ní přišel. To já jsem zdvihl jejího starýho na ulici, jak asi víte.
SLUŽKA Tak to vy jste našel milostpána? To byl konec!
FRANCI Chudák.
SLUŽKA Nic lepšího si nezasloužil.
FRANCI Hele!? Tedy to byl takovej ptáček?
SLUŽKA Já bych mohla povídat!
FRANCI To bych rád slyšel.
SLUŽKA Radši ne.
FRANCI Tedy pro vaši dámu to bylo dobře?
SLUŽKA Pro ni to bylo vysvobození.
FRANCI Ale?!

SLUŽKA */snad by ráda odešla, ale nechce zde nechat návštěvníka samotného/* Opravdové vysvobození.
FRANCI My tam u nás myslili, že ho někdo pohladil po hlavě, aby ho obral.
SLUŽKA Nezasloužil by nic lepšího. Proč lezl do tak vykřičených končin? A co vy jste tam dělal?
FRANCI Jsem tamější rodák.
SLUŽKA */dívá se na něho s trochou obavy/* Tam asi nebydlí mnoho pořádných lidí.
FRANCI Vůbec žádnéj, slečinko.
SLUŽKA A kdo jste vy?
FRANCI Já nejsem taky pořádněj člověk. Dřív jsem býval umělcem a teď jsem, jak se slušně říká, pobudou.
SLUŽKA */začíná projevovat zájem/* Jak je to možné?
FRANCI Osud...
SLUŽKA Já jsem to na vás hned viděla, že nejste takový obyčejný.

FRANCI Syčák z předměstí, he?
SLUŽKA Ano.
FRANCI Je to těžký život, doufám, že jste o něm četla něco zábavnýho v novinách.
SLUŽKA Ale takový zvláštní.
FRANCI */změní tón/* To se ví. Pro vás. Ale teď zavolejte svou starou, nebudu zde sedět do večera. Večer máme jinou práci.
SLUŽKA Ale dovolte...
FRANCI Víte, já nejsem pro zábavu. Já jsem opravdový pobuda. Se mnou byste nic neměla.
SLUŽKA Já nic neříkala.
FRANCI Ještě to! Skončila byste jako váš starej. Ten taky chodil za městský obvod.
SLUŽKA Zavolám opravdu milostivou.
FRANCI To udělejte!
SLUŽKA */odejde, ale ihned se vrátí/* Milostivá přijde hned. A se mnou jste tak mluvit nemusel. Já to mohla s vámi myslit docela dobře. */Odejde do před síně./*
FRANCI Pá, dítětko! */Když dveře zavře./* Taky bych ti za pět minut mohl dát zobat z ruky.
PANÍ */vstoupí oblečena v domácích šatech/* Tedy vás našli?
FRANCI Čím mohu posloužit?
PANÍ Jsem vám zavázána, že jste se ujal nebožtíka.
FRANCI Já jsem se té mrtvolky ujal, přece jsem ji nemohl nechat ležet, kde byla.
PANÍ Chtěla jsem se vám odvděčit za laskavost, kterou jste mu prokázal. Zůstala po něm spousta věcí, s kterými nevím co počít, a myslím, že by se vám mohly dobře hodit.
FRANCI No, jestli máte takové věci.
PANÍ */otvírá zásuvku/* Zde například. Manžetové knoflíky, zde ještě jedny, zde hodinky...
FRANCI Zlaté!
PANÍ Něco jsem dala strážníkům, také si zasloužili. Řetízek a jiné věci. Zde máte tašku na doutníky,

zde nějaké jehlice do kravaty...

FRANCI To je pravé zlato a pravý briliant?

PANÍ Zajisté, nebožtík nenosil nic jiného. Ještě několik prstenů.

FRANCI Tohle je snubní. A druhý! To je asi váš a přplet se sem.

PANÍ Můžete si vzít oba a někde je prodat. Potom je zde ještě mnoho prádla a šatstva. Dva uzle a krabice s botami a klobouky.

FRANCI Milostpaní, je tam také frak, bílé košile a lakýrky?

PANÍ Jistěže budou.

FRANCI A to si budu také smět vzít?

PANÍ Toho fraku je vám asi nejvíce zapotřebí!

FRANCI Potřebuji ho jako sůl.

PANÍ Jste asi sklepník bez místa.

FRANCI Je-li mezi těmi věcmi frak — tedy prosím tanečník sólových tanců bez místa. Ale ne nadlouho. Mohl bych jej vidět?

PANÍ */zazvoní/* Kdybyste nemohl sám všechno unést, tedy vám někoho dám, kdo vám pomůže. Ráda bych, aby ty věci byly brzy z domu. */Vstoupí služka./* Ukaž pánovi ty šaty a prádlo! */Franci se služkou odejdou a paní zůstane chvíli sama — Pak je opět slyšet z předsíně zvonek./*

SLUŽKA */vstoupí a nese kytici růží/* Pan ředitel se poroučí.

PANÍ Jako vždycky... Co dělá ten člověk?

SLUŽKA Hrabě se v pánových věcech a žertuje. To je divný člověk.

PANÍ Prý nějaký tanečník. Kdo mu může věřit? Jdi raději k němu!

SLUŽKA Prohlíží všechno ze všech stran, jako by mu to patřilo a my mu to jen vracely. */Odejde./*

PANÍ */ponořila celý svůj obličej do růží/*

FRANCI */vchází a nese v ruce frak/* Tady je, děkuji mockrát.

PANÍ Nemáte zač.

Theater in der Josefstadt, Vídeň 1. 6. 1927.
Režie Max Reinhardt.

Scéna Oskara Strnada: Pod mostem

FRANCI Co jsem se na něj namyslíl? Co se mi nascházal! Konečně tě mám, fráčku. Konečně můžeme spolu udělat tanečníka, jaký se obléká, jak se sluší a patří! Můj zlatej fráčku! Už jsem nevěřil, že tě zase dostanu, a teď jsi mi přišel, odkud jsem tě vůbec nečekal!

PANÍ Máte radost.

FRANCI Aby ne! Ten frak si hned odnesu a pro ostatní si přijdu za hodinku s kamarádem.

PANÍ Proším, když se vám to hodí.

FRANCI Je to pěkněj frak a je tam všecko k tomu. Ten váš nebožtík si pěkně chodil.

PANÍ Jen si to brzy odnese!

FRANCI Budu na chudáka vděčně vzpomínat. Mohu se vám za to nějak odsloužit?

PANÍ Jak to?

FRANCI Například. Nechcete, abych vám pověděl, jak jsem našel vašeho muže? Anebo kde byl celý ten večer? To za ten frak.

PANÍ Ne, není třeba.

FRANCI Víím leccos a pověděl bych všecko, kdybyste řekla jen jedno slovo.

PANÍ Nechci vědět raději nic. A zavděčíte se mi, když vůbec nikomu o tom nebudete povídat, i když by se vás někdo přišel vyptávat.

FRANCI Rozhodně. To mne nebude namáhat.

PANÍ Prosila jsem i policii, aby byla ve svém pátrání co nejzdrženlivější a nejdiskrétnější, a prosím nyní i vás. Bojím se, aby nevyšly najevo všelijaké věci, rozumíte? Nebožtík byl totiž podivín, neškodný podivín.

FRANCI Aha! Copak ostatně bych já mohl povídat! Copak já víím!?! Policie — to je jiná řeč. Tak tedy já už půjdu. Pěkně s fráčkem. Mám opravdu ve všem štěstí, kdybych se s vaším nebožtíkem nebyl setkal, kdoví kdy bych se dostal k fraku a lakýrkám. Tak mám hned od začátku štěstí. Tak tedy děkuju a má úcta.

PANÍ Počkejte ještě, byla bych zapomněla. /Podává mu hůl./

FRANCI Opravdu, to je jeho hůl! Pěkná hůl! No děkuji za všechno. /Odejde./

PANÍ /opět se ponoří do svých růží/

SLUŽKA /vstoupí/ Už odešel. A přijde prý za hodinu.

PANÍ Je to divný člověk.

SLUŽKA Až jde z něho trochu strach. Ale je hezký.

PANÍ Nějak sis ho dobře prohlédla.

SLUŽKA Musí to býti zajímavé, takový divoký život, jaký vede. Mám dát kávu?

PANÍ Ano. /Usedá si svobodně./ Ted' když vím, že již nic nemám po svém muži, je mi, jako by se celý byt vyčistil.

O p o n a

SCÉNA OSMÁ

Přepychový bar. Ale z něho vidíme jen velkou balkónovou ložnici se stolem, pohovkami, lustrem. Z taneční síně je vidět jen kus stropu, ale hlavně rozlévající se světlo. Druhé lože jsou zakryty těžkými závěsy. Chodbou před nimi pohybují se sklepníci. Hudba. V ložnici sedí Tony a Barborka oblečení do šatů, které jim asi rozdál Franci, a ředitel baru, který spí.

TONY Co tomu říkáš?

BARBORKA My se sem nehodíme.

TONY Ten ředitel tu usnul.

BARBORKA Mluví, najednou zavře oči a spí. To je mi divnej ředitel nočního lokálu.

TONY Kuře tu pluje docela dobře.

BARBORKA Není dnešní.

TONY Však kdybych neměl jednu nohu kratší, také jsem to mohl někam dotáhnout.

BARBORKA To se ví, s tvým hlasem.

TONY A myslíš, že ne? Ostatně, co s tebou o tom mluvit. S Francim si dobře rozumíme.

BARBORKA Vždyť já se o to neberu. Mám dobré ruce a rozumím svým psům.

TONY Anči to sedí.

BARBORKA Ten kluk má štěstí. Mně přece dřív žádná ženská z naší ulice neušla. A Franci přijde a zakopne o takové čisté hříbě.

TONY Ted' je to jeho holka.

BARBORKA To mi nemusíš vykládat! Já vím, že jsem mu dlužen rok, místo u obce a propitou garderobu. /Potlesk v sále./

TONY Takovej kravál kvůli nim.

BARBORKA Hlavně musíme dát pozor, aby je ředitel neokrad.

TONY To chtějí, aby ještě tancovali. Koukej! /Oba se vychylují z balkónu./

ANNA */spěchá před záclonami lóží. Je všecka roze-
hřáta tancem a halí se do velkého šátku. Následuje
ji mladý muž ve smokingu./*

MLADÝ MUŽ To je směšné, že přede mnou utíkáte.

ANNA Dejte mi již pokoj!

MLADÝ MUŽ Pojd'te se mnou povečeřet!

ANNA Nemám hlad.

MLADÝ MUŽ Je vidět, že jste zde nová. O hladu
nikdo nemluvil.

ANNA Máte zde dost jiných ženských.

MLADÝ MUŽ Chci si s vámi pohovořit.

ANNA Nenapovídám toho mnoho.

MLADÝ MUŽ Mohli bychom si pohovořit o vaší bu-
doucnosti.

ANNA Umíte prorokovat?

MLADÝ MUŽ Mohl bych vám ji skvěle upravit.

ANNA Nepotřebuji na to vás.

MLADÝ MUŽ Někoho budete jistě potřebovat. Budu
jím nejlépe já. Myslíte, že to se svým ofrakovaným
partnerem přivedete daleko? Měl štěstí, že vás ob-
jevil, ale to je jen zcela malý začátek.

ANNA Copak vy můžete mluvit.

MLADÝ MUŽ Mám dole vůz. Odjedeme někam da-
leko, do Nizzy, Paříže. Mám všude známé a prosa-
dím vás určitě. To bude budoucnost!

ANNA To víte, že vám věřím. */Uklouzne a vběhne
do lóže, kde vezme Tonyho a Barborku kolem
krku./*

TONY To jsem se lekl.

ANNA Co tomu říkáte?

BARBORKA Že si dám pozor na vás, až se ten člo-
věk probudí a začne s vámi mluvit o penězích.

ANNA Mít peníze na mnoho šatů, to by teprve bylo
pěkné! Já bych se dovedla ustrojít!

TONY To měl Franci zdědit také dámskou garde-
robu. */Franci přichází. Je oblečen do fraku, v kte-
rém se dobře pohybuje./*

BARBORKA Tvůj chleboďárce spí.

FRANCI */zatřese ředitelem/* Co říkáte tomu rá-
musu?

ŘEDITEL */protírá si oči/* Odpusťte, páni, je to pro-
tivný zvyk.

FRANCI To jste nás ani neviděl tančit?

ŘEDITEL Ale viděl, aspoň ze začátku. Je to dobré,
co děláte. Pak na mne přišlo spaní, a když na mne
přijde spaní, nedá se nic dělat. Jsem už pětadvacet
let při stejném řemesle, ale nemohu si zvyknout ce-
lou noc nespát. Je vidět, že jsem se minul s povol-
áním. Musím si tu a tam v noci zdřímnout, což
ovšem obchodu nesvědčí. */K Francimu./* Ano, je
to docela dobré. Pročpak jste s tím už dříve nepři-
šel?

FRANCI Neměl jsem žádné černé šaty, pane. Na
tenhle frak jsem si vydělal teprve před týdnem,
vid', Anči.

ANNA Propánaboha, co to říkáš?

FRANCI No, zařídil jsem to, abych dědil po dobrém
člověku. Nebo ne?

ANNA Franci!

TONY Máš štěstí, kuře. Zdvihnout opilého na ulici
a dostat celý kufr šatů!

FRANCI Však si to vaše kuře šikovně vysloužilo,
mládenci.

ANNA Nemluv o tom pořád!

FRANCI */k řediteli/* A jestli se vám nelíbím, tedy
s takovou garderobou můžu jít kam chci.

ŘEDITEL O tom jsem ani nehlesl. Halo! Josef!
/Vstoupí sklepník./ Láhev šampaňského a nějaké zá-
kusky pro dámu! */Sklepník se beze slova vzdá a
opět tiše přinese víno./* Naopak, chci to s vámi zku-
sit. Vaše partnerka je znamenitá, dovolte, madam,
abych vám políbil ruku. Vy máte styl.

BARBORKA Dokud nezačne o praších, tedy mu ne-
rozumím. */Je slyšeti potlesk./*

ŘEDITEL Teď tančí sestry Barnerovy.

TONY */dívá se/* Ty holky jsou skoro nahé.

ŘEDITEL Mají všechny čtyři padesát korun za večer.
TONY Proto jim nezbývá na šaty.
ŘEDITEL Jste sice jen dva, ale dám vám také tolik.
BARBORKA */zahvízdá/*
ŘEDITEL Co říkáte?
BARBORKA Aby kuře moc nespíchal, že to také může jinde zkusit. Není tu jen jeden kupec. Pane, já jsem také obchodník.
FRANCI A také že to zkusím, když mi nedáte víc. Já dělám poctivou práci. To není žádné šoupání nohama, co dělám. To jsem si řekl, když jsem začal, že nepůjdu ven s něčím, co dovede taky někdo druhý. My jsme se s těmihle dvěma kousky dřeli celý týden, Tony nám to dosvědčí. A mohu každý týden přijít s něčím novým, že budete vidět, jak mne lidi budou chodit obkukovat. Mně už před rokem říkal jeden Němec, že ze mne něco bude — jenže... Tak jak je libo.
ANNA A z čeho si mám pořizovat šaty? Podívejte se, mám už svoje natržené na dvou místech.
ŘEDITEL Budu se o ně trochu starat. No, zkusím to s vámi oběma a dám vám šedesát korun za večer. To je skvělé, nemyslíte?
BARBORKA To je osmnáct stovek měsíčně. To můžeš vzít, kuře.
ŘEDITEL Uděláme smlouvu na čtvrt roku.
FRANCI Chci to zkusit jen na měsíc.
ŘEDITEL Jste gauner.
FRANCI Za měsíc mi přidáte. A rád. Já se znám. Budu se dřit, a oba spolu dobře vypadáme. Víím, co to znamená. Připijeme si?
ŘEDITEL Ne, jsem napůl abstinent. To je také chyba při mé živnosti. Ale co dělat, nesnesu mnoho, jsem hned na hromadě a ještě ospalejší. Ovšem po svých číslech tančíte vy a madam s obecenstvem.
FRANCI Nechci nikoho připravovat o tu čest. Ale nevím, jestli to té holce nebude moc.
ANNA Na mne se neohlížej.

ŘEDITEL Sama by si škodila. Přišla by o procenta z vína.
FRANCI Na ty kašleme, vid', Anči?
BARBORKA Kuře, ty jsi chlapík.
FRANCI Copak ty víš.
ANNA Franci, zase? */Potlesk./*
TONY Podívejte se honem, vždyť jsou to ještě děti.
/Barborka a Franci se nachylují z balkónu./
ŘEDITEL */přítahuje Annu k sobě/* Přijď zítra ve tři ke mně do ředitelny. Dostaneš na šaty.
ANNA To mne neznáte.
ŘEDITEL Přijdeš jako všechny.
ANNA Ne.
ŘEDITEL Mohu tvému Franckovi najít třeba nějakou jinou partnerku. Přijdeš, zlatíčko?
ANNA */tiše/* Přijdu.
BARBORKA Jako by někdo zapřáhal štěňata.
ŘEDITEL Musí to být, lidé to také chtějí. A jsou to prohnané žáby.
FRANCI Svinstvo.
ŘEDITEL Celé to řemeslo je svinstvo. Já budu moci ještě vyprávět! */Zívá./* Teď půjdeme do ředitelny podepsat smlouvu.
FRANCI */se zvedá/*
BARBORKA Jdeme s tebou, kuře.
ŘEDITEL */zatímco všichni odcházejí, pohladí Annu po rameni/* Zítra ve tři, miláčku.
ANNA */pustí se hltavě do zákusků na stole/*
MLADÝ MUŽ */přiblíží se k zácloně/* Dobré chutnáni, slečno!
ANNA Co ještě chcete?
MLADÝ MUŽ Nedomluvili jsme se.
ANNA Nemáme o čem.
MLADÝ MUŽ A náš výlet? Paříž, Nizza?
ANNA Co bych tam dělala?
MLADÝ MUŽ Po čem toužíte?
ANNA Nepotřebuji nic od vás.
MLADÝ MUŽ Mne se nezbavíte.

ANNA Když budu chtít, velmi snadno.
MLADÝ MUŽ Mluvme rozumně. Rozkošná dáma jako vy potřebuje přece mnoho věcí. Vy jste zde nová a nevíte ani, co byste mohla potřebovat. Máte například krásné, dokonale krásné prádelko?
ANNA Budu mít.
MLADÝ MUŽ Hedvábné punčochy?
ANNA Také si je pořídím.
MLADÝ MUŽ Ale mohla byste je mít už zítra. Možná, že jinak na ně budete dlouho čekat.
ANNA */mlčí/*
MLADÝ MUŽ Mohli bychom zítra něco vybrat. Třebas ty punčochy. A jindy zase to druhé.
ANNA Ne, ne.
MLADÝ MUŽ Proč?
ANNA Zítra ne.
MLADÝ MUŽ Ó! Tedy pozítří.
ANNA */zdvihá se/* Dobrá.
MLADÝ MUŽ Kam zase utíkáte?
ANNA Budeme ještě tančit.
MLADÝ MUŽ */zastupuje jí cestu/* Chci zálohu na ty krásné košilky.
ANNA Nechte mne.
MLADÝ MUŽ To je váš milý, ten ofrakovaný člověk, s kterým tančíte?
ANNA Co je vám po tom.
MLADÝ MUŽ A máte ho ráda?
ANNA Co je vám po tom.
MLADÝ MUŽ Tedy ne?
ANNA A zrovna mám. Strašně ráda.
MLADÝ MUŽ Myslil jsem si hned, že si nepřijdete ani pro ty košilky, ani pro punčochy. A abyste věděla: mám obchod s těmi věcmi. Nanosil bych vám jich, kolik chcete.
ANNA */směje se/* Vždyť já přijdu. A zde máte zálohu. */Přisaje se k jeho ústům a uteče./*
MLADÝ MUŽ Rozkošná! Rozkošná!
FRANCI */vrací se/* Má úcta, vašnosto!

MLADÝ MUŽ */opatrně/* Má úcta!
FRANCI Bude zde veselo.
MLADÝ MUŽ Je to výtečný podnik.
FRANCI Právě jsem podepsal smlouvu.
MLADÝ MUŽ To mne těší, že zde budete vystupovat.
FRANCI Mám ve všem štěstí. Vlezl jsem sem náhodou, a hned jsem se dobře uchytil.
MLADÝ MUŽ Opravdu štěstí.
FRANCI Opusťte, že vás zatahuji do hovoru. Ale potřebuji o tom povídat, že mám štěstí.
MLADÝ MUŽ Prosím, jsem rád, že jsem se s vámi seznámil.
FRANCI Když má někdo štěstí, tedy se mu o tom chce mluvit, ne?
MLADÝ MUŽ */ztratil svou ostražitost/* Nu, člověk má vždy v něčem štěstí a v něčem ne.
FRANCI Ale já, vašnosto, můžu mluvit o štěstí jako nikdo jiný.
MLADÝ MUŽ To vám gratuluji.
FRANCI Já bych vám, pane, mohl roztrásknout hlavu a pak o vás řeknou, že jste se utopil.
MLADÝ MUŽ Dovolte! Proč mi to říkáte?
FRANCI */vesele ho obskakuje/* Abyste viděl, jaké mám štěstí. Obrovské štěstí! A protože, když se tím nepochlubím, tedy pak to není to pravé. Mně se chce o tom křičet a povídat. Pak teprv jsem spokojen.
MLADÝ MUŽ */dívá se na něho se strachem a opovržením jako na blázna/*

SCÉNA DEVÁTÁ

Hostinská zahrádka. Franci sedí nad sklenicí piva, Anna jest připravena k nějaké vycházce. Franci je oblečen do zděděných šatů, ale šaty se mu již přizpůsobily, takže se mnoho neliší od Franciho, který za deštivého večera se vracel z vězení.

ANNA Já si tedy půjdu něco vybrat.

FRANCI A kdy se vrátíš?

ANNA Do večera jistě.

FRANCI Nezapomeň, že máme hned první číslo.

ANNA Chci si koupit prádlo, a aby bylo pěkné a la-ciné. To se musí dlouho chodit po obchodech.

FRANCI Za ty zlaté knoflíčky, které jsem dostal po tvém staviteli, toho mnoho nenakoupíš.

ANNA Nemluv o tom, Franci! Každý večer o tom začínáš.

FRANCI Leze mi to pořád na jazyk.

ANNA Ty nemáš rozum.

FRANCI Mně to dělá strašně dobře, když tak mohu na to sáhnout, jen tak slovíčkem zavadit. Připadám si jako němý, když o tom nesmím povídat. A jako bych seděl v samovazbě, když nesmím s nikým mluvit o tomhle.

ANNA Co to blábolíš? Měj rozum pro sebe a pro mne taky. To by bylo hrozné.

FRANCI Vždyť já vím, že o tom nesmím mluvit. Kvůli tobě ne. Abych tě do toho nezatáhl. Však já nezatáhnu. Já vím, ženská a takováhle věc, to nejde.

ANNA Vždyť já se, Franci, tak bojím, aby se to ještě teď neprozradilo. Já bych si zoufala. Já jsem tak ráda, že už to usnulo. Vidíš, já nemusím večer chodit po ulicích, ale jsme spolu v krásné místnosti a je tam teplo. A když jsme doma, tedy mám s kým promluvit a koho si vyslechnout. To mi scházelo.

Franci, já jsem už přestala myslet, že budu někdy šťastna.

FRANCI Je to divný mně samému. Všecko se mi daří, jak chci. Ale tohleto mi vadí. Když tancuju, tedy chci, aby mi lidé zaplácali, a kdybych tancoval si sám doma, tedy bych byl blázen. A to s tím chlapíkem je zrovna tak. Kdybych mohl o tom někomu povídat, tedy by mi už nechybělo nic.

ANNA Tedy povídej mně.

FRANCI Ty jsi byla při tom. To je jako bych povídal sám sobě.

ANNA Co ti to vlezlo do hlavy?

FRANCI Já tě do toho nevtáhnou, já mám rozum.

ANNA Zaplať Pámbu. Já jsem ještě neměla žádné opletání, já se toho strašně bojím. Vždyť je nám tak hezky! A Franci — — Až budeme mít víc peněz, tak si zařídíme vlastní domácnost. Koupím hrnky, kastroly . . .

FRANCI Hele, to budeš jako sama vařit a prát.

ANNA Všecko, Franci.

FRANCI To by byla legrace. Ale víš, já nemám rád, když je cítit kuchyní a prádlem.

ANNA Jak budeš chtět.

FRANCI Ale možná, že se mi to bude líbit, až začneš.

ANNA Musíš mít rozum. Kvůli sobě i mně. Protože co bych si počala bez tebe? To by už pak nebyl život. */Políbí jej několikrát na vlasy. — Vstupuje Tony a Barborka./*

TONY Manželské štěstí.

BARBORKA Kdyby ses jednou chtěla zmýlit, holka . . .

FRANCI Tebe by poznala po čichu.

ANNA */směje se a utíká/*

FRANCI Jde nakupovat. Ženská!

TONY Tak co nám chceš povědět?

BARBORKA */je velmi sebevědomý/* Nejdříve, hospodo, tři piva! Byl to zatracený den.

TONY To jsem zvědav.

FRANCI Kolik pudlů jsi stříhal?

BARBORKA Jen se směj, kuře. Přivezli dva vzteklé psy. Viděli jste to někdy? Kdepak byste to viděli? A jeden byl špatně uvázaný. Velký řeznický hafan to byl. A ten se utrl.

TONY Ale jdi!

BARBORKA Nechtěl bych to zažít dvakrát za den.

TONY Mně by se tvé řemeslo nelíbilo.

BARBORKA Ten poplach byste měli vidět. Pomocník nahoru na káru, mistr kouká kam zmizet a pes hlavu dole a lítá po dvoře. To nevíte, že vzteklý pes je jako slepý, běží a ničemu se nevyhne. A tenhleten zrovna na mistra. Mám štěstí, zrovna když na to mám, tak je pivo docela dobré. A definitivu mám pojištěnou. Řekl mi mistr, že mne už nepustí.

TONY A jak to vlastně bylo?

BARBORKA Nu, pes rovnou na mistra, ten se nestačí ani uhnout, ani ho odkopnout. Ale teď skočím já, popadnu psa za hřbet a říznu jím o zeď, že se momentálně přerazil v kříži. Mistr celý bledý, to si můžete myslet, jako stěna, vyhodil pomahače, který psa špatně přivázel, div mi nepadl kolem krku a dal mi padesát korun na pivo.

TONY A že ty ses nic nelekl?

BARBORKA Jaké strachy, znám své ruce.

TONY To by mohlo být zítra v novinách. Co tomu říkáš, kuře?

FRANCI Nic.

TONY Já bych chtěl mít takovou sílu. Je to hloupé, když je člověk mrzák. Ještě dobře, že mám ten hlas.

Tra, rá, trá, rá. */Zkouší vyzpívat./*

BARBORKA Aby se ti nepřetrh.

TONY Je to také něco.

BARBORKA Ale hlavní věc je pevná ruka. To je životní jistota.

FRANCI To ti jistě dnes někdo řekl.

BARBORKA Mistr.

FRANCI Pohodnej.

TONY Mohlo by být zítra o tom v novinách.

FRANCI Hm.

BARBORKA Co se vypije, zaplatím. Hnutím ruky padesát korun. Kdo to ještě dokáže?

FRANCI */k Tonymu/* Tyhle šaty máš ode mne.

TONY Mám.

FRANCI A uzenář má ode mne klobouk.

BARBORKA Slíbil jsem za něj Andule pěkné štěně, až na nějaké přijdu.

FRANCI Já jen, abyste věděli, od koho to máte.

TONY Dědils.

FRANCI Ale po kom!

TONY To my víme. Po tom mrtvém.

FRANCI Ale to nevíte, proč byl mrtvý. Protože dostal ode mne ránu přes hlavu.

BARBORKA Nemluv!

FRANCI Také jen jednu ránu, jako tvůj pes. Aby sis nemyslí, že druhý nedokáže nic.

BARBORKA Kolik jsi dnes vypil?

FRANCI Opil jsem se rohlíkem. Povídám jen, abyste věděli, že jsem toho člověka oddělal já.

TONY A kde a jak?

FRANCI To já nemůžu všechno povídat.

TONY A kdo to ví?

FRANCI To je ta šikovnost, že na to nikdo nepřišel a že jsem ještě po něm dědil.

TONY Ale jdi. To žes udělal? To není pravda, to bys nesměl být kuře.

FRANCI Dostal jednu ránu kusem židle a to stačilo. Sám jsem ho odnesl na staveniště, kde ho našli, a prosím: sám jsem přivolal strážníky.

BARBORKA Ale teď jsem už slyšel dost. Kuře, už ani slovo, nebo tě popadnu a hodím tamhle na zeď jako toho psa. I kdybys to stokrát udělal, tedy se o tom mlčí a nezatahuje do toho kamarády. Rozumíš? Abysme nemusili jít svědčit a neptali se nás, proč jsme neběželi na policii, když ses tím chlubil.

Nejsem už žádný hlupák, abych zbytečně do něčeho lezl.

FRANCI Co jsem řekl, je holá pravda.

BARBORKA Povídám, abys mlčel, rozumíš? Nějak tě dobré bydlo pálí. Chtěl bys zase sedět pro nic za nic jako hlupák, jako jsi seděl už rok? Jen hlupák se dá pro nic za nic zavřít, takové kuře, jako jsi ty.

FRANCI Když já povídám . . .

BARBORKA U všech čertů, mlč! Tancuješ hezky a to ti nikdo nebere. Moc pěkně tancuješ. Ale jak začneš takhle mluvit, tak ti nabiju hubu, že nepůjdeš týden na bál. A ty chromej, jestli se ho budeš vyptávat, tedy slízneš taky tolik. Já si od vás nedám zkazit dobré místo. Konec. A ani slovo.

FRANCI Vidíš, že mi věříš, když se tak rozkřikuješ.

BARBORKA Ba ne, kamaráde. Aby ses nemýlil! Pro mne si to jdi křičet na Václavské náměstí. Jen mne do toho nemíchej!

FRANCI Tedy ne?

BARBORKA Cožpak bych nosil klobouk po někom, koho jsi odpravil? Teď, když mám před definitivou? Hned bych ho zahodil. A Tony by radši chodil nahý než v hadrech od tebe.

TONY To máš docela pravdu. To mne znáš.

BARBORKA A klobouk je opravdu jako pro fešáka, má hedvábnou podšívku a pentli a dám si za něj sojčí peříčko. Není ho na hlavě ani cítit, a je to potěšení, nosit takový klobouček. Andula dostane za něj pěkného pejska.

TONY Málem že bys mne byl polekal, kuře.

FRANCI Vy jste dva blázni, ty a Barborka.

BARBORKA Ne takoví jako ty.

FRANCI Já přece nic nechtěl. Já jsem chtěl jen povídat. A komu mám povídat, když se mně hrozně chce a já nemám s kým mluvit, nežli s vámi? Komu?

BARBORKA Zase začínáš žvanit. Chceš se vytahovat. No dobrá. Tak třeba povídej, že jsi tancoval s jed-

nou americkou hraběnkou a že tě chce unést v automobilu. Ale nedělej ze sebe člověka, na kterýho bych se musil podívat ze strany a říct o něm »sákra«?

FRANCI Ty bys řekl o něm „sákra“?

BARBORKA Řekl bych, ale taky bych si od něho odsedl, protože si nebudu kazit své životní plány. Ano!

FRANCI *[nutí se do smíchu]* Ale vy nerozumíte žádné legraci!

TONY Když tys to povídal tak důležitě.

FRANCI To víš, já vám to budu věšet na nos. To už to radši napíšu na tabulku a pověším na dveře, aby to každý četl. Já bych s něčím takovým lezl ven!?

BARBORKA Já tě hned prohlíd, kuře!

TONY Ale já málem tomu tahání nevěřil!

BARBORKA Ale teď bych si chtěl v klidu propít svých padesát korun.

FRANCI Že to byla legrace! Já ji měl takovou chuť někomu povídat. A vy jste málem nalítli.

O p o n a

SCÉNA DESÁTÁ

Lešení před novostavbou. Je asi po šesté hodině. O hlídačovu boudu stojí opřen motocykl, který nějaký muž, snad hlídač, spravuje. Chvilí po otevření opony odchází do boudy pro nové nástroje, a také vstupuje na scénu Franci.

FRANCI */se rozhlíží a hledá místo, kam tenkrát večer položil mrtvolu/* Je to tady. S kládami ještě nikdo ani nehnul. Tady jsem mu položil hlavu. O tuhle hranu si ji tedy rozbil. Chudák, musel mít měkké kosti. Také že měl, přece jsem ho tou židličkou jen škrábl. A že jsem mu vybral místo! Neškodí se podívat, jak to člověk udělal! To mi nikdo nevezme, že to bylo šikovně uděláno. Tohle je moje místo, to jsem si já vynašel. Tady se stala moje věc. Kdybych sem nepřišel, málem jsem už myslel, že se to nestalo. To je tak, když se o tom musí mlčet. Tahle cihlářská hlína zde také byla. Měl jsem jí druhý den plné boty, ale ty také, milostpane. */Z boudy se vrací hlídač k svému motocyklu. Franci se na něj chvíli dívá, pak začíná rozprávku./* Poslouchejte, kamaráde, to vy bydlíte v téhle boudě? Co? Tady se asi stanou často pěkné věci?! Je to hodně za větrem. */Hlídač mlčí./* Jistěže stanou. */Když člověk mlčí, Franci se stává zlomyslným./* Nechce to jezdit a vy se s tím musíte týden mazat, aby to hodinu jelo. Špatnej stroj, ne? */Muž se pohrdlivě podívá./* Trakař je lepší. No jo, ale nemá houkačku. */Muž si odplivne./* Děkuju pěkně. Vždyť já mám docela rád ty fešáky, co s tím lítají po ulicích. Poslouchejte, to vy rozsvěcujete tuhle svítilnu? Hoří každou noc? */Muž odejde si opět do boudy./* Já nevím, jestli tehdy hořela, na mou duši si nevzpomenu. Si myslí, že jsem se s ním přišel bavit, a já se přišel jen podívat. O tobě, kdyby se s ním dalo mluvit, milostpane.

Před hospodou

Před plakáty

To bych potřeboval. Připadáš mi jako dobrý kamarád, kterýho jsem ztratil a o kterým se musí povídat. */Muž se vrací s olejníčkou./* To jsem ukrutně zvědav, jestli vám to pojede. Je to pravda, že se zde našla nějaká mrtvola? Sakra, neumíte otevřít zpěvník? Zabil se o nějaký trám. Nevíte o tom nic? Ani jak se sem dostal? */Muž spustí motor, a Franci začne mluvit do jeho rachotu./* Ale já to vím, kamaráde, docela dobře. Já jsem ho sem přinesl, já ho zabil a přinesl jsem ho na zádech až sem. Teď to víte, teď jsem vám to pověděl. */Motor se zastaví a muž zajde do boudy, ze které se pak vrátí bez nástrojů, ve sportovní čapce a starém koženém kabátě./* Teď jsem mu to řekl. To jsem si pochutnal. Docela nahlas jsem to mohl říct. To se mi už dávno chtělo, vypovídat se a vykřičet, strašně chtělo. Jako bych měl někoho rád. Teď mně je dobře. Jestlipak ještě přijde ten dobrák? Vždyť ještě není hotov a já mu budu ještě povídat. */Muž se vrací./* Snad už nechcete odejet? Už to máte spraveno? To bych nerad, já se na to rád dívám. Doufám, že vám nepřekážím, vy nemluvo. Já rád poslouchám, jak stroj rachotí, jestli dovolíte. */Muž spustil stroj./* Běží hezky. Toho vašnostu jsem tedy zabil já, ano, já. Ranou do hlavy, a nebyla ani tak veliká. Nechtěl jsem ho zabít, ale svalil se jako kus dřeva. */Motor se rozbíhá a je stále hlučnější. Franci již křičí./* Povídám, já ho zabil. Křičím to, že já ho zabil, já, zabil jsem toho chlapa, zabil... */Motor se náhle zastaví./* Nu co, co je? Pročpak ne dál, snad už nechcete jet? */Muž odvádí motor a vítězoslavně se po Francim ohlédne./* Už jede. Škoda. Mohl jsem se po chuti vykřičet. Tohleto potřebuju. Však já si někoho najdu, s kým budu o tom povídat.

O p o n a

SCÉNA JEDENÁCTÁ

Pokoj u paní Urbanové. Je v něm více květin než dříve a proto je jakoby světlejší. Paní sedí v křesle a čte. Vstoupí služka.

SLUŽKA Milostivá paní, je zde zase ten člověk.

PANÍ Máš z toho takovou radost? Co chce?

SLUŽKA Chce s vámi mluvit. Je teď docela jiný v čistých šatech. Mám ho přivést?

PANÍ Ale ovšem.

SLUŽKA Milostivá paní, neříkejte mu, že jsem se vás kolikrát ptala, jestli o něm něco nevíte.

PANÍ To víš, že řeknu, jen co bude vhodné. */Služka odejde a za okamžik se vrátí s Francim./*

FRANCI */se tiše uklání/*

PANÍ Jak se vám daří?

FRANCI Docela dobře. Frak po vašem nebožtíkovi mi vydělává pěkné prachy.

PANÍ Přál jste si se mnou mluvit?

FRANCI Rád bych vám řekl pár slovíček. Ale nikdo třetí by při tom nemusel být.

PANÍ */služce/* Zavolám tě, až tě budu potřebovat. */Služka odejde./*

PANÍ Je to velmi hodné děvče. Je už u mne kolik let.

FRANCI */stojí rozpačitě a hraje si s kloboukem/*

PANÍ Nechtěl byste nějaké stálé zaměstnání? Mohla bych vám něco nalézt ve svém závodě.

FRANCI Můj kamarád mi také něco takového sliboval. Ale já to nemám rád, stojím nejradši na vlastních nohách. Na to já nejsem.

PANÍ Přál jste si něco ode mne? Byla bych vám ráda prospěšna.

FRANCI To byste mohla. Já jsem nepřišel prosit. Ale

/zamlčí se/ — přišel jsem vám jen říct, že — že jsem zabil vašeho muže.

PANÍ To není pravda.

FRANCI Chcete říct, že jsem si to vymyslíl?

PANÍ Ale vždyť — Vy že jste ho zabil? Proč byste ho vy zabíjel?

FRANCI Tak. Možná, že pro peníze, možná také pro něco jiného. To je snad docela vedlejší.

PANÍ Ale bylo přece všechno vyšetřeno.

FRANCI Na to nic nedejte, co vám policie pověděla.

PANÍ A proč jdete s tím ke mně? Co mně chcete? Chcete peníze?

FRANCI A proč byste mi vy za to platila?

PANÍ Ví kromě vás někdo o tom? Hrozí vám něco?

FRANCI Nikdo nic neví. A když nebudu chtít, tedy se nikdo nic nedoví.

PANÍ Ne. On se zabil nešťastnou náhodou. Víím to určitě a omyl je vyloučen. Nikdo ho nezabil. A vy jen něco sledujete, něco chcete, když tohle o sobě povídáte.

FRANCI Co mám vám říct, proč jsem k vám přišel povídat na sebe? No chci, abyste to všechno věděla. Chci vám to vypovědět.

PANÍ Ale proč, proč?

FRANCI Tak třeba, víte, moji kamarádi mi jinak neříkají nežli »kuře«. Proto se mi to chce vyprávět, aby každý viděl, že jsem dovedl někoho zabít a že nejsem žádný kuře.

PANÍ To je šílenství.

FRANCI Tak třeba vám povím, co se mi stalo. Loni šli moji kamarádi vykrást byt a já jim dělal zeď. Mne chytili a dostal jsem za to rok vězení. Pomyslete si, celý rok za pomoc v nedodělaném vloupání! A to o vašem muži, to by se nemělo dostat dál, třeba až k soudu? Za zabití nemám dostat nic? Nemůže mít člověk potom zlost, že s ním zacházeli tehdy nespravedlivě!?

PANÍ Myslíla jsem si hned, že si jen tropíte žert.

FRANCI Vždyť já vám jen klidně a docela po pořádku říkám houf příčin, proč o tom nemlčím. Snad se vám nějaká bude dost zdát.

PANÍ Opakuji, že vám nevěřím.

FRANCI Věřte mi, já jsem dohromady veselej, ale něco takového si člověk z prstu nevycucá. Je to trochu krkolomné.

PANÍ Již to, že o tom tak žertovně mluvíte.

FRANCI Mluvím, jak umím, a do legrace je mi daleko.

PANÍ Proč s tím nejdete na policii?

FRANCI Kdybyste na ni zatelefonovala, tedy na ni taky dojde. Ale nejdřív jsem to chtěl říci vám, protože vás, jako vdovu po zabitém, by to mohlo nejvíc zajímat. Jedno po druhém. Víte, zdá se mi celý týden, jako bych neměl o čem jiném mluvit než o tom. A byl jsem rád, že o tom promluví s vámi, pak se mne bude vyptávat policie, potom celý soud, a pak . . . Tak se to dovedí všichni po pořádku.

PANÍ Jste divný člověk.

FRANCI Mám všech pět pohromadě, nebojte se!

PANÍ A teď já vám něco řeknu. I kdybyste ho byl zabil — ale já vám nevěřím — nebo kdyby ho byl zabil někdo jiný, já nebudu nic dělat. Já na něho, na svého muže, nechci ani myslet. Nechci se jím zabývat. Já nelituju, že je mrtev. Necítím nenávisť k tomu, kdo ho zabil. Rozumíte?

FRANCI Teď vám zase řeknu já, že jste divná ženská.

PANÍ Vy nevíte nic, jak žil a jak jsem vedle něho trpěla. Jaký to byl hnusný člověk! Třásla jsem se vždycky, když se vracel domů ze svého hýření. Bil mne, kopal . . . Kolikrát mnou hodil o zem a otíral si o mne boty. Zacházel se mnou hůř než se svými děvkami. Propíjel mé jmění.

FRANCI Proč jste od něho neutekla?

PANÍ Byla jsem příliš měkká. Bála jsem se, že mne zabije, pokusím-li se o to. Styděla jsem se před lid-

mi. Což já dnes vím, jak jsem to tak dlouho mohla vydržet! Poslyšte, pane! Každou noc, když se dlouho nevracel, jsem si přávala, aby se nevrátil vůbec. Aby ho někdo zabil. Modlila jsem se, aby mi bůh někoho poslal, kdo by mne vysvobodil.

FRANCI Proto nechcete teď vraha udat.

PANÍ Zabíjela jsem ho v duchu stejně jako jeho vrah — kdyby nějaký byl.

FRANCI Že zrovna mně vlezl pod ruku takový pravišvý chlap!

PANÍ Zabil se sám, svou vinou. A dobře pro mne i pro jiné, že se to stalo. Jsem vděčna tomu trámu, o který si rozrazil lebku.

FRANCI Takhle se nedomluvíme. Pískáme si každý jinou písničku.

PANÍ Vidíte, stále žertujete.

FRANCI To se tak s tím pere můj dobrej humor, a dá mu to notnou práci. Škoda, mohla jste mi pomoci, a takhle musím s tím jinam. Však já vím, kde mne musí vyslechnout. */Odchází bez pozdravu./*
/Vejde služka./

SLUŽKA Co chtěl, milostivá paní?

PANÍ Nic. Vlastně před tebou to nesmím tajit. Zdá se mi, že se ti příliš líbí. Přišel mi říci, že zabil mého muže.

SLUŽKA To není možná.

PANÍ Proč ne?

SLUŽKA A vy mu věříte?

PANÍ Věřím doslova.

SLUŽKA A co budete teď dělat?

PANÍ Nic.

SLUŽKA Opravdu nic?

PANÍ Kdybych dovedla jednat podle svého citu, tedy bych mu políbila ruku.

O p o n a

SCÉNA
DVANÁCTÁ

Předměstská policejní úřadovna se dvěma stolky a několika židlemi, žlutou skříní na akta a dveřmi v zadní a boční stěně. Za jedním stolem sedí starší pán, komisař, a probírá se v aktech. Klepání na dveře v boční stěně.

KOMISAŘ Neklepat. */Nové klepání./*

KOMISAŘ Vejděte! */Vchází Franci./* Cožpak nemáte na dveřích napsáno neklepat? Neumíte číst?

FRANCI Nevšiml jsem si toho.

KOMISAŘ Vyrušujete tím a nutíte mne k zbytečnému křiku. U mně je to chvílemi jako na pražském mostě, a kdybych měl stále křičet »vejděte« a »račte« a »prosím«, tedy bych nemohl dělat nic jiného. Co si od nás přejete?

FRANCI Já jsem se přišel přiznat.

KOMISAŘ Tak? K čemu?

FRANCI Jestli se pamatujete, před několika dny sem přivezli strážníci mrtvého nějakého stavitele. Já ho tehdy našel a přijel jsem s nimi. A vy jste mne tehdy dal vyhodit, protože jsem křičel, že mám dostat nálezný.

KOMISAŘ Aha, já už vím. Nu, a jdete mi povědět, že jste tehdy mrtvému přece něco vzal, než přišli strážníci?

FRANCI Nevzal jsem mu nic. */Komisař jde zatím ke skříní a vyjímá odtud svazeček listin./* To ne. Ale... */Zaváhá./*

KOMISAŘ Poslali jsme to již nahoru, ale mám zde naše makuláře. Ano, stavitel Urban.

FRANCI Tak se jmenoval.

KOMISAŘ K čemu se tedy chcete přiznat.

FRANCI Já jsem toho člověka zabil. A chtěl bych, abyste o tom udělal se mnou výslech.

KOMISAŘ Hm. Počkejte, prohlédnu si trochu akta.

/Listuje ve svazečku a Franci zatím nehybně stojí./ Dlouho jste se rozmýšlel, než jste přišel. Věc se zdála úplně hotovou, škoda. Nu, jaká pomoc. Tedy nejdříve mně to pěkně popořádku povězte, než se dáme do protokolu. */Prohlíží stále své listiny./* Nespěchejte, když máte dobrou vůli, já ji také budu mít. Tak povídejte! Jak k tomu došlo?

FRANCI */nejistě/* Šel jsem tehdy večer ulicí, a neměl jsem žádné peníze. Já jsem totiž přijel právě z vězení. Seděl jsem rok pro nedodělané vloupání.

KOMISAŘ To tady mám. To víte, že jsme se koukli, kdo jste zač. No, a co bylo dále?

FRANCI No, potkal jsem toho stavitele a šel jsem na něj, aby mi dal peníze. */Vyprávění zní stále nepravděpodobně a nejistě./* On že ne, dostali jsme se do sebe a já jsem ho uhodil holí přes hlavu.

KOMISAŘ Jaká to byla hůl?

FRANCI Taková obyčejná.

KOMISAŘ A kde jste k ní přišel? Když jste den před tím vyšel z vězení, neměl jste jistě žádnou.

FRANCI Já ji našel. Totiž ve vlaku ji někdo zapomněl a já si ji vzal. Možná, že ji nechal schválně ve vlaku, protože to nebyla žádná pěkná hůl, ale docela obyčejná.

KOMISAŘ Dobrá, pokračujte. Co se stalo po té ráně?

FRANCI On upadl a ani nevykřikl. Byl hned mrtev.

KOMISAŘ Pokračujte! */Sedne si pohodlně do židle./*

FRANCI Tedy padl na zem a byl hned mrtev. A toho jsem se strašně lekl. */Mluví nyní jistě./* Vzpomněl jsem si na ten rok v Jičíně, a že jsem teprve druhý den na svobodě. A tak jsem přemýšlel, jak z toho vyváznout a odvrátit všecko podezření. Naložil jsem si ho na záda a odnesl až k tomu staveništi.

KOMISAŘ To se tedy nestalo u toho staveniště?

FRANCI Ne... Kousek dál... Až u polí.

KOMISAŘ Co bylo pak?

FRANCI Tam u toho staveniště jsem ho položil na zem, jako by zakopl a rozbil si hlavu o kládu. Pak jsem sám zavolal strážníky a to ostatní už víte.

KOMISAŘ Bylo tam nějaké světlo? Viděl jste na provedení svého záměru?

FRANCI Hořela tam malá červená svítilna.

KOMISAŘ Červená svítilna?

FRANCI No, jaká bývá na stavbách.

KOMISAŘ Ah tak. A teď mi upřímně povězte, proč jste přišel?

FRANCI Komu jinému to mám přijít povídat než vám?! Vy přece takové věci musíte vyslechnout.

KOMISAŘ S panem Urbanem jste se odnikud neznal? Od nějaké ženské nebo tak?

FRANCI Ne, nikdy jsem ho předtím neviděl.

KOMISAŘ Tak vy se k té vraždě přiznáváte?

FRANCI Ano. Mohl bych vám to vyprávět ještě jednou, kdybyste chtěl.

KOMISAŘ Víte, co vás čeká?

FRANCI No, bude toho hodně.

KOMISAŘ A tomu mrtvému jste nic nevzal?

FRANCI Nic.

KOMISAŘ A proč, když jste ho proto přepadl?

FRANCI */zaváhá/* Tak jsem pak ve strachu na to zapomněl.

KOMISAŘ A teď již jsme hotovi, ne? Víte, že vás mohu dát zavřít pro klamání úřadů? Nemáte trochu svědomí, že mne obíráte o spoustu drahocenného času?

FRANCI Vy si také myslíte, že jsem si to vymyslel?

KOMISAŘ A k tomu ještě špatně. Mohu vás ze svých konceptů usvědčit slovo za slovem. Vrátil jste se právě z trestnice a zde do protokolu také jste naidiktoval, že jste bez zaměstnání. Ano! Nevíte prozatím nic lepšího, než se zaopatřit ve vyšetřovací vazbě. A až vám trochu odlehne, tedy řeknete, proč jste se přiznával, a zkusíte své štěstí ve světě znovu. Jsem v úřadě už hezkých pár roků a zažil jsem to-

hle tolikrát, že vám už nenalítanu. A přitom je mi vás líto, človíčku. Zachoval jste se tehdy počestně. Myslíte, že jsme vás jen tak beze všeho tehdy pustili? Že jsme se nepodívali důkladně, jaký to pán toho Urbana nalezl? Že jsme nezjistili vaše hříšky a odsezený rok? Nebo která holka je vaší milou? He? A víte, že jsem byl vaší poctivostí dojat, když paní Urbanová zjistila, že mužovi neschází nic. A že jsem dal pátrat po vašem děvčeti, aby vám paní stavitelová mohla poslat odměnu? A vy mě za to přicházíte obtěžovat svými výmysly?

FRANCI Povídal jsem pravdu.

KOMISAŘ Máte na to nějakého svědka?

FRANCI Nemám.

KOMISAŘ A vidíte, já mám svědky, že jste to neudělal. Mohl jste si vymyslet něco lepšího, co by vám stačilo na měsíc. Jděte vynadat strážníkovi, a já to zařídím, až budete zase propuštěn, aby se vás ujal spolek pro blaho propuštěných káránců.

FRANCI Pane komisaři, já bych vám třeba odpřisáhl, že jsem ho zabil.

KOMISAŘ Vy se cpete na šibenici. A já vám řeknu, že jste ho nezabil. Podívejte se, zjistili jsme, že smrt nastala úderem o tupý předmět, široký nejméně patnáct centimetrů. A vy říkáte hůl.

FRANCI No byl to vlastně obušek, klacek pořádný.

KOMISAŘ */rozvaluje se spokojeností/* Dobrá, tedy to je obušek, když jsem vám to řekl. A co kdyby to byla rána z revolveru, to ne? A pak jste řekl, že jste ho odnesl k novostavbě?

FRANCI Odnosl.

KOMISAŘ Rozmyslete si to ještě, nepotkali jste se právě pod lešením?

FRANCI Určitě ne.

KOMISAŘ */jde ke dveřím, otvírá je a zavolá/* Je zde číslo sto dvacet čtyři nebo šest set jedenáct? Ať jde některý sem. */Zase si pohodlně sedne./*

1. STRÁŽNÍK */ustoupí/* Prosím.

KOMISAŘ Pamatujete se, jak byla nalezena mrtvola stavitele Urbana?

1. STRÁŽNÍK Já si pamatuji po léta všechno, pane komisaři.

KOMISAŘ Mohl byste také tedy říci tomu člověku — poznáváte ho? — jaké boty měla mrtvola?

1. STRÁŽNÍK Jak by ne! Mrtvola měla na sobě boty umazané cihlářskou hlínou, jak šla podle staveniště.

KOMISAŘ Ano, tak je to také doslova v protokolu. I jak ta »mrtvola šla«. Děkuji vám. */Strážník pozdraví a odejde./*

KOMISAŘ A vy povídáte, že jste jej tam odnesl. To by měl boty jako sklo. Vždyť tehdy celý den nesprchlo. To mám také v protokolu. Teď mi honem řekněte, že jste mu ty boty tenkrát zamazal, abyste odvrátil podezření. Proč to neříkáte?

FRANCI Já nemohu říct doslova, jak to bylo. Ale já ho zabil.

KOMISAŘ Koukejte, ať zmizíte, nebo vás na dva dny zavřu. Tamhle jsou dveře. A abyste ještě věděl: Říkáte, že vám na to svítila ta červená svítilna. Človíčku! Právě ta tam nesvítila! Hlídač neměl předepsanou svítilnu rozsvícenu, a proto možná pan Urban zakopl a se zabil. A podnikatele stavby jsme proto pokutovali sto korunami. Což byla jediná trestná záležitost v téhle věci. Poručím se. Ať vás zde už neuvídím. */Vystřkuje Franciho ze dveří./*

O p o n a

SCÉNA TŘINÁCTÁ

Kout v zapadlé hospůdce. Za stolem, na kterém stojí prázdná sklenice po kořalce, sedí soudce, má před sebou rozloženy nějaké papíry a přehrabuje se v nich. Franci přistupuje ke stolu a upozorňuje na sebe tichým zakašláním.

SOUDECE Přišel jste za mnou?

FRANCI Ano.

SOUDECE */schovává své papíry do aktovky/* O co běží, mladý muži? Tak se mi zdá, že jsme se někdy viděli.

FRANCI Nebyl jsem tehdy tak slušně oblečen. Ale dal jsem vám tenkrát v parku korunu napřed, jestli se pamatujete.

SOUDECE Nemohu si sice pamatovat všechny své klienty, ale na tohle si dobře vzpomínám. Čím vám tedy mohu posloužit? Soudě po vaší tváři a kabátě, bude to nějaký podvůdek, sňatkový podvůdek, ještě spíše.

FRANCI Je to vražda.

SOUDECE Netrefil jsem. Však na to také nevypadáte. Proč?

FRANCI Jen tak.

SOUDECE Obral jste ho? Nebo to byla ženská?

FRANCI Nevzal jsem mu ani knoflík. Přišel jsem ke své holce a on byl právě u ní. Je to — bylo to její živobyčí. A já ho zabil.

SOUDECE Nu, z toho kouká porota. Všecko záleží na porotcích a na vašem advokátovi. Z toho nemusí následovat víc než nějaký rok vězení. Dva, tři, možná pět, ale rozhodně ne víc. Hlavní je, jaký dojem učiníte. Váš druh lidí nemá z toho vždycky rozum a dělá před soudem špatné vtipy. Nejlépe, když z toho hned od počátku uděláte okamžité zmatení mysli. Budete říkat, že se na nic nepamatujete a nic nevíte. To řeknete také hned na začátku svému

advokátovi. Pořád: nepamatuji se, nic nevím. Advokátovi se vždy lépe hájí, když je od začátku předsvědčen o nevině. Rozumíte všemu?

FRANCI Ale já se nechci vyťahovat. Já byl už i na policii a přiznával jsem se tam k vraždě. Ale vyvedli mne, protože se jim to nesrovnávalo s protokolem. Víte, já totiž nemohu říci všecko, jak to bylo doopravdy, protože bych do toho zatáhl své děvče. A to víte, jak zacházejí s těmi ženskými, když se jednou do něčeho takového dostanou. Je to hodná holka. Na policii mysli, že se chci zaopatřit na zimu.

SOUDECE Můžete mluvit o štěstí. Co ještě chcete?

FRANCI Leze mi to z krku, když o tom pořád musím mlčet. Pořád se mi to plete na jazyk, rád bych jednou vyložil kamarádům, jaký jsem chlapík, jindy bych se rád pochlubil, jaké mám štěstí, že nikdo na nic nepřišel, víte? A když už jsem měl na všecko zlost, šel jsem na policii. Ostatně já sám tomu nerozumím, proč mám toho pořád plnou hubu, jako bych ji měl plnou slin a musel to vyplivnout.

SOUDECE Dělá vám vaše děvče neplechu?

FRANCI Ne.

SOUDECE Máte být z čeho živ?

FRANCI To si myslím.

SOUDECE Prosím vás, co vás pálí?

FRANCI Nejsem tak chytrý, abych vám to dovedl vyložit. Zabil jsem toho člověka, uhodil jsem ho kusem židle a svalil se, jako bych mu podrazil nohy. Viděl jste to někdy?

SOUDECE Ne.

FRANCI Odnesl jsem ho na staveniště, zavolal patrolu, ještě mne pochválili a vdova mne dokonce obdarovala. Slyšel jste někdy něco takového?

SOUDECE Také ne.

FRANCI Tedy mi něco takového může docela dobře ležet v hlavě, že to z ní vytlačí všechny druhé myšlenky. Mluvím o tom kde s kým, jako bych neměl

o čem jiném mluvit. A nejlepší na tom je, že ten člověk byl lotr a jeho vdova div mi nelíbala ruce, když jsem jí řekl, že jsem jeho vrah.

SOUDECE */vstane a několikrát se projde místností/*
Máte nějaké školy? Čtete romány?

FRANCI Byl jsem líný na učení a nezabývám se žádnými hloupostmi.

SOUDECE Jste zdrav? Nezdá se vám, že vidíte všelijaké věci? Nepokřikují na vás nějaké hlasy? Halucinace?

FRANCI Nevím, co povídáte, a zdrav jsem jako ryba.

SOUDECE A věříte na pánaboha? Nebo aspoň na posmrtný život, na stolečky, které klepají, a na takové věci? Také ne? Vidíte, kdybyste věřil... Kostel je pěkná věc, a taková zpověď je dobrý vynález.

FRANCI Tomu jsem se vyhýbal už ve škole.

SOUDECE A proč jste přišel ke mně? Přišel jste k člověku, který by vás vyslechl, když to jinde nešlo?

FRANCI Ano, dal jsem vám tehdy korunu...

SOUDECE Přišel jste, abyste svým vyprávěním setřásl ze sebe tu tíži?

FRANCI Ano, je mi velmi těžko.

SOUDECE A myslíte, že byste se jí nejlépe zbavil, kdybyste to řekl všem, všem?

FRANCI To bych právě chtěl, ale jak to udělat?

SOUDECE */stále dosud přecházel, ale nyní se zastavil před Francim/* Konečně jste přišel! Příteli, opravdu milý příteli!

FRANCI Můžete mi poradit?

SOUDECE Hosana, hosana, sláva bohu na výsostech a pokoj na zemi lidem dobré vůle! Dobrotivý Stvořiteli, Přírodo, Bezhlavá Plodivosti, Tvůrčí Génie, aneb cokoli přivedlo tohoto muže na svět, děkuji vám! Děkuji vám, že jste na sklonku mých dnů dopřáli mi dočkat se ho. Neboť, milý příteli, vy nehledáte nic jiného než své právo na spravedlnost. Na spravedlnost líbeznou a smířující.

Chodíte od Kaifáše k Pilátovi a žebrou o ni, o spravedlnost, která by vám dala smír. Chápu vás a miluji vás.

FRANCI Vy mi věříte?

SOUDCE Doslova. Věřím nyní i ve věci, v něž jsem dříve nemohl věřit. Muži, proč jsem vás nepotkal před třiceti lety, kdy můj duch se začal poltit ohavnou skepsí a já začal pít přes míru! Marně, její kněz, jsem toužil po spravedlnosti, která by byla štěstím těch ubožáků, kteří se chvěli před mou stolicí. Mé srdce bylo s nimi, s těmi ubohými zlodějíčky, podvodníčky, zabijáčky a loupežníky, kteří vzhlíželi ke mně jako k bohu, jenž určí míru jejich prokletí. Moje spravedlnost byla metlou v rukou lidské společnosti a trestajícím nástrojem třebaš větších darebů, než kteří se chvěli přede mnou. A proto v očích souzených nebyla k ní žádná láska, jen úzkost z ní a zoufalý strach z jejího ortelu. Nikdy, druhu milý, nikdy nikoho z nich spravedlnost nespasila, nikdy nikoho z nich, pro něž byla určena, neviděl jsem přáteli si jí a toužit po ní, nikomu nepodávala pocitu smíru a nebeské blaženosti. Nikdo na ni nečekal milostně jako matka na první slunečný den stařecci na dvoře chudobince. Jen jako ránu kyjem čekali ji ode mne. Kvůli komu byla tedy stvořena? Co božského bylo v ní? Proč existovala? Příteli, řekněte, nemusel jsem se státí ohavným řemeslníkem ve svém úřadě, nemusel jsem sáhnouti po sklence koňaku, abych vydržel prohlížeti zákoníky a prvního dne v měsíci si vybrati plat? Toužit celý život po kráse a užitku lidské spravedlnosti a neviděti nikoho, jenž si jí žádá v její absolutní čistotě?! Až vy! Až vy jste přišel. Vy první, který chodíte od člověka k člověku, protože vaše prostá duše nezná právních cest, a žadoníte: Vyslechněte mne, já jsem zabíjel, a dejte mi přirozený trest, ať je má duše pokojná, ať se mohu jed-

nu noc v klidu vyspat a ať se mohu opět smířeně podívat na své ruce.

FRANCI Říkáte to zrovna tak, jak si to myslím.

SOUDCE Proč jste, hochu, nepřišel před třiceti lety!

Jaký by to byl ze mne soudce, kdybych byl před svou cestou k úpadku našel jediného člověka, který potřebuje spravedlnosti k životu jako vzduchu a slunce.

FRANCI Našinec si to nedovede tak srovnat. Chce to ze mne ven, proto také bych pořád o tom mluvil. U soudu by se to pěkně projednalo od začátku do konce a pak bych měl pokoj, víc už by se o tom mluvit ani nedalo.

SOUDCE A trest?

FRANCI */Pokrčí lhostejně rameny/*

SOUDCE Přikročme k věcné stránce záležitosti. Říkáte, že vám na policii nevěřili?

FRANCI Ani se jim nedivím, ale nemohu kvůli nim do toho přivést svou holku.

SOUDCE A přece vám nezbude nic jiného. Těch trochu nepříjemností snese, ale spolovina tu žádná není. Nestane se jí nic. Promluvte s ní rozumně. A je-li s tou ženskou těžká řeč, půjdu s vámi a vysvětlím jí to. Beru vaši věc za svou.

FRANCI Ne, to nejde. Jak by se do toho jednou zapletla, je chudák. Prosím vás, kurva zapletená do vraždy. A jak se toho bojíte! Musel byste ji vidět, pane. To nejde.

SOUDCE Já to znám. Ale tím se ta věc příliš komplikuje. Nevadí, naleznu to. Budu usilovně hledat, jako by běželo o mne. Vždyť vaše záležitost je opožděnou odpovědí na otázky celého mého života. Rozněcuje mne více než všechny alkoholy světa. */Přechází s rukama za zády./* Ale je to velmi spleť, a nevím, čeho budeme potřebovat, abychom rozřáli uzel.

FRANCI Snad něco vynajdete.

SOUDCE Kdybyste jen byl zašel ke mně dřív, než jste

šel na polici. Byli bychom si celý příběh vymyslili podle vši pravděpodobnosti. Nebo bychom byli vyhledali jinou vraždu, kterou byste byl vzal na sebe. Je vám to přece jedno, běží vám přece o čin, ne o zavražděného?

FRANCI O toho se starám míň než o včerejší den.

SOUDECE Tak si to myslím. Vzal byste na sebe všechny hříchy světa, jen abyste došel smíru.

FRANCI O tom prašivém chlapovi by před soudem nemuselo padnout ani slovo.

SOUDECE Vidíte, mohl jste si vzít třeba tu vraždu v Kobylisích, tu zabitou kramářku. Zabil ji truhlář, kterému loni zůstala ruka ve stroji. Sebral jí sice nějakou stovku — možná i víc — ale to neřekne ani mně, leč třikrát za týden přiběhne ke mně s hrůzou, zdali nebylo něco v novinách a co bude s jeho dětmi.

FRANCI Vzal bych to na sebe hned.

SOUDECE A myslíte, že byste pak měl pokoj?

FRANCI Docela jistě.

SOUDECE Jenže je na to pozdě, když jste už na policii byl. Ale neztrácejte mysl! Pro vaši čistou žádost sestupují na mne myšlenky jako po dobrém nápoji starých časů. Myslím, že zbývá jen jediná možnost.

FRANCI Sem s ní.

SOUDECE *[zdůrazňuje každé slovo]* Zabte ještě jednou!

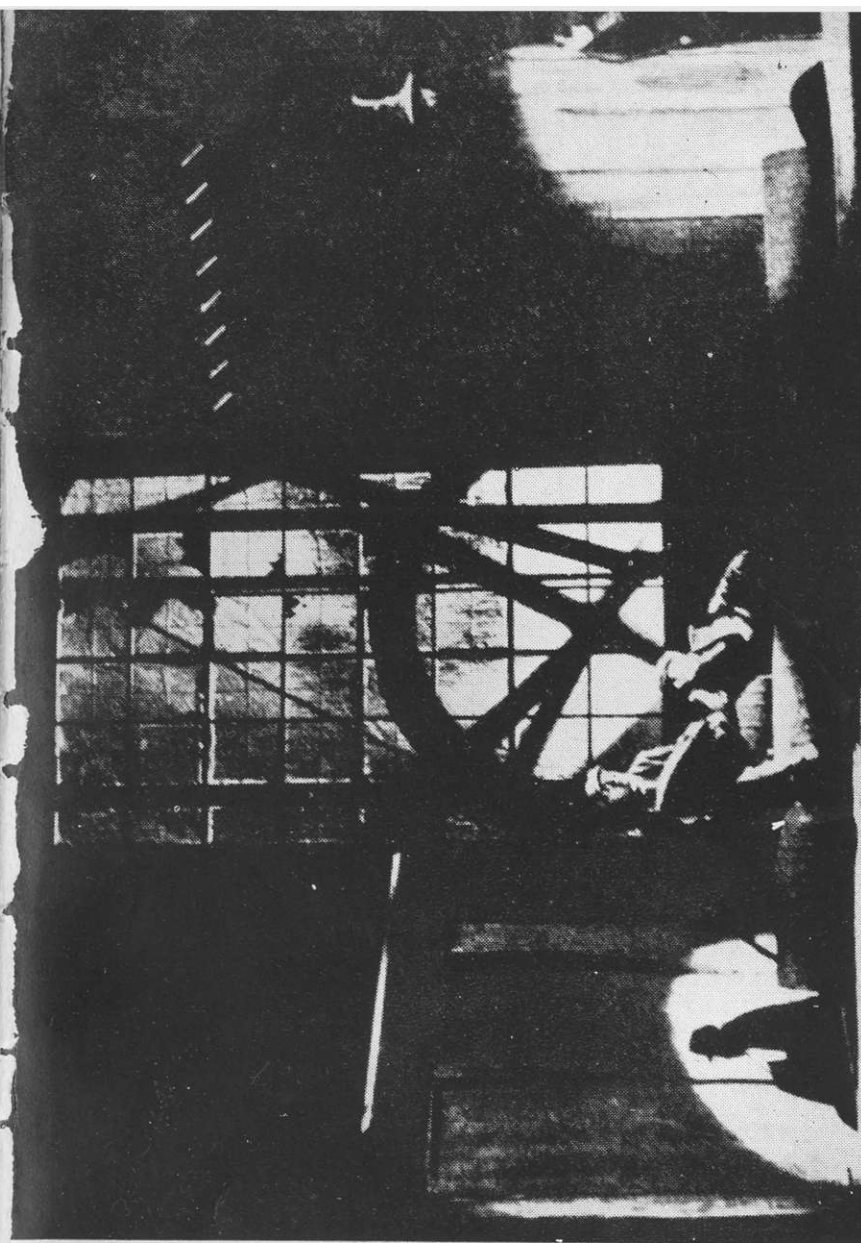
FRANCI Ještě jednou?

SOUDECE Chcete dojit své spravedlnosti pro vraždu, ale popírají vám vraždu. Dejte tedy spravedlnosti vraždu, kterou by mohla trestat .Rozumíte? Nenajdete kupce na jednu botu, ale jistě na pár. Je to hrozná věc, kterou vám radím, ale vy jste spasil mou duši. Proto vám bez bázně radím: Zabte ještě jednou.

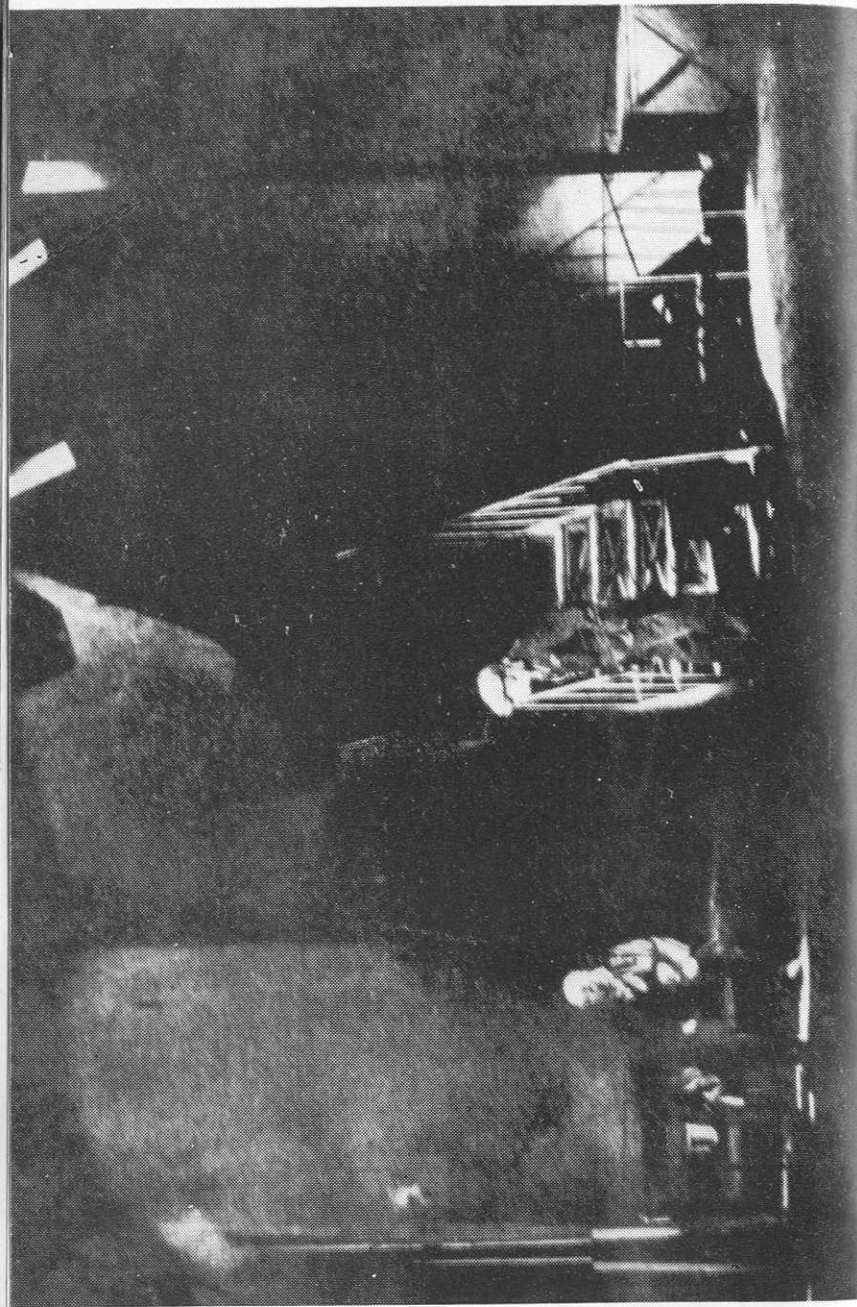
FRANCI Není to tak lehké.

SOUDECE Ovšem že není.

FRANCI Počkejte, řeknu si to, jak to všechno bude:

Teatr Polski, Varšava 1927. Režie Leon Schiller, výprava Stanislaw Sliwiński

Teatr Polski, Varšava 1927. Režie Leon Schiller,
výprava Stanislaw Sliwiński

Zabiju tedy ještě někoho a tak, aby mi to nemohli upřít. Pak přijdou pro mne dva strážníci a řeknou: »Co jste to udělal, člověče?« A já řeknu: »Zabil, zabil. Já jsem zabil!« Jak mi bude, až to řeknu? Docela lehce to budu moci říct! To je pravda. Pak mi dají řetízky na ruce. Jak mi bude, až mi dají řetízky na ruce? Ze mne všechno spadne a já budu vědět, že se všechno staré skončilo . . . Myslím, že mi radíte docela dobře. Ale s tím zabitím budou potíže, nu, co dělat. A jen když vím, jak mi bude, až mi připnou řetízky!

SOUDCE Rozjasní se kolem vás i ve vás. Chtěl bych vidět v té chvíli vaši duši. A řetízky, ty nebudou skřípat a vrzat, ne, nebudou.

FRANCI Tak tedy vám děkuji za všechno.

SOUDCE A já se s vámi rozloučím. Opustím dnes předčasně svou kancelář, abych nemusil dnes již radit povalečům, podvodníkům, přechovávačům a kuplířkám a nezašpinil si svatou krásu dnešního večera. Neboť vy, milý bratře, jste mi vrátil dar víry ve svatost spravedlnosti, které jsem pozbyl, žel, před třiceti roky. */Odejde velmi rozechvěn./*

O p o n a

SCÉNA ČTRNÁCTÁ

Lóže v baru. Ospalá hudba, jako bývá k ránu. V lóži sedí ředitel a Anna, asi v přestávce mezi tanci.

ŘEDITEL Já vám oběma přidám. Držím slovo, ale až dojde stará smlouva. Ty už mne znáš, že umím nešetřit.

ANNA Já znám. To já tak nenaléhám, to Franci.

ŘEDITEL Je to ostatně tvoje vina, když máte málo peněz. Jsi k hostům jako jeptiška, a to v obchodě nejde, protože se nic nepije. Ty bys mohla od každého chtít šampaňské, a kdo řekne ne, ten nestojí za tvé slovíčko, natož abys s ním ještě tancovala. Ty si to můžeš dovolit. Za láhev máš pět korun, ty bys jich mohla mít! A tvůj Francek nesmí říct ani slovo. Je to tedy jen tvá vina, ale jak jsem řekl, od prvního přidám.

ANNA Když nám ty dvě desítky přidáte, bude Franci spokojen. */Hudba./*

ŘEDITEL Já proti němu nic nemám. Vidím, že se lidem líbíte. Ty mužským a on ženským. Ale nemáte se k světu.

ANNA Franci má plnou hlavu, jen abysme prorazili.

ŘEDITEL To je nezábavný panák. Není nic hloupějšího, než když si mladá holka přiváže mužského na krk. Máte každá nějakých dvanáct nebo třináct let života, než jste ohmatané jako starý kalendář a můžete jen jít prodávat ředkvičky nebo skládat uhlí. A v těch dobrých letech vám takový chlap sežere dvě třetiny toho, co máte. Že ty bys neudělala každý večer deset šampaňských?

ANNA Nemluvte, prosím vás, když nic nevíte.

ŘEDITEL Nemůžeš si na mne stěžovat. Chovám se

teď k tobě jako pořádný táta. Mám už pětadvacet let tyhle podniky, tedy také něco mohu znát. Ale vy všechny si žijete, jako by před vámi žádné holky nebyly. Každá je, jako by se teprve včera vylíhla. Nemáte prázdnou tradici. A tebe je mi líto, ty máš styl.

ANNA Ale mně je docela dobře. Nikdy jsem si nemyslila, že mi bude takhle. A proč bych Francimu měla dělat hloupostí? Študuje celý týden nějaký tanec a má dost těžkou hlavu. Také vy všichni mužští dohromady nestojíte ani za jeho prst.

ŘEDITEL Na jak dlouho? Jednou se ti nevyplatí.

/K lóži přistoupí mladý muž ve smokingu./

MLADÝ MUŽ Směl bych prosit, Anči?

ANNA */vyjde k němu/* Dobře, že jste přišel. Ředitel mne omrzel. */Oba odcházejí chodbou před lóžemi./*

MLADÝ MUŽ Proč se mi teď vyhýbáš?

ANNA Protože jsem byla hloupá, že jsem to nedělala dřív.

MLADÝ MUŽ Přijď zase někdy.

ANNA Už ne.

MLADÝ MUŽ Mohli jsme se mít docela rádi.

ANNA Já bych to sotva dovedla.

MLADÝ MUŽ A já si myslel...

ANNA Pojďme radši tančit. Proto přece můžeme být veselí, ne? */Táhne jej za sebou./*

ŘEDITEL Josef, Josef! */Přijde sklepník./* Přineste mi kapku benediktinky. Dostal jsem na ni chuť. */Sklepník odejde./* Už je ráno. Obchod vzkvátá, obchodu se daří. Věděl jsem, že jednou budu mít všeho dosyta. Své dceři jsem vždycky sliboval, že ji provdám za advokáta se skvělou klientelou. Což se splní příští neděli v chrámu svatého Jindřicha. */Sklepník přináší láhev a podnos se skleničkami./* Můžeš si také nalít, Josefe, a připít na zdraví mé dcery. */Sklepník připií./* Mé dělátko, mé holoubátko, vydobyl jsem ti kousek štěstí ve světě. */Sklepník odejde. Franci přichází. Jde pomalým krokem*

a schovává za zády velký kuchyňský nůž. Pak vstoupí do lože.

ŘEDITEL Ty šetříš svých nohou!

FRANCI */usedá/*

ŘEDITEL Mám dnes dobrou náladu! Jak vidíš, pouštím se do benediktinky. Napij se se mnou!

FRANCI */nalévá si/*

ŘEDITEL Slova od tebe dnes člověk neuslyší. Jako bys je ukrajoval. Je s tebou radost si povídat.

FRANCI Nemám tak dobrou náladu jako vy.

ŘEDITEL Tak pij! Co to schováváš?

FRANCI Nic.

ŘEDITEL Ty pořád o něčem přemýšlíš. To není dobře.

FRANCI Já si dám brzy pokoj od toho.

ŘEDITEL To jsem rád, že už je ráno. Někdy se člověk opravdu těší, až bude moci jít domů. Jsem ospalý jako kotě.

FRANCI To jste už od večera.

ŘEDITEL A už pětadvacet let! Pětadvacet let, vyjma když jsem byl nějaký čas někdy bez obchodu, ale pak jsem nespal pro starosti. Vybral jsem si živobytí, které nebylo ani dost málo pro mne. Když jsem začal, nebyl jsem o mnoho starší než ty. Byl to jen docela malý salón se čtyřmi slečinkami. Ale dovedl jsem mu vdechnout určitou eleganci.

FRANCI To už jste mi vypravoval desetkrát.

ŘEDITEL Nejsi takový společník, abych si kvůli tobě vymýšlel něco nového. Když se ve tvé společnosti vyspím, tedy nic neztratím.

FRANCI Tak si spěte! Stojím o vaši zábavu jako o vyžraný zub.

ŘEDITEL Děkuji. */Zazívá a opře se o sedadlo a zavře oči./*

FRANCI Trvá vám to dlouho, než usnete?

ŘEDITEL Počítej do deseti, mladíče. To dělá čtvrt století cvíku. Pak mi můžeš střelit revolverem u ucha.

FRANCI Kde bych vzal revolver?

ŘEDITEL Tedy mi můžeš podřezat kudlou krk a také nebudu nic vědět.

FRANCI Co jste to řekl!?

ŘEDITEL */ospale/* Dej mi už pokoj!

FRANCI */sedi několik vteřin nehybně. Pak vytáhne kuchyňský nůž, který si přinesl, a prohlíží jej. Ale zase jej schová, protože vedle lože jde sklepník. Když sklepník zajde, zase nůž vytáhne a zvoní jím o stůl, aby vyzkoušel, zda spáče neprobudí. Nakonec položí nůž před sebe/* Poslyšte, spíte? Povídám? Vybral jsem si tebe, protože po tobě nezavzdychne ani pes, jako po tom prvé. Spíš opravdu? Aspoň to budeš mít bez bolestí jako u doktora. Nože v kuchyni máte ostré. Sám jsi řekl, že tě mohu podřezat. Já nevěděl, jak do toho. Pak zase bude pokoj. */Nalije si likéru a napije se./* Slyšíš? Spíš? */Postaví se před něho./* Tak to skoncuju i s tím prvním. Dostanu, co je moje. */Váhá./* Vždyť to jinak nejde udělat, rozmyslili jsme si to pořádně. A pak mi bude lehký. Tak! No! No! Vždyť jsi jen taková můra, chlap vydřiduch, kuplíř, nikomu nebude tebe líto... No tedy... */Praští nožem o stůl./* Vždyť já ho nezabiju, Bože na nebesích, já ho nezabiju! Já to nedokážu, já nikoho nedovedu zabít, nikoho. */A položí zoufale hlavu na stůl vedle nože./*

ANNA */vstoupí/* Co děláš, Franci? Co je ti, hochu?

FRANCI */zdvihne hlavu a mávne rukou./*

ANNA A co — co ten nůž?

FRANCI Chtěl jsem ho zabít.

ANNA Ježíšmarjá, Franci! Aby zase... jako tehdá... Ne, ne! Ale já jsem s ním nic neměla, přísahám ti, vůbec s nikým. Mám ráda jen tebe, Franci, Františku!

FRANCI Vždyť já ne proto. A neměj strach, já to nesvedu, já nikoho nedovedu zabít.

ANNA A proč? Co ti to napadlo?

FRANCI Co je to platno, když to budeš vědět.

ANNA Něco ti je? Ale já ti pomohu. Já tě mám tak ráda, že ti pomohu.

FRANCI Když to budu jinému povídat, tak se bude smát. Kdybych zabil tohohle, tak bych se zbavil taky toho prvního. Přišli by pro mne a já bych měl pokoj. Tohohle by mi nikdo nemohl upřít. Ale já... Mně už nic nepomůže. /Skloní hlavu do Anniných sukni./ Anči, já bych nikoho nezabil, já jsem takový ubohý...

ANNA Ty můj hochu, mé kuře, kuřátko!

O p o n a

Svítání v městě je vždy chvíle smutná, jako by se město chystalo k něčemu truchlému a ne k práci, boji, životu. První ranní hodiny jsou šedivé, hladké a chladné jako železo. Nejdříve se do šera rozsvítí nápisy na firmách nad žaluziemi zavřených obchodů, pak skla oken nad staženými záclonami, pak dlažební kámen, který jest ráno příliš bílý. Slunce zůstane ještě dlouho skryto a jen některou příční ulicí je uvidíte, jak se probírá z kouřových mlh těsně nad kopulemi nádraží.

Všecko je stísněno do plochy jako papírové dekorace, neboť nic nemá stínu. Nemají ho ani lidi, kteří jsou podobni maskám anebo loutkám v této době. Také tak rozmachují rukama, nebo jdou jako stroje, jsou v tvářích příliš bledí nebo příliš rudí. Bože, jak je to prázdné! Díky, že potkáte ráno starou ženu s nůši a mlékařský povoz, takže přestanete se pokládati za část nějaké neskutečné hry. Neboť v nůši nese stařena vrchovatě vřesu, vyrostlého na skalách někde daleko, a žena s ním spěchá na trh. A v mlékařském voze jsou bandasky skutečného mléka, ano, mléka, které přijíždí z velmi daleka, neboť mléko se rodí z vůně sena a trav. A my, bezstarostní pijáci a veselí hýřilové, se v koutku duše stydíme před vřesem a mlékem.

Po dláždění se procházejí holubi a několik vrabců a jsou pány ulice v této chvíli. Když zmlkl rachot kol venkovského vozu a zanikl vleký krok stařenin, zní ulicí vrkání holubů jako její jediný zvuk. Kdo nyní tudy projde, jde prázdnem a jest jediným děním v něm. A naplní ulici tím, čím sám je pln: Bolestí, hněvem, očekáváním, mírem, úsměvem.

Čím ji naplnili dva chodci, kteří z výstavných ulic středu města přicházeli na jednotvárné předměstí, šli k jeho kraji po zablácených chodnících nedostavěných bloků až tam, kde se město končilo a kde stála krátká řada ohmataných a zchátralých lidských kurníků? Šli chvíli těsně vedle sebe jako dva slibující si milenci; chvílemi na krok od sebe, jako lidé, kteří si nemají již co dáti; někdy muž šel o krok před ženou, jako by ji

za sebou vlekl, jindy zase žena krůček před ním, jako by byla jím pronásledována. Mlčeli celou cestu jako dva ubožáci, jako dva chudí přátelé, jako mlčí vedle sebe vyhořelí a nemocní. Anebo vysilení, kteří šetří svými posledními silami na konec cesty.

Tak došli Franci a Anna do svého bytu na samém konci města, nad špinavými poli a smetišti.

SCÉNA PATNÁCTÁ

Annina světnice. Do ní již padá zvenku trochu světla. Otevřenými dveřmi z kuchyně jest viděti ševcova záda, jak sedí u verpánku a přibívá podrážky. Petrolejová lampička ještě před ním hoří. Když Anna rozsvítí svou lampu, zavře dveře k ševci. Franci i Anna ve svých tanečních úborech zdají se v chudé světnici dvěma trosečníky na vraku.

ANNA Můj ubohý hochu, mé kuře, kuřátko!

FRANCI Myslil jsem, že si pomohu, a já zatím nedovedu zabít. Nedovedu.

ANNA Co sis to vzal do hlavy?

FRANCI To je nejtěžší věc, ženské něco vykládat. Proč pro mne nejdou strážníci?

ANNA Protože na tebe nic nevědí.

FRANCI A když chci, aby něco věděli, co musím udělat? Musím udělat to, co chci, aby na mne věděli. Musím zabít ještě jednou.

ANNA Já ti chci rozumět, protože tě mám tolik ráda, a já ti nemůžu rozumět, protože — právě protože tě mám tolik ráda.

FRANCI Já jsem si hlavu nepostavil. Kdybych z toho mohl vyklouznout jako ze staré košile, byl bych docela rád.

ANNA Vždyť by ses nemusel tak mořit kvůli tomu mizerovi.

FRANCI Přece jsem ti řekl: mořím se kvůli sobě.

ANNA A nemyslit na to. Máš tolik pěkných věcí, na které můžeš myslit. Vždyť ty jsi umělec. Mladí lidé tam v baru od tebe všechno okukují: jak se umíš postavit, nohy křížem a ruku v kapse, jak si zapaluješ cigaretu, vůbec všechno . . . No ovšem, jak tancuješ, to každý tvůj krok.

FRANCI Dám si to patentovat a odkážu ti to v testamentu.

ANNA Franci! Jednou nějaká panička tam řekla — a měla jsem na ni takový vztek, že bych jí nejradši vyškřábala oči — že máš přirozený půvab a že jsi jako divoké zvíře.

FRANCI Ty jsi chytrá a chceš mne přivést na jiné myšlenky.

ANNA Ty, Franci, vždyť to ani není možné. Copak by ti opravdu nic jiného nezbývalo? Na světě není nic takového, co by nemělo ještě druhý konec.

FRANCI Ale tady je to slepá ulička.

ANNA Mně pořád něco chybí, nebo jsi mi neřekl všechno.

FRANCI No neřekl, a taky ti nemusím říkat, že přece nepoběžím na policii a neřeknu jim: já toho stavitele zabil a Anna vám to dosvědčí, byla při tom, zeptejte se jí na to!

ANNA Franci!

FRANCI To ti přece nemusím říkat.

ANNA Kristovy rány, radši bych skočila z okna.

FRANCI Já vím, že by tě tam nesnědli k večeri, ale taky vím, že bys skočila z okna. Vy ženské jste takové blázni.

ANNA A ty tedy kvůli mně . . .

FRANCI Snad nezačneš nabírat!

ANNA Franci, já přece jen tam s tebou půjdu. Já tě mám tak ráda. Já půjdu. Co na tom, když pak si něco udělám! Vždyť já tady nemůžu být živa bez tebe. Já bych se už nedovedla courat po ulici jako dřív, já bych myslila jen na tebe a posla bych hlady.

FRANCI Ba ne, to nestojí za přemýšlení. Za toho stavitele mi dají nějaký rok, když v tom budu dobře chodit, a ty bys proto skočila z okna.

ANNA Tedy ono by to šlo jinak, ale ty děláš všechno možné, abych já do ničeho nepřišla.

FRANCI A víš, kdybych věděl, že mne za toho stavitele pověsí, nic bych si z toho nedělal, kdybys i skočila z okna.

ANNA */začíná si sama rozumět/* Jistě? Ty bys tedy — mne nechtěl přežít?

FRANCI Tlačila bys mne pak možná stejně jako ten chlap. A možná i hůř. To víš, že by to bylo ještě horší. Bylo by to zase něco, co by se za mnou táhlo dál . . .

ANNA Franci . . . Ty mne máš rád?

FRANCI Jdi spat. Nebudeme teď vykládat do pole dne.

ANNA Poslouchej, ty nevíš, jak to je, když ženská má někoho ráda. Ty nevíš, co to je pro ženskou, když může mít někoho ráda. To vy mužští neznáte. To se ženská jako když sama sobě ztratí. Je jen v tom, koho má ráda. Když tebe něco trápí, mne to trápí ještě víc.

FRANCI Já ti říkám, že jsi hodná holka.

ANNA Ty jsi byl hodnej, ty. Nikdy jsi mne neuhodil, nikdy jsi mi neřekl křivé slovo.

FRANCI Nejsme spolu tak dlouho a ještě jsi nic nevyvedla.

ANNA Neposmívej se mi. Vždyť já to říkám, jako bych se modlila. Poslouchej, jak já mám tebe přežít? Já bez tebe zajdu.

FRANCI Mluvíš, jako bys mi šla na pohřeb. A já snad budu dlouho chodit a dívat se lidem na krky, než se rozhoupám, abych nějaký smáčekl.

ANNA A jednou to přece uděláš.

FRANCI To udělám.

ANNA Franci, zab mne! Vždyť je to jedno, koho zabiješ. A já zajdu tak jak tak. Je to všechno na jeden konec. Zab tedy mne.

FRANCI Mlč!

ANNA Zab! A jen mi pomůžeš. A sobě taky. Já ani nepípnu, já budu ráda, že nebudu v zimě chodit po ulicích. A bude to, jako bychom umřeli spolu. Budeš mít hned pokoj a já taky. Neznám nic hezčího, než kdybysme umřeli jako spolu. Proč hledáš někoho jiného?

FRANCI Ty ses vůbec nic neměla dovědět.

ANNA Dobře, žes mi to řekl. Já ti pomůžu, kdo jiný by ti mohl pomoci, když ne já. Než jsi přišel, kolikrát jsem na to myslila, nějak s sebou skončit. Nebyla bych první. Chodila jsem s jednou slečnou, která na tom nebyla tak zle jako já, měla ještě maminku, a to byla dobrá ženská. A přece ta slečna skočila jednou s Karlova mostu, tam u čtvrtého pilíře, do vody. A také nebyla první u toho čtvrtého pilíře. A já na to myslila, když jsem někdy mrzla, anebo když přšelo a mně teklo do střeviců, bylo před čínží, už k ránu a pořád nikdo nešel. A myslila jsem na to skoro každý večer, když jsem viděla, že nemám ani psa, který by mne měl za kost rád, a že nevím, proč jsem vlastně na světě. A až se s tebou něco stane, budu na to myslet zas a udělám to. Ne, nesměj se, Franci!

FRANCI Vždyť já ne, jenom že jsi toho řekla mnoho najednou.

ANNA Jsme oba stejní chudáci, a ty jsi ještě mně, chudákovi, pomohl. Mohla jsem mít jiný život, kdybych měla jiný osud, kdyby mne tak neotřel a neošoupal. Šla jsem z ruky do ruky jako krejcar a u každého jsem něco ztratila. A u tebe už jsem se mohla zastavit, ale když již nemám ten osud, musíš ty mne od horšího uchránit.

FRANCI Tak už dost. Budeme se spolu ještě nějaký týden klepat. A teď jdi spat, už je opravdové ráno. A když už se budeme spolu protloukat, tak jsem rád, že vím, že jsi opravdu hodná holka.

ANNA Ty nechceš?

FRANCI Ne.

ANNA Nedovedeš, nemůžeš, či co?

FRANCI Já vím, že mi chceš pomoci. Jsi hodná holka.

ANNA Nedovedl bys? Franci, vždyť... Vždyť já si tvou dobrotu nezasloužím. Já byla neřádná, já nebyla, jako jsem měla být. Můžeš mne zašlápnout jako červa. Já jsem chodila s jinými, nejen s tebou.

FRANCI Nemluv!

ANNA A bys věděl: tyhle korále mám od jednoho pána, a tenhle prsten není dublový, jak jsem ti namlouvala...

FRANCI To není pravda. */Pokročí k ní./*

ANNA Jen mne uhoď, a třebaš mne zab! Je to pravda.

FRANCI Já vím, kam míříš.

ANNA */běží ke skříni, otvírá ji a vyhazuje z ní kusy oděvu/* Tady ty šaty, vidíš, tenhle klobouk, tenhle také, kde bych nabrala tolik klobouků! Tohle prádlo jsem dostala od jednoho člověka, tyhle šaty od ředitele, kolikrát jsem byla u něho.

FRANCI Fij! */Kope do hromady vyházené ze skříně./*

ANNA Uhoď!

FRANCI */jde k zadním dveřím a otevře je. — Švec sedí na svém místě a přitlouká podešve./*

ANNA Tedy ty bys přece mohl?

FRANCI Nemělas to říkat.

ANNA Franci, to bylo všechno jen staré řemeslo. Ty jsi byl láska. A netrvalo to až do konce. Zbyl jsi jen ty. Dala bych za tebe duši. A ty mne máš rád, vidíš, otevřel jsi dveře, bojíš se, že bys mohl.

FRANCI Je mi zima. U ševce je teplo, má tam zadýcháno.

ANNA Franci, odpusť mi.

FRANCI Vždyť jsem věděl, s kým chodím.

ANNA Byla to hloupost, lezli za mnou a já jsem chtěla mít všeho hodně. Abych byla hezčí než druhé, protože ty jsi také hezčí než ti druzí. Měl jsi vždycky frak a já mohla mít jen jedny šaty bez toho. Ale Franci, bylo mi přece hanba a já nevěděla, že máš své trápení.

FRANCI Já se na to teď dívám jako z půdy na ulici.

ANNA Jsem ti už nic.

FRANCI Ale ne.

ANNA Tedy se na mne nezlobíš?

FRANCI Nepomohlo by to ani tobě ani mně. A vím,

proč jsi mi to říkala. Chtěla jsi mne dostat do zlosti, jinak bych se nic nedověděl. Chtěla jsi mi jen pomoci.

ANNA Zavři dveře!

FRANCI Ne, ty bys zase začala.

ANNA Nezačnu, budu už zticha. Franci, řekni mi, že se opravdu nehněváš. Řekni to jedním slovíčkem.

Ty nejlepší věci na světě se říkají jedním slovíčkem.

FRANCI Hloupá.

ANNA Nehněváš, nehněváš! */Běží vesele ke dveřím a zavírá je./*

FRANCI */sedá si na postel/* Je mi tě taky líto.

ANNA Jen když se na mne nezlobíš.

FRANCI Vždyť víš. Jsem — kuře.

ANNA Mé kuře, kuřátko.

FRANCI Myslíš, že mám z toho radost?

ANNA Vždyť je to hezké slovo. Kdybych měla dítě, jinak bych mu neříkala než kuře, kuřátko. */Sedá si vedle něho./* Musí to být něco zcela hezkého, takové kuřátko. Běhá po dvoře a zobe zrní. Poslouchej, když ti je těžko, myslíš taky na to, že je mnoho věcí na světě, které jsi nikdy neviděl?

FRANCI Jako by bylo teď kdy myslit na takové věci.

ANNA Chci tě dostat z tvých myšlenek. Franci, ty se na mne nezlobíš, opravdu?

FRANCI Řekl jsem.

ANNA A jindy jsme přišli domů, byl jsi samý smích, dnes jsi mne ani za ruku nevezal.

FRANCI To víš, nemám chuť se stavět na hlavu.

ANNA Nemysli na to!

FRANCI Nemysli, nemysli, tobě se to mluví! Já na to myslil celý večer, celý večer jsem si říkal, že dnes bude konec a budu mít úlevu, že bych vzal ještě jednu vraždu na sebe, jak mi dají řetízky, ale řetízky nebudou vrzat a skřípat a budu mít najednou hlavu jasnější... A vidíš, rozvážil jsem si všechno, on spal jako zabitý, jen přitlačit — a já to nedokázal.

ANNA A já se tak lekla! Ale Franci, kdybych to byla věděla, že je ti tak zle, Franci, já bych ti třeba sama vedla ruku.

FRANCI Jistě?

ANNA Jistě. Franci, chci udělat všechno možné, jen abych ti pomohla. Jako kdybych byla tvoje máma, tak ráda bych tě z tvé těžkosti vysvobodila.

FRANCI Vidíš, možná, že by to šlo, možná, že by už stačilo, abys někdy křikla: »přitlač!«, »neboj se!«, »víc!« a já bych dostal odvalu. Možná, kdybys mi v té chvíli pošeptala: »pak budeš mít pokoj, pak, víš, ty řetízky, to světlo!« — já bych už necouvl. Pak bych to měl před očima.

ANNA Já to udělám, Franci.

FRANCI Tak by to šlo. Takhle to jistě půjde.

ANNA Vidíš, jiskřička!

FRANCI Jsi přece jen hodná holka.

ANNA Franci! Ty jsi mi nikdy neřekl, že mne máš rád.

FRANCI Ještě ti to možná řeknu.

ANNA Tak si myslím, takoví dva chudáci jako my a nedovedeme si ani nic povědět. Když se mají lidi rádi, tedy si mají mnoho co povídat. Myslím jiní lidi, ti lepší. Mají více všelijakých slovíček než my. My jsme prachudí.

FRANCI Já toho nikdá mnoho nenamluvím.

ANNA Vlastně jsi mi nikdy nedal ani jedno takové pořádné slovo od srdce. Třebaš by nic neznamenalo, ale od srdce aby bylo.

FRANCI Proč se tak do mne dobýváš?

ANNA Je tolik věcí na světě, o kterých nikdy nemluvíme. Vidíš? A jsou to samé pěkné věci. Tamhle za těmi poli jsou vesnice se stromy — a měli jsme přece mámy a také o nich nemluvíme.

FRANCI Co chceš se mnou udělat?

ANNA Vezmi mne kolem krku, jako jsi mne jindy brával. Takhle! */Sama si ovine jeho paži kolem svého krku./* Budeš teď chodit po ulicích a dívat se

všem lidem na krk, který by bylo dobře smáčknout. Budeš se trápit, a nebudeš se z toho moci dostat. Je mi tě k smrti líto.

FRANCI Nepřipomínej mi to!

ANNA Ani mne k sobě nepřitiskneš, abych věděla, že mne máš rád? Jsi pro mne všechno na světě. Jsi můj milý, můj život, moje duše. Já ti pomohu, já ti jednou ukážu nějaký krk a řeknu: Smáčkni tenhle, víš, řetízky, pokoj . . .

FRANCI Já už se na tebe nehněvám ani trochu.

ANNA Já vím. Ale poslechněš mne, nezaváháš? . . .

Přitiskni mne k sobě. Mně je zima bez tebe. Slyšíš, Franci — ne, nic. Stiskni mne, jako bys mne měl strašně rád. Víc! Víc!

FRANCI Co ty chceš?

ANNA Neutíkej! */Franci se chtěl zdvihnout, ale Anna ho strhla k sobě./* Cožpak se nemůžeš podívat! Podívej se! Já také mám krk pro dvě ruce! Podívej se! */Sama jej chytí za dlaně a položí si je na hrdlo./* Přitlač, neboj se!

FRANCI Mlč.

ANNA Sama ti vedu ruce — mám tě ráda — a je mi tak dobře, když cítím tvé ruce. Chtěla bych umřít vedle tebe.

FRANCI Mlč!

ANNA Stiskni! Víš, řetízky, světlo . . .

FRANCI Mlč!

ANNA Pokoj . . . Rozumíš, kuřátko!

FRANCI Povídám, mlč!

ANNA */přidušeně/* Nebudu . . . Řetízky, víš . . . Ještě . . . Víc . . . */Chvilí ticho./*

FRANCI */vyskočí/* Anči! Ježíši Kriste! Holka! Vstávej! Vždyť já tě mám rád. Anči! No tak, nedělej hlouposti. Vždyť já jsem ti tak hrdlo nesvíral, to ty sama! Slyšíš? Mám tě strašně rád. Anči! Bože! */Běží k zadním dveřím a prudce je otevře./* Pojdte sem. */Vrací se k lůžku./* Anči, vstaň! Já nechtl, to ty!

Magyar Színhás,
Budapešť

11. 11. 1927

Dénes György

/Tony/

Kiss Ferenc

/Franci/

Kiss Ferenc

/Franci/

Titkos Ilona

/Anči/

Bělehrad 1928

Městské divadlo v Malmö 1929. Martin Ericsson [soudce], Sten Lindgren [Franci] a Karin Carlson [Anči]

ŠVEC /vejde volným krokem do pokoje a rozhlíží se/

FRANCI Jděte pro strážníka, slyšíte? Jděte! Já ji zabil. Anči jsem zabil.

ŠVEC /rozhledne se, a když vidí Annu ležet bez hnutí, vyjde ráznými kroky ze dveří/

FRANCI Byla jsi hodná holka, opravdu hodná. /Chce si někam usednout, ale jako by se bál posadit se blízko postele, posadí se na židli stojící u dveří do kuchyně. Ale hlavy do dlaní neskládá./ A já tě měl opravdu rád. A ty jsi byla tak hodná ke mně, tak hodná... Jako máma, jako máma. Ty mne z té těžkosti vyvádíš... /Ztichne./ Teď to ze mne všechno spadne, ty dobrá holka. Ale já bych ti to nikdy neudělal. /Otevřenými dveřmi vběhne Barborka. Nemá na sobě kabát, ale na hlavě má klobouk./

BARBORKA Cos to udělal, člověče? /Jde k posteli./ Tedy je to pravda! Cos to proved, ty zvíře! Čím ti ublížila taková třasořitka? Co? Mluv!

FRANCI Vidiš.

BARBORKA Taková pěkná, čistá ženská! Zkopal bych tě jako kousavého psa.

FRANCI To můžeš. To už asi k tomu patří.

BARBORKA Pitomče.

FRANCI Kdyby tě mohla slyšet, řekla by ti něco jiného. Ale jestli chceš dále nadávat, mně to nevadí. Já jsem už zde jen jednou nohou. A já se tu ničeho nedržím.

BARBORKA Kdybys aspoň tak hloupě zde neseděl! Koukej, ať zmizíš! Tvůj švec běhá po ulici a řve po strážnících! Běž!

FRANCI Jsi přece jen kamarád. Ale já se už nemůžu dočkat, až pro mne přijdou.

BARBORKA Zkazil sis život.

FRANCI A protože jsi kamarád, tedy ti řeknu, co neřeknu ani u soudu, protože by se mi vysmáli. Já ji nezabil. Já ji nezaškrtil. Já bych to nedokázal. Ale

ona sama. Položila si mé ruce kolem krku jako smyčku a smyčka se zadrhla — ani nevím jak. Byla to hodná holka a udělala to, aby mně pomohla, abych nemusel myslet na toho prvního, víš?

BARBORKA To ti nebude nikdo věřit. To ti nepomůže.

FRANCI Však já to nikomu neřeknu. Já nemám už s kým co mluvit. Tohle každý vidí a to ostatní ke mně přichází samo. */Ve dveřích se objeví několik napolo oblečených postav, které nahlížejí dovnitř. Barborka s Francim již nepromluví. Pak nastane u dveří nějaké hnutí a vejde švec a za ním dva strážníci. Švec rozpačitě a bezúčastně ukáže na mrtvolu a na Franciho a zmizí za zády strážníků ve své kuchyňce./*

FRANCI To já jsem ji zabil.

1. STRÁŽNÍK Půjdete se mnou.

FRANCI Vždyť jsem na vás čekal.

2. STRÁŽNÍK Koukej, aby komise přišla brzy!

1. STRÁŽNÍK Před devátou zde nebudou.

2. STRÁŽNÍK O jé!

FRANCI A řetízky? Copak mi nedáte řetízky?

1. STRÁŽNÍK Máte nějak naspěch. */Připíná mu pouta./*

FRANCI A toho stavitele jsem také zabil.

1. STRÁŽNÍK Neříkejte, čeho byste pak litoval.

FRANCI No to mi už věřit nemusíte. Děkuji vám za řetízky.

2. STRÁŽNÍK Nedělejte nic ze sebe, člověče.

FRANCI Nedělám, nedělám. Já jsem rád, že je mám. Mám už ruce lehčí, v hlavě mám tišeji, už to začíná. */Obrátí se k posteli, rád by něco pověděl, nejraději by se nějak hluboko poklonil, ale pak jen řekne/* Děkuju, Anči.

/Polooblečení lidé ode dveří zmizeli, když tudy Franci procházel, a pokojík s mrtvým děvčetem zůstal prázdný. Dveře do ševcovy kuchyňky jsou otevřeny, před ševcem ještě svítí lampička, švec

stále sedí zády k celému světu a zatlouká do podrážky floky. Do mrtvého ticha zní jeho »klep, klep«./

O p o n a

A opravdu. V té chvíli se Francimu zdálo, jako by kolem něho se rozsvítilo nějaké dobré, čisté světlo, a šel tím světlem, kam jej strážník odváděl. A řetízky na cestu mu neskřípaly, ale zvonily, jako zvonky na krku dobrých ovcí.

1925

Po jevištním provedení Periferie vznikly různé pochyby o tom, zdali závěr hry dramaticky a psychologicky byl vyřešen. Tyto pochyby nakazily i autora. A proto se pokusil ještě o jedno vyřešení. Dle této úpravy hrána pak Periferie po prvé v režii Reinhardtově.

Úprava spočívá v tom, že následující scéna nahrazuje dřívější scénu XIII., XIV. a XV. a tvoří závěr hry.

Kout v zapadlé sklepní hospodě. Dveře v koutě, vede k nim asi šest strmých schůdků. Na skle dveří namalován obrácený nápis. Výčep. Stůl s prázdnou lahví a sklenicí, po koutech několik soudků, dvě, tři rozviklané židle. Se stropu visí mde hořící petrolejová lampa. Vstupuje Franci s Annou. Franci má pod svým dosti slušným svrchníkem frak. Anna pod pláštěm asi svou plesovou toaletu.

FRANCI Ještě zde není. Ale jistě přijde. Počkáme.
*/Oba usedají na rozviklané židle, Franci opírá si
bradu o svou hůl./*

ANNA Co sis to vzal do hlavy? Vždyť by ses nemusil trápit kvůli tomu mizerovi.

FRANCI Přece jsem ti řekl: Netrápím se kvůli němu, ale kvůli sobě.

ANNA A nemyslit na to. Máš tolik pěkných věcí, na které můžeš myslet. Vždyť ty jsi umělec. Mladí lidé tam v baru od tebe všechno okukují: Jak se umíš postavit, nohy křížem a ruku v kapse, jak si zapaluješ cigaretu a ovšem, když tancuješ, každý tvůj krok.

FRANCI Dám si to patentovat a odkážu ti to všechno v testamentu.

ANNA Směješ se a je ti těžko. Kdyby ti aspoň ten tvůj soudce pomohl!

FRANCI Nevím, ale jistě mne vyslechne. Dal jsem mu jednu korunu. Když nic jiného, tedy za ni.

ANNA Je ti těžko, já vím.

FRANCI Nic nevíš.

ANNA Víím, víím. Líp než ty sám. Já to také prožívala. Bylo mi také tak těžko a nevěděla jsem, jak to ze sebe dostat. Tehdy ještě, než jsi přišel ty. Kolikrát jsem chtěla s sebou pokončit, a nebyla bych bývala první z nás děvčat.

FRANCI Já nemyslím na svůj pohřeb.

ANNA */pokračuje/* Chodila jsem s jednou slečnou, ta na tom nebyla tak zle jako já, měla ještě maminku a ta byla dobrá ženská. A přece ta slečna skočila nakonec s Karlova mostu, tam u čtvrtého pilíře, do Vltavy. A já na to myslila také, když někdy mrzlo nebo přšelo, teklo mi do střeviců, bylo před čínží, už k ránu a pořád nikdo nešel.

FRANCI Proším tě, začni z jiného.

ANNA Nejde to. Vidíš, já tehdy neměla nikoho, ani psa, který by mne měl za kost rád. Ty jsi na tom přece lépe než já, máš mne, a já tě mám ráda jako pes. O to by ti mělo být lehčeji.

FRANCI Však také já na žádnou vodu nemyslím. Jsi hodná holka.

/Po schodech sestoupí Soudce. Projde podle návěstvníků, jako by je neviděl, odloží na nějaký sud klobouk a pláštěnku, rozloží si na stole papíry ze své aktovky a pak se teprve obrátí./

SOUDECE Přišli jste za mnou?

FRANCI Ano.

SOUDECE Neznám vás odněkud, človíčku?

FRANCI Nebyl jsem tehdy tak slušně oblečen, ale jestli se pamatujete, dal jsem vám v parku korunu předem.

SOUDECE Aha! Vzpomínám si! Taková věc se nestává denně. A čím vám mohu posloužit? Soudě podle vašeho kabátu, bude to nějaký podvůdek.

FRANCI Je to vražda.

ANNA Ne, tak se to nesmí říkat.

SOUDECE Ona je v tom také?

FRANCI Ne, ani trochu. Jen já. Ale je to moje děvče.

SOUDECE A proč?

FRANCI Jen tak.

SOUDECE Obral jste ho?

FRANCI Nevzal jsem mu ani knoflík. Vrátil jsem se domů a on byl právě u ní. Je to její živobyť.

ANNA Bylo, ale teď už není.

SOUDECE Nu, z toho kouká porota. Nemusíte ostat-

ně dostat víc než dva tři roky, nanejvýš pět. Bu-
de-li advokát trochu šikovný a porotci dobře vy-
spalí. Víte co, udělejte z toho okamžité zmatení
mysli. Nepamatujete se od té chvíle na nic, kdy jste
přišel tehdy k ní. Rozumíte?

FRANCI Ale já se z toho nechci vytahovat. Vždyť
já už byl na policii a ke všemu se přiznával. Ale
vyhodili mne, nesrovnávalo se jim to s protokoly.
Víte, já přece nemohu říci všecko, jak to bylo, pro-
tože bych do toho zapletl to děvče. A sám znáte,
jak zacházejí s těmi ženskými, když se do něčeho
takového dostanou. Kdepak, kurva zapletená do
vraždy! Myslili, že se chci zaopatřit na zimu, a vy-
vedli mne.

SOUDECE Jste tedy krytý. Co chcete ještě?

ANNA Takhle se ho ptám pořád.

FRANCI Leze mi to z krku. A musím o tom mlčet.

Bylo to přece takové štěstí: odnesl jsem ho na sta-
venišťe a strčil policajtům do rukou. Vdova si mne
zavolala a dala mi všecko možné. Dostal jsem
i frak a na něj angažmá. To je přece štěstí a je
o čem povídat, ne? Pořád se mi to plete na jazyk,
ale kamarádi, policie, všichni jen, abych držel hu-
bu. A já toho mám právě v hubě plno, jako bych
ji měl plnou slin a musil je vyplivnout.

SOUDECE */vstane, několikrát se projde, je vidět, že
jej věc začíná zajímat/* Dělá vám vaše děvče ne-
plechu?

FRANCI Neřekl bych.

SOUDECE Čtete romány?

FRANCI Nemám kdy na takové věci.

SOUDECE Jste zdravý? Nezdá se vám, že vidíte všeli-
jaké věci? Nepokřikují na vás nějaké hlasy?

FRANCI Neznám nic takového.

SOUDECE A věříte na Pánaboha? Nebo aspoň na
posmrtný život? Na stolečky, které klepají? Mysti-
ka? Víte, kdybyste věřil... Kostel je pěkná věc a
zpořád je dobrý vynález.

FRANCI Tomu jsem se vyhýbal už ve škole.
SOUDECE */přechází z dosud nedbalého tónu do slavnostního/* Proč jste tedy přišel ke mně?
FRANCI Dal jsem vám tehdy tu korunu a myslil jsem tedy, že aspoň vy mne vyslechnete.
SOUDECE A myslíte, že vyslechnu-li vás, spadne z vás ta tíže?
FRANCI Je mi velmi těžko.
SOUDECE A myslíte, že byste se jí nejlépe zbavil, kdybyste to řekl všem, všem?
FRANCI To bych právě chtěl. Všem! A aby mi věřili! Ale jak to udělat?
SOUDECE */zastaví se před ním/* Konečně jste přišel! Příteli, opravdu milý příteli!
FRANCI Můžete mi poradit?
SOUDECE Hosana, hosana, sláva Bohu na výsostech a pokoj na zemi lidem dobré vůle! Dobrotivý Stvořiteli, Přírodo, Bezhlavá Plodivosti, Tvůrčí Génie, aneb cokoli přivedlo tohoto muže na svět, děkuji vám, že jste mi na sklonku mých dnů dopřáli dočkat se ho. Neboť, milý příteli, vy nehledáte nic jiného než spravedlnost, čistou spravedlnost, líbez-nou a smiřující. Chápu vás a miluji vás.
FRANCI Vy mi věříte?
SOUDECE Doslova, doslova. Muži, proč jsem vás nepotkal před třiceti lety, než se můj duch začal politit ohavnou skepsí a já začal pít přes míru? Proč jsem tehdy nepotkal toho jediného člověka, který obchází a hledá spravedlnost, která by jej vyslechla a sňala tíži z jeho srdce? Toužití celý život, abych mohl rozvíjeti spravedlnost v její největší čistotě a nenalézt nikoho, jenž by ji žádal? Nemusel jsem sahati po sklenkách koňaku, abych se cítil oprávněným bráti vždy na prvního svůj plat? Jaký jsem mohl být soudce, kdybych vás byl našel před třiceti lety!
FRANCI Tedy jsem udělal dobře, že jsem k vám přišel?

SOUDECE Marně celá léta, kněz spravedlnosti, jsem toužil po ní, takové, která by byla štěstím ubožáků, kteří se chvěli před mou stolicí. Mé srdce bylo s nimi, s těmi ubožáky, zlodějíčky, podvodníčky, zabijáčky a loupežníčky, kteří vzhlíželi ke mně jako k Bohu, jenž určil míru jejich prokletí. Spravedlnost byla určena pro ně, avšak ne jako smír a blaženost, ale jako rány holí a metlou čekali ji ode mne. Nikdo, druhu milý, nikdo nikdy nečekal na ni milostně jako matka na první sluneční den stařečci na dvoře chudobince. Až vy, vy jste přišel! Vy první, který chodíte od člověka k člověku, protože vaše bezelstná duše nezná právních cest, a žadoníte: Vyslechněte mne, já jsem zabíjel, a dejte mi přirozený trest, ať je má duše pokojná, ať se mohu jednu noc v klidu vyspat a ať se mohu podívat smířeně na své ruce.

ANNA */tiše poslouchá a nyní se zbožně pokřičuje/*
FRANCI Ano, to chci. Našinec to nedovede tak pěkně povědět. U soudu by se to pěkně projednalo, od začátku až do konce a pak bych měl už ode všeho pokoj! Víc by se o tom už mluvit nedalo.
SOUDECE A trest?
FRANCI */pokřičí rameny/*
ANNA Ne, ne. Vždyť vlastně jsem vinna já.
FRANCI A jak se k soudu mohu dostat?
SOUDECE K soudu? K jakému soudu? Človče, vy byste se chtěl vydat nějakému obyčejnému soudci, soudci žabaři, který soudí podle knížek a textů? Vy byste stál o úřední mechaniku soudu, která mele jako mlýn a soudí, řezajíc jako řezačka? Nikdy! Vy jste můj člověk. Náhoda, Věčný Rozum, Svátá Milost mi vás přivedla v poslední hodině, abych mohl jednou, prve než mé tělo naleznou jednoho hloupého rána ztuhlé na ulici a než je odvezou k pitvě do anatomického ústavu pod nože studentů, abych mohl jednou, jedenkrát soudit člověka, který po-

třebuje spravedlnosti k životu jako slunce a vody.
Neboť, přáteli, soudit budu vás — já!

FRANCI Cožpak smíte?

SOUDECE Nebyl jsem nikdy úředníkem spravedlnosti,
ale jejím knězem. Nikdo mne nemůže sesadit. Budu
soudit!

ANNA Ne, prosím vás, ne! Je zcela nevinný. Vím to,
byla jsem při tom.

SOUDECE Mlčte, děvče! Vykonám největší blaženost
svého života. Vykonám řádný soud. A vy budete
svědčit a řeknete, co je třeba! */Obléká svou pláš-
těnku a klobouk./* Hle, soudcovský talár a baret.
Budu soudit! */Hledá po kapsách, až nalezne malý
oharek svíčky, který rozsvítí a zastrčí do hrdla
prázdné láhve na stole./* Čistá svatá spravedlnosti,
zasviť nám, sestup jako požehnání do srdcí a duší
našich a dej mír, komu je ho třeba.

ANNA */šeptem/* Amen!

SOUDECE Přived'te obžalovaného! To jste vy? Vstaň-
te, obžalovaný! Nebudu se vás vyptávat na vaše ge-
nerálie. Nejsme žádné byrokratické zařízení. Připo-
mínám vám, že přiznání je okolnost polehčující.
Jinak se můžete hájit, jak chcete. — Přiznáváte se,
že jste zabil člověka?

FRANCI Ano!

SOUDECE */vidí kolem sebe soudní síň starých časů/*
Slyšíte, pane veřejný žalobce, nezapírá, přiznává se.
A jak jste ho zabil? Povídejte!

FRANCI */vypráví a přitom s živou gestikulací ilustru-
je celý příběh/* Byl u ní. A začal mi vyhrožovat
policí. Já ho uhodil do hlavy a padl, jako kdyby
mu někdo podrazil nohy. Pak jsem se lekl. Naschvál
jsem mu nic nevzal a řekl jsem si, že ho někam
odnesu. Naložil jsem si chlapa na záda a nesl ho.
Přišli jsme až k nějakému staveništi. Pomyslel jsem
si, teď zavolám strážníky, jako bych ho tady našel.
Ale tu vidím, že má boty čisté. To by bylo hned
podezřelé. Tedy jsem mu je umazal hlínou. Nu a

pak strážníci přišli, věřili tomu, co jsem řekl, a od-
nesli ho. Ale zapomněli tam jeho hůl. Tuhle hůl.
SOUDECE Tak. Vy máte tedy jeho hůl? To znamená,
že jste ho přece jen obral.

FRANCI Ne, ne. Nevzal jsem mu ani knoflík!

ANNA A měl přece u sebe kolik tisíc!

SOUDECE Mlčte, svědkyně! Kde jste tedy vzal tu
hůl?

FRANCI Dala mi ji jeho vdova. Dala mi všechno, co
po něm zůstalo. Všecko, co mám na sobě, mi dala,
i tenhle frak. To bylo právě mé štěstí.

SOUDECE Tedy jste přece kořistil z vraždy?

FRANCI Kdybych to nebyl potřeboval k živobytí,
hlavně ten frak . . .

SOUDECE Máte pravdu.

FRANCI A aby tadyhle ona nemusila shánět muže
v noci na ulicích v dešti a v blátě. S frakem jsme
mohli vystupovat jako tanečníci.

SOUDECE Slyšíte jej? Pane žalobce, vidíte, aby nemu-
sila shánět muže na ulicích. Věřte mu to, nekrčte
rameny. Ano, ano, však já se ho právě chci zeptat.
Obžalovaný, a teď mi řekněte upřímně: Proč jste
ho tedy zabil?

FRANCI Už jsem řekl. Byl u ní a dostal jsem zlost.

SOUDECE Rozvažte si, co říkáte. Dostal jste zlost. Na
něho?

FRANCI Na něho — a na ni.

SOUDECE Tužil jsem to. Na ni tedy také?

FRANCI Ještě větší na ni než na něho. Byl bych se
nejraději vrhl na ni a zaškrtil ji těmahle svýma ru-
kama, takovou jsem na ni dostal zlost. Ale nějak
se stalo, že jsem se v zlosti vrhl na něho.

ANNA Proč jsi mi to neudělal, Franci? Byla bych
ani nepípla!

SOUDECE Mlčte, to bylo zapotřebí říci. A já to tu-
žil, pánové! Jeho ruce se obrátily proti muži, schop-
nému obrany, aby neublížily ubohé dívce. Soud to
uváží.

ANNA Vždyť jsem říkala, že je nevinen.

SOUDECE Není nevinen. Zabil. Ale nejsme ještě hotovi. Vyslechneme svědky. Kde jsou? Kde je člověk, který byl zavražděn? Ať předstoupí zavražděný!

ANNA */zakrývá si oči/* Co to děláte?

SOUDECE Ať vypovídá, ať obviňuje. */Jde k soudku, na který před chvílí položil svůj svrchník./* Jste to vy, zavražděný? */Bere Francimu hůl z ruky a tluče jí do sudu./* Je to vaše hůl? Poznáváte ji? Obviňujete toho člověka, že vás zabil? Že vám přetrhl nit života, která se rozvíjela, činnost, která kypěla?

ANNA Ne, ne, byl to podlý chlap. Ani tramvaj za mne nezaplatil. Vypτάval se mne na můj život a ani mu nenapadlo, že mne může bolet to vyprávění. Ani cigaretu mi nedal. A proč za mnou lezl? Měl doma ženu!

SOUDECE */poklepává na sud/* Snad že v něm bylo plno života. Snad v něm, ubožákovi, byla nějaká bolest.

ANNA Ne, ne! Věděla jsem hned, že mne bude všelijak týrat. Jsou takoví. Proč jste byl škodolibý? Proč jste hned nadával? A proč jste vyhrožoval policií? */Soudce položí opět hůl na sud a odejde ke stolu./* A vdova? Jak asi s ní zacházel, jak se ho ráda zbavila! Div Francimu ruku nelíbala.

SOUDECE Nemám už, pane svědku, nač bych se vás zeptal. Snad veřejný žalobce, pan obhájce. Ne? Svědkyně, předstupte! Jakou vy jste měla účast na vraždě?

FRANCI Ona žádnou, dočista žádnou.

SOUDECE Nu, snad přece. Měl důvod zabít jeho místo vás? Zasloužila jste si svůj život?

ANNA Nevím, jak na to odpovět!

SOUDECE Měl příčinu zabít toho člověka třeba, řekněme, z opravdové žárlivosti?

ANNA Ne, neměl.

SOUDECE Dobrá. A potom, potom později i nyní: Zasloužila jste si ten život?

ANNA Po čem se ptáte?

SOUDECE */vykládá jako dítěti/* Víte, někdy následek předchází příčinu. Rozumíte? Jsou věci, které se stanou a jsou odůvodněny teprve následky. Život neběží jenom dopředu, také dozadu. Zasloužila jste si i později, že se tehdy nevrhl váš milý na vás a nezaškrtil vás? */Důrazně/* Neprovinila jste se ani později?

ANNA */mlčí/*

SOUDECE Musíte mluvit. Jinak nemohu soudit spravedlivě! Vy jste zklamala jeho důvěru!

ANNA Potřebovala jsem šaty, také prádlo jsem neměla, a on měl frak!

FRANCI */skočí po ní/* Ty jsi mi běhala za jinými? Ty dávala sis platit ty hadry na sobě? Děvko špatná! Kvůli tobě byl bych zabíjel, a ty, běhno mizerná! */Chytí ji oběma rukama za krk./*

ANNA Zaškrť, zaškrť, budu ráda!

SOUDECE Pusťte ji! Pusťte ji! */Vstoupí mezi oba. Pak chvíli přemýšlí./* Snad by se vám ulehčilo, kdybyste provedl, co jste tehdy nevykonal. Možná, že vás tíží nevykonaný skutek víc než vykonaný.

ANNA Ať mne tedy zabije! Budu ráda, jen když mu to ulehčí. Měla jsem ráda tebe, jen tebe, nikoho jiného kromě tebe . . .

SOUDECE Ne, to není to pravé. Vy ho máte ráda, jak se patří. To ano. Ale počkejte! Vidím, vidím. Sestupují na mne myšlenky krásné a dokonalé, jako sestupovaly za mých kdysi dobrých časů, když jsem mohl posilovat ušlápnutého ducha sklenkami koňaku. Budu soudit. Myšlenky sestupují na mne jako nebeská obloha. Počkejte. Ticho!

ANNA */přiběhne opět k Francimu a obejmě jej, jako by ho chtěla chránit svým tělem/*

SOUDECE Tehdy za toho teskného večera jste zabíjel bez příčiny. Kdyby vás to děvče zrazovalo, tedy byla

by příčina. Kdybyste ji příliš miloval, byla by příčina. Ale vy jste ji příliš nemiloval. Vy ji dosud příliš nemilujete, abyste měl příčinu pro tehdejšek. Jinak byste byl pochopil, že potřebovala šaty a prádlo . . . Ovšem. Chudák děvče . . . Najděte si důvod k své vraždě! Milujte své děvče takovou láskou, pro kterou již člověk může zabít! V tom je smír! */Zahaluje se hluboce do svého pláště a rovná si klobouk na hlavě, jako by si chystal talár a baret./* Obžalovaný! Ticho, ticho! Odsuzuji vás jménem absolutní spravedlnosti pro spáchanou vraždu k tomuto trestu: Nalezňte si dodatečný důvod pro tehdejší skutek. Neboť život je stejně za vámi, jako před vámi. Hleďte důvod po celý svůj život tam, kde jej lze nalézt: V lásce k téhle holce, kvůli které myslíte, že jste skutek spáchal. Nalezňte v sobě velkou lásku k ní, mějte ji rád jako život a po celý svůj život. A pak si jednou budete moci říci: Dobře, že jsem tehdy jeho a ne ji . . . Rozumíte? Přijímáte?

FRANCI Děkuju vám.

SOUDECE Ne vy mně, já vám děkuju, příteli, bratře! Ale teď se s vámi rozloučím. Opustím dnes předčasně svou kancelář, abych se nemusel již setkat s ostatními svými klienty, podvodníky, povaleči, přechovávači a kuplíři, a neposkvrnil si svatou krásu dnešního večera. */Bere do ruky svíčku a pomalu odchází po schůdcích z krčmy./* Neboť dnes, ó Bože, na sklonku mých dnů, dopřál jsi mi konečně rozkoše, abych vynesl platný soud podle tvé nekonečné spravedlnosti.

/Na scéně zbude Anna a Franci, kteří stojí dosud daleko od sebe./

FRANCI Anči, je mi dobře, je mi dobře . . .

ANNA Odpusť mi, já . . . Mám ráda jen tebe, jen tebe . . .

FRANCI Vždyť nemusíš . . . Však zůstaneme spolu.

Po pražské premiéře Periferie se mnoho uvažovalo o tom, zda autor nemohl hru dovést k jinému závěru. Později jsem byl pohnut k tomu, abych o jeho změně uvažoval, když režisér Reinhardt připravoval Periferii ve Vídni. Po dlouhém rozebírání a diskutování jsem takřka v poslední chvíli před premiérou improvizoval nové řešení, v kterém pak byla Periferie za hranicemi zpravidla hrávána. Bylo otištěno v druhém českém vydání hry. Za války jsem se k němu vrátil ještě jednou a původní improvizaci jsem vypracoval v podobě, kterou pro úplnost připojuji k tomuto vydání, na různých místech, ale jen v drobnostech, nově upravenému.

F. Langer, 1957

NOVÉ POSTAVY

SLEPEC
JEHO PRŮVODKYNĚ } nemluvící osoby
ZPĚVÁK

SCÉNA TŘINÁCTÁ

MUŽ PŘED OPONOU Nemyslete si, že se tyto špatně osvětlené a mizerně dlážděné ulice a nehezské, přeplněné činžáky na okraji města hemží postavami, jaké jsme dnes potkali. Nikoli. Bydlí v nich lidé, jimž se říká počestní: dělníci, malí úředníci, řemeslníci, prodavači. Protože počestným se nazývá právě lid, který musí namáhavě pracovat celý den, aby mu mzda stačila na koupení aspoň takového množství potravy, aby měl dost síly zase na zítřejší pracovní den. A aby měl na nájem za jeden z těch malých ošklivých bytů v některém z těch čtyřpatrových domů. Bydlí zde tedy šedivý, ustaraný dav, který naplňuje zdejší ulice jen ráno a večer, do práce a z práce, a jenom za horkých letních večerů pobývají lidé trochu déle na ulicích, aby se nadýchali jejich zaprášeného a páchnoucího vzduchu.

Postavy, které jsme dnes poznali, liší se od šedivého okolí, jako by se odlouply z nějakého křiklavého plakátu, které jsou jediným zpestřením zdejších bezbarvých domovních zdí. Franci a Anna bydlí stále v podnájmu u ševce, protože jim jejich umění na víc nevynáší. Ale když v podvečer vycházejí ze dveří této špinavé lidské králíkárně, v níž jim dočasně patří několik čtverečních metrů, vystupují na ulici Anna v hedvábném tanečním úboru pod laciným kabátem a Franci, již oblečený do fraku, jako nějaká vévodová, na které by měl vedle chodníku čekat rolls royce. Jenže Franci se obléká doma do svého vznešeného úboru ne z pýchy, ale z chudoby. Neodvází se totiž nechat svůj nástroj, jímž si opatřuje živobyčí, svůj frak, v zaprášené divadelní šatně, která má chatrný zámek. Jdou nyní s Annou po chodníku špatně dlážděném a leckde nedlážděném a vyhýbají se opatrně loužím a blátu, které zde

dlouho zůstává po každém dešti. Při dobré náladě a počasí má Franci svůj nepromokavý plášť takřka elegantně přehozený přes ramena a tak do ulice svítí jeho bílá, škrobená náprsenka. Zdá-li se nám něco v této čtvrti zcela proti jejím zákonům, takřka proti jejím přírodním zákonům — ačkoli, jak vidět, není tomu tak —, pak je tím tento muž ve fraku. Podroben zákonům bídy, provléká se jimi jako revolta, provokující výzva proti její šedivé ustaranosti, proti pokoře, s kterou sleduje zákon práce a potu, a proto také tahle dvojice svedla naši pozornost víc než počestný mravenčí život mužů a žen tohoto předměstí.

Polosklepní místnost, do které se vchází z ulice po několika schodech. Je špinavá a zpustlá, snad to byla dřív dílna nebo skladiště, ale asi v nějakém rozpadávajícím se domě, který majiteli už nestojí za opravu a nechává ho jen pustnout dál. A tak asi slouží za noční útulek lidem, kteří jsou rádi, že bezplatně najdou aspoň suchý kout. Vzadu je zasklený vchod, v němž ovšem většina skla je nahrazena papírem. V koutě místnosti mezi několika bednami a starými prkny je pohozena hromada pytlů. Napravo od vchodu je několik beden postaveno jako stůl a židle. U jedné, na níž hoří petrolejová lampička, sedí soudce a přehrabuje se v nějakých papírech.

FRANCI */vchází. Je oblečen do pláště do deště, zapjatého až po bradu. Na hlavě má měkký černý klobouk a podle kalhot je vidět, že má pod pláštěm frak, v ruce drží hůlku. Soudce nepozoruje jeho příchod, Franci tedy několikrát zakašle./*

SOUDECE Myslíl jsem, že je to nějaký noclehář. Ale asi jste přišel za mnou?

FRANCI Ano. Dalo mi to hodně vyptávání a hledání, než jsem trefil na lidi, kteří o vás vědí. Jednou jsme spolu mluvili v parku, jestli si vzpomenete. Dal jsem vám korunu napřed.

SOUDECE Odpusťte, ale nemohu si pamatovat celé panoptikum svých klientů. Čím vám mohu posloužit?

FRANCI Přišel jsem si pro radu.

SOUDECE Ovšem, proto jsem zde. Jednoduchá rada stojí dvě koruny, napsání žádosti k úřadu čtyři a rada ve věcech složitějších a výnosnějších podle případu. Soudě podle vašeho zánovního kabátu a celkem příjemného zevnějšku bude to u vás podvůdek, dokonce bych řekl sňatkový podvůdek, což obnáší pro mne nejméně dvacet korun, protože vám jistě také dost vynesl. Tak jaké máte nesnáze?

FRANCI Je to vražda.

SOUDECE Prohádával jsem. Však takového klienta jsem neměl už bezmála rok. Poslední byl truhlář, jedna ruka mu zůstala ve stroji a tři děti na krku. Zabil lichváře, který mu dřel kůži z těla. Zaplat pánbůh, dostal se z toho. Tedy vražda? Nu, nevypadáte na ni, ale i nejlepší znalec lidí může špatně hádat. Pročpak?

FRANCI Proč jsem zabil? Jen tak.

SOUDECE Nikdy to není „jen tak“. Buď pro peníze, nebo je v tom ženská.

FRANCI Přišel jsem domů, totiž k své holce, a našel jsem ho právě u ní. Víte, je to, ba ne, bylo to její živobytí. Než jsme se sešli. A já ho zabil.

SOUDECE Hm. Tedy žárlivost. Ale přece jste věděl, čím se to nešťastné děvče živí! Člověče, člověče! Z toho kouká porota a všechno bude záležet na tom, jak budete působit na porotce a budete-li mít trochu šikovného advokáta. Mám-li vám předem radit, jednoduše z toho udělejte hned od začátku náhlé zmatení myslí. Povím vám, jak si máte počínat, ovšem nejdříve položte na stůl, řekněme, deset korun.

FRANCI Ale já se nechci z toho vytáčet. Já se k tomu hlásím. Já chci, aby se to vědělo. Byl jsem s tím i na policii, ale nevěřili mi, protože se jim to nesrovnávalo s protokoly. Já jim přece nemohl říct doslova, jak to bylo, abych do toho nezapletl své děvče. To víte, pro ně by to hned byla kurva zapletená do vraždy. Takové hodné děvče!

SOUDECE Hm. To měla policie asi případ už docela jasný a dala jej ad acta. Ale, člověče, to můžete mluvit o štěstí. Tedy oč vám ještě jde? A co chcete tím říci, že se k tomu hlásíte?

FRANCI Jako že se mi to pořád plete na jazyk. Jednou mi připadá, že bych se měl pochlubit, jak jsem silný, že jsem ho složil jednou ranou. Nebo vyložit, jaký jsem chlapík, že jsem ho policii strčil přímo pod nos a opatřil si alibi. Anebo jaké mám štěstí, že jsem po svém nebožtíku ještě dědil.

/Když Franci mluví, do místnosti vstupují dva nocleháři, slepec a žena, žebráci. Jdou do kouta za bednami, kde žena upravuje muži lůžko z pytlů. Soudce jim nevěnuje žádnou pozornost, kdežto Franci zesílí poněkud svůj hlas, byl by asi vděčen za nové posluchače. Žena poslouchá několik vteřin, uslyší-li něco zajímavého, ale pak se pokřikuje a lhostejně uléhá./

SOUDECE Moji spolunocleháři, nevyrušujte se. Víte, kdyby opilý člověk mluvil jako vy nebo kdyby se nějaký výrostek naparoval, když nic neprovedl, tak bych se nedivil. Ale prosím vás, proč chcete o tom mluvit, když vám jedno slovo může přinést oprátku?

FRANCI Naštěstí sám taky vím, že je to divné, jinak bych si řekl, že blázním. Ale to ne. Zkrátka to všechno, jak jsem ho křápl po hlavě, jak jsem k němu sám zavolal patrolu, jak mě jeho vdova obdarovala, mi může docela dobře ležet v hlavě i při dobrém rozumu a vytlačit všechny jiné myšlenky, ne? Já vám ho uhodil jenom kusem židle a on se svalil, jako bych mu podtrhl nohy. A ti strážníci, když jsem jim řekl, že jsem ho našel, ještě mě pochválili.

SOUDECE */se rozmýšlí/* Pomalu. Počkejte. Mám nějaké otázky. Však budete mít ještě času dost, abyste mi pověděl o každé maličkosti.

FRANCI Vždyť já vám mohu vyplatit víc než těch deset korun.

SOUDECE Člověče, kdo myslí teď na peníze? Já bych nejdříve rád poznal, kde to ve vás vězí. Asi jinde, než se na první pohled zdá. Poslyšte, přítelíčku, nedělá vám vaše děvče nějaké neplechy?

FRANCI Ne, kdepak, má mě moc ráda.

SOUDECE Nějaké starosti, dluhy nebo něčí konkurence, nic takového vás netrápí?

FRANCI Nevěděl bych. A starosti jsem si nedělal, ani když mi bylo hůř.

SOUDECE Živobytí máte?

FRANCI Nikdy jsem se neměl tak dobře a dělám právě, co mě baví.

SOUDECE Tak zkrátka a dobře, šťastný člověk.

FRANCI Nebýt toho jednoho.

SOUDECE */je nyní svým zákazníkem velmi zaujat. Znovu si ho prohlédne, projde se zamýšleně místností, pak se postaví před něho, dívá se mu do očí a ptá se přesně, skoro odborně/* Máte nějaké školy? Čtete rád romány?

FRANCI Na učení jsem byl líný — a číst? Takhle z novin něco o sportu a takové věci.

SOUDECE Nezdá se vám, že vidáte nějaké věci nebo postavy? Nepokřikují na vás nějaké hlasy? Halucinace?

FRANCI Já vím. To jako jestli mám pod kloboukem všechno v pořádku? I mám. Hlavu čistou jako břitva.

SOUDECE A věříte na Pánaboha? Na posmrtný život? Nebo aspoň na stolečky, které klepají. Mystika — žádná? Víte, kdybyste věřil . . . Kostel je pěkné místo a zpověď je výborný vynález.

FRANCI Tomu jsem se vyhýbal už jako kluk.

SOUDECE */je nyní napjat jako na pokraji objevu. Jeho slova dostávají stále víc vážnosti a důrazu/* Opakujte mi, proč jste přišel za mnou?

FRANCI */tak vážně, jak jen dovede/* Potřebuji člověka, který by mě chtěl pořádně vyslyšet.

SOUDECE Vyslechnout, chcete asi říci. Domníváte se, že vyslechnu-li vás, ta tíže z vás spadne?

FRANCI Ano, jo, tíží mě to.

SOUDECE Zdá se vám, že byste se svého břemene zbavil, kdybyste svou věc mohl vypovědět mně, tomu, onomu, každému, všem?

FRANCI To je, co bych chtěl. Chce to ze mne ven a zdá se mi, kdyby to věděli druhí, že by to už nebyla jen moje věc, ale jejich, víc jejich než moje, a tím by to bylo lehčí pro mne. Jistě by bylo.

SOUDECE Víte, že co jste řekl, praví sice slovy nehledanými a prostými, nicméně jasně, že svou věc byste nejraději předložil soudu lidského společenství? Či myslíte to jinak?

FRANCI Ba ne. Právě soud by byl nejlepší. Tam se to přece provádí, tam by se všechno projednalo důkladně a já už bych na to nemusil myslet.

SOUDECE A — trest?

FRANCI */pokrčí rameny/*

SOUDECE */se vzpřimuje, jako by rostl. Jeho gesta snad ještě tu a tam jsou groteskní a opilá, ale nyní stále víc nabývají vznešenosti a velebnosti. I hlas má najednou bohatší škálu i modulaci. Dokonce se ocitá chvílemi v extázi, i když zas občas se chce zdát důstojným pozemským soudcem. Zastaví se dva kroky před Francim/* Konečně jste přišel! Příteli, opravdu, mé duše příteli!

FRANCI Můžete mi tedy něco poradit?

SOUDECE Hosana, hosana! Dobrotivý Stvořiteli, Mocná Přírodo, Bezhlavá Plodnosti, Tvůrčí Génie, aneb cokoli přivedlo tohoto muže na svět, děkuji vám, že na sklonku mých dnů jste mi dopřáli dočkat se ho! */Položí Francimu ruku na ramě./* Neboť vy, milý příteli, svým blouděním po lidech a institucích nekonáte nic jiného, než že žebrou o čin spravedlnosti. Chápu vás a miluji vás.

FRANCI Vy mi věříte?

SOUDECE Doslova, doslova. Muži, proč jsem vás nepotkal před třiceti lety, než se můj duch počal politit ohavnou skepsí a já začal pít přes míru?! Proč

jsem tenkrát nepotkal poutníka jdoucího od člověka k člověku a hledajícího uši a srdce, které by spravedlivě vyslechly jeho vinu a sňaly tíži z jeho duše?! Jak jsem trpěl v touze, abych mohl rozdávat spravedlnost v její nadzemské čistotě, nikdo však si pro ni nepřicházel! Kdybyste tehdy vy se zjevil přede mnou, jakou vírou by se byl naplnil můj duch!

FRANCI Dobře, že jsem za vámi přišel. Ale nebylo to lehké, adresu nemáte, a než jsem trefil na někoho, kdo vás znal . . . Zato teď — no, vy mi už rozumíte.

SOUDECE Jak by ne. Víc než vy sám sobě. Co jsem řekl? Jakou vírou by se byl tehdy naplnil můj duch! Vždyť já vždycky toužil, aby spravedlnost byla pro člověka štěstím, jímž je sama o sobě. Než všelijací ti ubožáci, zlodějíčkové, podvodníci, tuláci a pytláckové vzhlíželi ke mně jako k zamračenému bohu, který má stanovit míru jejich prokletí. Ačkoli mé srdce bylo s nimi, zákon mi nakazoval mávat spravedlností nad jejich hlavami jako trestající metlou a kárat je, chráně větší darebáky, než jací se chvěli před mou stolicí. Měli ji pociťovat jako rány dutek a holí a nijak nebyla míněna jako lék, smír a vykoupení provinilých duší. A proto, druhu milý, na tuto největší svátost lidského rodu, na spravedlnost, nikdy nikdo nečekal s touhou jako matka na první slunečný den stařečci na dvoře chudobince. /Kdesi v dálce z ulice se začne ozývat zpěv, který se zvolna přibližuje. Je to táhlá a tesklivá písnička opilcova, ale zpívaná znamenitým hlasem./ Až vy jste přišel! Vy, který chodíte od křižovatky ke křižovatce a žadoníte: Vyslechněte mě, já jsem zabíjel, naložte se mnou podle svaté spravedlnosti, ať moje rozbolavělá duše je zas pokojná a ať moje zneklidněné myšlenky se zase mohou vrátit k všedním věcem života.

FRANCI Říkáte zrovna to, co bych chtěl. Dobrá, ať to tedy jde před soud.

SOUDECE Soud? Soud?

FRANCI No, vždyť mluvíte o něm pořád. Jenomže mi musíte poradit, jak se před něj dostat, když jsem nepochodil na policii. Ta přece teprv dodá provinilce soudu.

SOUDECE Nu, ovšem soud, to se rozumí, soud. A výkon spravedlnosti, nu, to se ví, že výkon spravedlnosti. Ale, člověče, přece byste snad nechtěl se svou čistou žádostí po ní předstoupit před nějakého obyčejného soudce?! Před soudce školometa, žabaře, který soudí bez ducha podle knížek a zaprášených výnosů? Vám by bylo jedno, jaké spravedlnosti by se vám dostalo, vy byste stál o byrokratickou mechaniku, která soudí, jako když řezačka krájí slámu? Nikdy! Vy jste můj člověk! Náhoda či Svátá Milost mi vás přivedla takřka v mé poslední hodině a já jí pokorně děkuji za tento dar. Jednou, jedenkrát, a ještě včas, než některého hloupého rána bude mé tělo nalezeno ztuhlé na ulici a odvezeno do anatomického ústavu, aby se studující medicíny na něm pocvičili v pitvě, jednou, jedenkrát za celý můj život se mi zjevuje člověk, který potřebuje spravedlnost k životu jako slunce a vzduchu. Nuže, poslušen tohoto vyššího pokynu, příteli, vás budu soudit — já!

/Zpívající hlas zněl na ulici po celou tuto dobu. Nyní se přiblížil a zpěvák stanul ve dveřích, kde zpíval poslední takt své písničky, ale umlkne náhle, když vidí soudce v jeho vážné póze. V kontrastu s přepychovým hlasem je to ubožák, obervaný, šeredný a zanedbaný. Jde si pak tiše lehnout do kouta k ostatním noclehářům./

FRANCI Ale když to bude soud, tedy ne nějaký jen před jedním soudcem a zapisovatelem, jako bych něco ukradl. To ne, velký soud, pane! Abych mohl všechno vypovědět soudci, porotě a vůbec všem, kdo by se ptali.

SOUDECE Znáám vaše přání. Víím, že chcete své břímě

složit na tisíc hřbetů. Stane se! Kdo jiný může svolat soud tak veliký jako já? Bude to velký soud, přenechte to mně. Celý svět bude přítomen, celé město bude soudit. Bude veřejný žalobce, obhájce, porota, obecnstvo. Obrovská zasedací síň. To jest, po čem toužíte, vidíte, a já vám to poskytnu. Předvolávám vás tímto před soud. Ustanovuji jej — na dnešní noc, na hodinu — ne, ihned.

FRANCI Hned to nejde. Totiž já a mé děvče tančíme od jedenácti v jednom kabaretu a mám na to smlouvu, tak kdybych nepřišel, platím pokutu. Jsme volní až po třetí hodině.

SOUDCE To se rozumí, nechci, abyste utrpěl újmu kvůli spravedlnosti. Řekněme o půl čtvrté, hodí-li se vám to. Tedy přijďte. Jděte stále touto ulicí až na její konec, pak zahněte na nábřeží, až dojdete k železničnímu mostu, který vede přes Vltavu. Seďte na pobřeží a tam se sejdeme. Naleznete to?

FRANCI Jakpak ne, tam jsem se něco nachodil. Jen tak posedět nebo koukat na rybáře.

SOUDCE A nač jsem zapomněl: Své děvče přiveďte s sebou!

FRANCI A to ne, říkal jsem přece, že ji nechci do ničeho zatahovat.

SOUDCE Poslyšte, bez ní bychom musili soudní jednání odročit, dobře, že jsem si vzpomněl. Je přece hlavním svědkem.

FRANCI Vždyť víte, proč jsem na policii neřekl všechno...

SOUDCE Víím, víím. Ale tentokrát je třeba, abyste řekl všechno. A nebojte se o ni. Budu tam já, budu nad ní držet ochrannou ruku.

FRANCI Tedy — přijdeme oba. A — děkuju vám.

SOUDCE Neděkujte. Vykonám pouze nejkrásnější povinnost svého života, poskytnu spravedlnost člověku.

/Franci odchází a soudce si sedá důstojně za svůj chatrný stůl./

Lorens Bergs Teatern, Göteborg 14. 1. 1929
Režie a scéna Knut Ström: Před kinem

Nya Intimate Teatern, Stockholm 26. 11. 1930.

Babro Sjöstrand /Anči/, Björn Bergland /Franci/, Nils Ekslam /soudce/

Björn Bergland /Franci/ a Nils Ekslam /soudce/

SCÉNA ČTRNÁCTÁ

Scénou je říční pobřeží pod konstrukcí prvního oblouku železničního mostu, který tudy vede přes Vltavu. Pobřeží je vzadu zakončeno stěnou nábreží z velkých kvádrů a na nábreží odtud vede úzké kamenné schodiště. Na dlažbě nábreží leží několik beden a prázdných sudů. Během děje nahoře po mostě několikrát přejede vlak a lokomotiva vždy naplní scénu hlukem a parou. Jednou projede po řece loď, její siréna zahoukne, když se blíží k mostu, a její světla ozáří pobřeží. Jinak je scéna osvětlena světlem pouličních lamp seshora, později také mléčným světlem blížícího se svítání. Po břehu ze tmy přichází Franci a Anna. Franci je stále v svém plášti, ale protože jej má rozepjatý, je pod ním vidět jeho frak a bílou košili. V ruce má hůl. Také Anna má pod pláštěm večerní toaletu, v které tančila.

FRANCI Řekl pod železničním mostem. Tedy by to mělo být tady. Asi musíme počkat.

ANNA A kam nás povede?

FRANCI Nevím.

ANNA Jsem tak unavena.

FRANCI Chtěl, abys přišla také.

ANNA A tolik se bojím . . .

FRANCI Zaručil se, že se tobě nic nestane.

ANNA Za tebe se bojím. Co sis to vzal do hlavy? Na soud kvůli takovému mrzákovi. Vždyť to byl bídný chlap.

FRANCI Co mi je do něho.

ANNA Protože na to pořád myslíš. Proč to nepustíš z hlavy? Vždyť ty bys místo toho mohl myslet na tolik jiných věcí, a pěkných! Vždyť teď jsi opravdový umělec! Každý tě okukuje, jak to děláš, jak se stavíš, a když tančíš, tak každý žere očima tvé figury. Ředitel povídá sám, že jdeš do módy, a třese se, abys nevyověděl angažmá, tak máš moc nač myslet.

FRANCI Však se bude třást opravdu, jen co tohleto

budu mít z krku. Ovšem, jestli mě neodsoudí na dlouho.

ANNA To přece nesmějí, Franci. Vždyť ty jsi nevinný, mohu to odpřisáhnout.

FRANCI Copak ty! Ty bys to třeba vzala i na sebe.

ANNA Vzala, máš pravdu. Vždyť já při všem, co říkám, vím, Franci, jaké to je, když na člověka život padá jako cent a zahodil by ho, jen aby se s ním nemusel vláčet. To já taky prožívala. Taky jsem nevěděla, jak se z toho dostat. Až ty ses objevil. Ale předtím jsem kolikrát chtěla se sebou pokončit a nebyla bych první z nás děvčat.

FRANCI No pomalu, pomalu, já přece na svůj funus nemyslím.

ANNA */pokračuje/* Chodila jsem s jednou slečnou, ta na tom nebyla daleko tak zle jako já, měla ještě maminku, a tedy někoho vlastního. Ale jednou ji zatkla policie, pro nic za nic, takový dobrý, nemluvný děvče to bylo, ani hájit se neuměla. A když ji vedli přes Karlův most, vytrhla se patrole a skočila do Vltavy. Právě u čtvrtého pilíře to bylo. A já na to myslila taky, když někdy mrzlo nebo přšelo, střevíce jsem měla promočené, zítra jsem měla platit činži, už bylo k ránu a pořád nikdo nešel...

FRANCI Začni z jinýho, jo? Tohle neposlouchám zrovna rád, cos dělala dřív.

ANNA Já vím, nezlob se.

FRANCI Když to nepřipomínáš, ani si na to nevzpomenou.

ANNA Vždyť jsi ke mně hodný, tuze hodný. A já na to připadla, jen abych ti mohla povědět: Já na tom byla o moc hůř, než jsi na tom ty. Já neměla nikoho, kdo by mě měl rád. Ani psa, aby mě měl rád aspoň za kost. Už bych to pak byla snesla lehčej. To ty jsi na tom líp. Máš mne, a já tě mám ráda jako pes. A kdybych věděla, že ti pomůžu vlastním krkem, Franci, tu ho máš, vezmi si ho!

/Po schodech shora sestupuje soudce. Pláštěnku má

přehozenu přes loket a v ruce nese aktovku. Když sejde, položí obojí na bednu. Pak přistoupí k oběma mladým lidem./

SOUDCE Dostavil jste se přesně. Aha, to je to děvče, o kterém jste mluvil.

FRANCI Říkal jste, že se jí nic nestane.

SOUDCE Ovšem. Buďte úplně klidna, děvče!

ANNA Já jsem. A on je nevinnej, já to dosvědčím.

SOUDCE Soud vás vyslechne.

FRANCI Kam nás povedete?

SOUDCE Kam odtud chcete jít?

FRANCI Sliboval jste mi přece velký soud, kde by mě všichni slyšeli, abych už měl pak od toho pokoju.

SOUDCE Je to právě zde. Celé město vás poslouchá. A celý kosmos. Může být větší a nádhernější soudní síň než tato noční obloha nad vámi? Hle, Velký vůz, hle, světélko Síría, a hle, záře Vegy, která ještě nepobledla v příchodu svítání. Jakou chcete soudní síň slavnostnější, jakou spravedlnost světější, než jaká se může zrodit pod věčnou oblohou? A jaký rozsudek platnější a neodvolatelnější, než bude můj, jenž nejsem zřízencem spravedlnosti, ale knězem, který se k ní modlí?

FRANCI Ba ne, to není, jak jsem si to představoval.

SOUDCE Jen nebuďte pyšný, člověče, a přijměte soud se stejnou pokorou, jako já jej budu konat. */Obléká si pláštěnku a nasazuje klobouk, jako by oblékal talár a baret./* Začínám. Obžalovaný, uznáváte příslušnost soudu a nemáte námitek proti jeho složení?

FRANCI Ne, to není to pravé.

/V té chvíli přejede nahoře lokomotiva, je to jako zahřmění, a pára, která se snese dolů, zakryje postavu soudce. Anna přiskočí k Francimu a přitiskne se k němu./

ANNA Franci, Franci!

FRANCI Ano, souhlasím se vším, sud'te mě!

SOUDCE Tedy předstupte, obžalovaný! Nebudu se

vás vyptávat na vaše generálie, ani na vaše dřívější tresty, nepadají na váhu. Přistoupíme ihned k jednání. Je zde žaloba, že jste zabil člověka. Kdo ji podává? Pan státní zástupce? — Nikoli? to tedy vy sám na sebe žalujete?

FRANCI Ano, zabil jsem ho.

SOUDECE */jako by viděl kolem sebe soudní sň svých starých časů/* Není to podivuhodné? Slyšíte, pane veřejný žalobce i slavná poroto? Obžalovaný sám na sebe podává žalobu a přiznává se bez vytáček k skutkové podstatě. Nuže, pokračujme. Obžalovaný, vypravujte, jak k skutku došlo. Jestliže vám to činí jakékoli potíže . . .

FRANCI Ba ne, já to rád všechno vypovím. Tedy, abych začal. Před asi půldruhým rokem, vlastně snad teď už před dvěma, mí dva kamarádi Barborka a kulhavý Tony, dva moc dobří chlapi, mě vzali . . .

SOUDECE Prosím, zatím stručně a jen o tom činu samém. Soud, co bude potřebovat, si později objasní příslušnými otázkami.

FRANCI Dobrá, zatím tedy zkrátka. Tedy — ano: Přišel jsem k ní — Myslil jsem, že jdu domů. Víte, já jsem se den předtím vrátil z roční vazby a ona mě vzala k sobě. A tu tamten byl najednou u ní. To víte, že jsem se necítil. Chtěl jsem ho vyhodit, ale on na mne hned s policií a bral do parátu hůl. No, co bych povídal, popadám židli, zůstane mi z ní kus v ruce a tím ho praším přes hlavu. Žádná velká rána to nebyla, jen taková obyčejná, ale jemu jako by podtrhla nohy, a konec. Nevěděl jsem, že mám takovou sílu. Ovšem jsem se lekl, včera mě pustili z kriminálu, teď tohle, a že bych svobody užil jen od večera do večera? Nic jsem mu nevzal, ani jsem na to nemyslel, koukal jsem s ním pryč. Naložil jsem si ho na záda a složil ho pak u jedné novostavby a narovnal tak, jako by upadl přes trám. I boty jsem mu omazal hlínou, jako by tudy šel.

Potom jsem zavolal strážníky, jako že jsem ho právě objevil. Věřili mi a odvezli ho rychle v drožce, pospíchali tak, že tam zapomněli i jeho hůl, a já ji musel nést za nimi. Tuhle hůl.

SOUDECE Vy tedy máte jeho hůl? Dejte ji sem, patří k doličným předmětům. */Pokládá hůl na bednu./* Avšak jak se to srovnává s vaším tvrzením, že jste zavražděnému nic nevzal?

ANNA Prosím, nic mu nevzal, měl u sebe kolik tisíc a nevzal mu ani knoflík.

SOUDECE Táže se obžalovaného, ne vás. Jak se vám dostalo té hole?

FRANCI Později mi ji dala vdova po něm. Hůl a všechny věci, které jsem mohl z pozůstalosti potřebovat. Taky frak, co mám na sobě.

SOUDECE Takže jste měl z vraždy přece jen užitek.

FRANCI Já říkám, že mi přinesla štěstí. Vdova se těch věcí chtěla zbavit a připadla na mne. A já, jak bych nebral, vždyť tenhle frak je naše živobytí, s tím jsem si mohl najít zaměstnání!

ANNA My dva totiž vystupujeme jako tanečníci.

FRANCI Bez něho bych nemohl být ani výpomocným kelnerem a směl bych snad někde ve výčepu jen umývat nádoby, a to by pro dva nestačilo. Tak by ona zas musila chodit v noci po ulicích, v dešti a mrazu . . . Ale teď nemusí, vid', Anči.

ANNA */mlčí/*

SOUDECE Odpovězte, svědkyně!

ANNA Ne, nemusím.

SOUDECE Doufám, že v protokole je zapsána vaše výpověď, „aby nemusila v noci chodit po ulicích a tak dále“. Pokračujme, vraťme se k vašemu činu. Odpovídejte na otázky! Co jste cítil v té chvíli, když jste u ní spatřil cizího muže?

FRANCI Nevím, byl jsem jako bez sebe.

SOUDECE Bez sebe? Byl jste jako v mdlobách, chystal jste se omdlít, či co znamená to bez sebe?

FRANCI Ne, byl jsem bez sebe zlostí.

SOUDECE Tedy zlostí?

FRANCI Ano a v té zlosti jsem se okamžitě vrhl na něho.

SOUDECE Tedy zaslepen zlostí. Je to tak úplně pravda? Nevzpomenete si ještě na něco jiného?

ANNA Ne okamžitě, Franci. Ne na něho. Vzpomeň si! Nejdřív jsi běžel ke mně, dodnes tě slyším, jak jsi říkal, že na mě myslíš jako blázen celý den a teď že — a já bych se nejradši byla propadla.

FRANCI Pravda. Nejdřív jsi byla ty.

/Z řeky se ozve malá lodní siréna./

SOUDECE To všechno je velmi důležité. Obžalovaný, snažte se rozpomenout na všechno do nejmenší podrobnosti. Aby vám nic neuniklo, počínejte si jako tehdy večer. Kde jste stála, svědkyně?

ANNA Tady. Prosím, za mnou by bylo okno. Kdyby tamhle naproti byly dveře, tedy ten člověk stál mezi nimi a mnou.

SOUDECE */postrčí sud kupředu/* Asi tady?

ANNA Ano. A Franci přichází tamhle odtud kolem něho, odstrčí ho loktem, jako by to byl nějaký hadr na věšáku . . .

SOUDECE Učiňte tak, obžalovaný! Vejděte! Tak!

/Franci uposlechně, jde a cestou odstrčí sud nahou./

ANNA . . . a jde přímo ke mně a křičí: „Já sem přece patřím, ale tenhle . . .“ A zvedá ruce proti mně. */V té chvíli světlo z lodi, která asi míjí, protože je slyšet rachot motoru, osvětluje zřetelně celou scénu./*

SOUDECE Učiňte jako tehdy!

FRANCI */zvedá ruce, jako by chtěl Annu uchopit za krk, ale nedotkne se jí/* Ano, tak to bylo. Byl bych se nejraděj vrhl na tebe a zaškrtil tě, takovou jsem měl zlost. Po celém roce jsem zas přišel na svět mezi lidi, a první člověk, ty, takhle mi zkazí celý svět! Chtěl jsem tě rukama rozmačkat.

ANNA Měls to udělat, Franci. Já nebyla tak hodná,

jak jsi myslil, ani později, já bych to byla zasloužila.

SOUDECE Mlčte, děvče, a vy pokračujte. Rukama rozmačkat . . . Ale potom . . .

FRANCI Ale potom najednou jsem slyšel křičet jeho, obracím se po něm . . . */S rukama stále ještě vztaženými se náhle obrací dozadu, k sudu. Světlo z lodi, která zatím přejela, mizí./* A tak . . .

SOUDECE Dosti, dosti! Nebeská tělesa, zastavte se na své pouti! Rozumím všemu. Svatá Spravedlnosti, děkuji ti, že jsi právě osvětlila nehodného služebníka svého! Pane žalobce, soudcové z lidu, vryjte si v paměť tyto ruce mužovy, vztahující se po dívčím hrdle, jak se náhle obracejí proti muži, který zneužívá její bídy a lehké myslí.

ANNA Prosím, žádné lehké myslí, ale čím jsem se měla živit?

SOUDECE Nechtěl jsem se vás dotknout, odpusťte. Slova mi jen unikla. Obžalovaný, mohl bych už této chvíle pronést svůj rozsudek, ale musím pokračovat, aby se vám dostalo všeho, po čem toužíte. Svědkyně, předstupte nyní vy a řekněte, jaká byla vaše účast při tomto činu.

FRANCI Řekl jsem vám už, že žádá.

ANNA No, aspoň to, že jsem toho chlapa přivedla do bytu k sobě, ne?

FRANCI Nechte ji na pokoji a nepřipomínejte nám ty věci.

SOUDECE Však jsem chtěl slyšet něco jiného. Svědkyně, toho večera, co se to stalo, milovala jste již obžalovaného?

ANNA Od první chvílinky. Jak na mne poprvé promluvil, když přišel, kabát měl vlhký, protože venku poprchávalo, jak se na mě jen podíval a začal vyprávět, že se vrátil z vězení. Od hnedka.

SOUDECE Druhého dne, když znenadání přišel a přistoupil k vám, viděla jste mu do tváře?

ANNA Ano, prosím.

SOUDECE Viděla jste jeho ruce?

ANNA Viděla.

SOUDECE Viděla jste jeho oči?

ANNA Viděla.

SOUDECE A co jste si při tom pomyslíla?

ANNA Že mě taky miluje a že já už nežiju, ale že kloužu někam jinam, ale tak hladce, že mě nic nebolí.

SOUDECE Správně, velmi správně, děkuji vám, svědkyně.

ANNA Měls to dokončit, Franci, já jsem si potom někdy nezasloužila, žes byl ke mně tak hodný...

SOUDECE Svědkyně, to sem nepatří. Ale obžalovaný, kdybyste, jak svědkyně pravila, to dokončil, co by pak následovalo?

FRANCI Byl bych šel rovnou na policii. Nebo ještě spíš, byl bych, no, jak se to dělá... Nechtěl bych už být potom na světě...

SOUDECE Nu, obyčejně si to lidé rozmyslí, ale jistě jste tak tehdy cítil. Má někdo z přítomných dotaz k svědkyni? Jestliže nikdo, přistoupíme k výsledku třetí osoby. Vyslechneme zavražděného. Ať přestoupí!

ANNA Bože, co to chcete dělat!?

SOUDECE I oběť musí vypovědět svoje. */Bere do ruky hůl a poklepává jí o sud./* Jste to vy, zavražděný? Je to vaše hůl?

ANNA Bože nebeskej...

/Po mostě opět přejezdí vlak a na chvíli zahálí scénu párou./

SOUDECE Proneste obžalovanému své obvinění do tváře: Přerval jsi násilně nit mého života. Proměnil jsi v nic skutky, kterými bych jej naplnil...

/Pára se rozptyluje./

ANNA To by asi byly pěkné skutky! Takový pobuda, oblečený od drahého krejčího. Sprosták lakomý. Ani elektriku nezaplatí za chudou holku. Vypytává se mě, proč jsem se stala kurvou, a ani ho nenapadlo,

že mám taky duši, že by se mohla stydět a bolet. Jen když má pán za své prachy zábavičku pěkně celou. A jak se napařoval nade mnou, jak mu to dělalo dobře, že si o mne moh boty utírat, když viděl, jaký mám strach z policie, protože jsem mu vzala cigaretu. Ty chlape špatná, mizerná...

SOUDECE Svědku, nemusíte mlčet k tomu všemu. Připomeňte, že jste po sobě zanechal... Děti, nevím, měl-li jste, avšak vdovu ano...

ANNA Vdova! */Směje se./* Vdova! Řekni sám, Franci, co vdova!

FRANCI Ta s ním musila být pěkně chudák. Ta dobře tušila, kdo jí ho zbavil — a div mi nebyla vděčná, že je po tom hnusu. Vlastně byla, vždyť co všechno mi za to dala...

SOUDECE Nuže, promluvte, mrtvý! Mluví tiše. Slyšíte ho někdo? Říká: Uplatňuji své právo na život. Nikdo nesmí mi na něj sáhnout... Nu ano, to my víme, to známe. To je ta věčně stará písnička, ale nota, kterou jí zpíváte, nechytne nikoho za srdce. Poslyšte, mrtvý, jste v právu, ale nechtěl byste se ho vzdát? Že ano, bude lépe. Vždyť jediné dobro, které jste asi v životě vykonal, bylo, že když se tady v tom ubožákovi probudilo zvíře, aby zabíjelo, odvrátil jste svým výkřikem jeho ruce od šíje tohoto slabého děvčete a obrátil je k sobě. Spokojte se tím! Ano? Nuže, buď už navždy tichý, ty mrtvý, a jdi! */Upustí hůl, kterou držel v ruce./*

ANNA Kriste Bože!

SOUDECE Má obhajoba nebo obžaloba nějaké dotazy? Myslím, že bylo řečeno vše, a končím tedy průvodní řízení. Proším pány porotce, aby se odebrali k úradě o vině.

ANNA Je nevinný, vy jste se mě ani na to neptali a já to mohu odpřisáhnout...

SOUDECE Tiše, tiše... Nikdo, prosím, nerušte okamžik, kdy cítím nebesa se otvírat nad sebou. */Hledá v kapsách, pak z jedné vytáhne oharek svíčky a sir-*

ky, svíčku zapálí a zastrčí ji do láhve, kterou zvedne ze smetí, jež tu leží./ Čistá Svatá Spravedlnosti, zsviř nám, sestup jako požehnání do srdcí a duší lidských a dej mír těm, kteří jsou potřebni tebe. /Pauza./ Obžalovaný, vstaňte! Byl jste shledán vinným.

ANNA Já to věděla, jste nespravedlivý soud . . .

SOUDCE Ticho! Obžalovaný, byl jste shledán vinným, že onoho večera jste zabil — tuto ženu zde. Ticho, prosím, nezmýlil jsem se. Tuto ženu zde. Což, obžalovaný, neviděli jsme dnes všichni vaše ruce napjaté s úmyslem, abyste zabíjel, a neviděla ona vaše oči a necítila smrt, která k ní přistupuje? Byl to víc než úmysl. Così ve vás, obžalovaný, již již ji zabíjelo, ale náhoda, hlupákův výkřik, způsobila, že vaše ruce nesevřely její hrdlo, ale dopadly na něho. Ale to „cosi“ prostě nevzalo na vědomí, že se vaše ruce odvrátily, to si pamatovalo jen, jak jste již začal vraždit ženu, kterou jste miloval, a proto, ano, proto, příteli, jste cítil v sobě takovou velikou, hroznou vinu, že jste chodil od člověka k člověku, žádaje za ni trest a smír. /Nyní jeho hlas trochu pozbývá patosu a má přirozenější a důvěrnější zvuk./ A proto také, i když jsem už docela porozuměl, jaká je příčina vašeho trápení, pokračoval jsem v přelíčení, abyste také rozuměl vy. Aby vám už byl docela lhostejný sud, který byl od začátku pro vás prázdný a bez obsahu. /Kope do sudu, který zaduní./

FRANCI Já taky, já to věděl, hned jak jsme vám předváděli, jsem si vzpomněl, jak to vlastně bylo.

SOUDCE Ne, počkejte, neskončili jsme, jste vinen a musíte vyslechnout rozsudek. Nuže, jest tento. /Opět slavnostně./ Odsuzuji vás, abyste tuto ženu, kterou jste již utratil v propastech své duše, nad nimiž člověk nemá moci, abyste ji v oblastech duše, jež jsou v moci člověka, to jest tam, kde člověk přemýšlí, raduje se, nenávidí, usiluje, zápasí a lituje, nuže tou

částí duše abyste tuto ženu miloval. Tedy staral se o ni, chránil ji, působil jí radost a bral ji takovou, jaká je, s jejími slabostmi a nedostatky, ať je vám už někdy milá a jindy třeba obtížná. A k tomu vás odsuzují doživotně. — Protože ani obhájce ani pan žalobce nevyhrazují si z rozsudku odvolání, rozsudek nabývá moci práva tímto okamžikem. Rozuměl jste, příteli obžalovaný?

FRANCI Na mou duši — rozuměl.

SOUDCE /velmi prostě/ Zdá se mi, že Velký vůz o kus popojel, Síríovo světlo pobledlo a Kasiopeja změnila svou polohu. Je mi, jako by tudy prošla věčnost.

FRANCI Děkuji vám, pane.

SOUDCE Jen když teď už budete klidný.

FRANCI To si myslím. Já věděl, jak to budu moci pořádně všechno vypovědět, tak aby nic nechybělo . . . A to se stalo.

SOUDCE Avšak děkovat? Nikoli vy mně, nikoli, ale já vám. /Bere do ruky láhev se svíčkou a chystá se vystupovat po schodech, které vedou na nábřeží. Ke konci jeho slov na rozloučenou se opět přežene po mostě vlak a soudce a jeho světélko zmizí pak v oblaku páry./ Odcházím šťasten. Neboť dnes, ó Bože, na sklonku mých dnů, přece jsi mi dopřál, abych se stal ústy znějícími tvé čisté spravedlnosti . . .

ANNA Podívej se, na druhém břehu je už vidět tovární komíny, je bezmála den.

FRANCI Půjdeme domů, máme odtud pěkný kousek cesty.

ANNA Abychom se aspoň trochu ještě vyspali.

FRANCI Spát? Holka, vždyť mně je, jako bych se právě probudil. Ty si spi, ale já vytáhnu z postele ty rošťáky, Barborku a Tonyho, vezmu je s sebou někam na čtvrtku, aby viděli, že se jim nevyhýbám. A potom, víš, co udělám potom?

ANNA Jak bych to mohla vědět!

FRANCI Jdu k agentovi, aby něco pro nás vyhledal. Něco pěkného, kde bychom mohli tančit před orchestrem a na jevišti. Myslím, že už tak trochu bude znát, kdo jsme, a tak ať nám něco najde. A kde by nás otiskli na plakátech. Anna a Franci. To nebude špatná firma, co?

ANNA Ty jsi opravdu umělec, Franci!

FRANCI Něco spolu dokážeme, my dva.

ANNA Já tě mám strašně ráda, jen tebe.

A já už nikdy... A já ti to ulehčím, Franci.

FRANCI Co?

ANNA To, co on říkal, víš?

FRANCI Ach tak... No na to už vůbec nemyslím... */Klade ruku Anně kolem pasu a zavadí mimovolně nohou o sud, který představoval zabitého. Sud se zvolna valí k řece./* Pojd'!

O p o n a